

Diplomová práce

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut komunikačních studií a žurnalistiky UK FSV

Kateřina Farná

**Srovnávací analýza příloh celostátních deníků
Salon, Kavárna a Orientace**

Diplomová práce

Praha 2010

Autor práce: **Bc. Kateřina Farná**

Vedoucí práce: **Doc. PhDr. Barbara Köpplová, CSc.**

Oponent práce:

Datum obhajoby: 2010

Hodnocení:

Bibliografický záznam

FARNÁ, Kateřina. *Srovnávací analýza příloh celostátních deníků Salon, Kavárna a Orientace*. Praha : Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut komunikačních studií a žurnalistiky, 2010, 149 s. Vedoucí diplomové práce Doc. PhDr. Barbara Köpplová, CSc.

Anotace

Diplomová práce nazvaná Srovnávací analýza příloh celostátních deníků Salon, Kavárna a Orientace se zabývá analýzou suplementů deníků Právo (Salon), Mladá fronta DNES (Kavárna) a Lidové noviny (Orientace). Základní metodou je kvantitativní obsahová analýza příloh z vybraných měsíců v letech 2006–2008 doplněných o chronologickou analýzu vybraných příloh v letech 1998, 1999, 2000 a 2005. Práce sleduje hlavní charakteristiky a specifika těchto suplementů stejně jako jejich rozdíly. Zkoumá jejich obsahovou a grafickou koncepci, zařazení v mateřských denících, strukturu novinářských útvarů, témat a podtémat, jimž se přílohy věnovaly. Rovněž přibližuje historický vývoj suplementů, jejich autorskou základnu či internetové verze. Autorka práce se též zaměřila na scénu literárních a kulturních časopisů (Literární noviny, Host, Divoké víno, Revolver Revue, Tvar nebo A2), stručně uvedla profily domovských deníků a provedla sociologickou sondu mezi vysokoškolskými studenty týkající se jejich znalosti Salonu, Kavárny a Orientace.

Annotation

Diploma thesis “Comparison analyses of national newspaper supplements Salon, Kavarna and Orientace” analyses supplements of national, daily released newspapers: Pravo (Salon), Mlada fronta DNES (Kavarna) and Lidove noviny (Orientace). Essential methods used in this work are quantitative analysis, applied to specified months during years 2006-2008, and chronological analysis of chosen issues during years 1998, 1999, 2000 and 2005. Based on them, various evaluations of supplement main characteristics, specific features and differences were observed. Most important characteristics investigated in the work are: supplement content and graphic conception, placement within the carrying newspaper, structure of published literature forms, themes and sub-themes. There can be also found summary of each supplement history, list of its typical authors and internet version

description. Author of this thesis also introduced related overview of Czech literary and cultural magazines (Literární noviny, Host, Divoke vino, Revolver Revue, Tvar nebo A2) and briefly stated profiles of main national newspapers. To gain supplement readers characteristics, approximate sociological questionnaire was processed among university students.

Klíčová slova

Média, přílohy, Salon, Orientace, Kavárna, literatura, kultura, deník, MF DNES, Právo, Lidové noviny, kvantitativní analýza, sociologická sonda

Keywords

Mass media, supplements, Salon, Orientace, Kavarna, literature, culture, daily newspapers, MF DNES, Pravo, Lidove noviny, quantitative analyze, sociologic probe

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracovala samostatně a použila jen uvedené prameny a literaturu.
2. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna veřejnosti pro účely výzkumu a studia.

V Praze dne 6. ledna 2010

Kateřina Farná

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala Františkovi Šulcovi, Josefovi Chuchmovi, Zdenkovi Pavelkovi a Františkovi Cingerovi nejen za vzácné informace, ale i drahocenný čas, který mi věnovali. Velký dík za cenné rady a připomínky stejně jako za trpělivost patří zejména vedoucí této diplomové práce, Doc. PhDr. Barbaře Köpplové, CSc.

Obsah

1. ÚVOD	10
2. SCÉNA ČASOPISŮ ORIENTOVANÝCH NA LITERATURU A KULTURU	12
2.1 HISTORICKÝ KONTEXT	12
2.2 STRUKTURA A VYMEZENÍ LITERÁRNÍCH ČASOPISŮ	15
2.3 LITERÁRNÍ NOVINY	18
2.4 HOST.....	20
2.5 DIVOKÉ VÍNO	22
2.6 REVOLVER REVUE	23
2.7 TVAR	25
2.8 A2.....	26
3. PROFILY DENÍKŮ PRÁVO, LIDOVÉ NOVINY, MF DNES A JEJICH ČTENÁŘSKÝCH OBCÍ....	28
3.1 LIDOVÉ NOVINY	28
3.2 PRÁVO	30
3.3 MLADÁ FRONTA DNES	32
3.4 PROFILY ČTENÁŘŮ, ČTENOST A PRODANÝ NÁKLAD DENÍKŮ.....	33
3.4.1 <i>Prodaný náklad a čtenost</i>	34
4. PROFILY PŘÍLOH SALON, ORIENTACE A KAVÁRNA.....	36
4.1 SALON	38
4.1.1 <i>Obsahová koncepce</i>	38
4.1.2 <i>Zařazení v novinách</i>	42
4.1.3 <i>Grafická koncepce</i>	42
4.1.4 <i>Salon on-line</i>	43
4.1.5 <i>Autoři</i>	43
4.2 ORIENTACE.....	45
4.2.1 <i>Obsahová koncepce</i>	46
4.2.2 <i>Zařazení v novinách</i>	48
4.2.3 <i>Grafická koncepce</i>	48
4.2.4 <i>Orientace on-line</i>	49
4.2.5 <i>Autoři</i>	50
4.3 KAVÁRNA	51
4.3.1 <i>Obsahová koncepce</i>	52
4.3.2 <i>Zařazení v novinách</i>	53
4.3.3 <i>Grafická koncepce</i>	53
4.3.4 <i>Kavárna on-line</i>	54
4.3.5 <i>Autoři</i>	55

5. ANALÝZA ČTENÁŘSKÉ OBCE SALONU, ORIENTACE A KAVÁRNY ZAMĚŘENÁ NA VYSOKOŠKOLSKÉ STUDENTY	58
5.1 CÍLE A HYPOTÉZY	59
5.2 METODIKA PRŮZKUMU	59
5.3 STRUKTURA RESPONDENTŮ	60
5.4 VÝZKUM PŘÍLOH.....	62
6. POPIS METODY KVANTITATIVNÍ ANALÝZY SALONU, ORIENTACE A KAVÁRNY	66
6.1 TEORETICKÁ VÝCHODISKA	66
6.2 METODOLOGICKÁ VÝCHODISKA ANALÝZY	67
6.2.1 Výzkumné téma a otázky	67
6.2.2 Výzkumný soubor.....	69
6.2.3 Kategorie proměnných.....	70
6.2.4 Tvorba kódovací knihy.....	70
6.2.5 Kódování obsahu a vyhodnocení dat	71
7. VÝSLEDKY KVANTITATIVNÍCH ANALÝZ	72
7.1 CHRONOLOGICKÁ ANALÝZA DO ROKU 2005	72
7.1.1 Obecná analýza do r. 2005.....	72
7.2 KOMPARATIVNÍ CHRONOLOGICKÁ ANALÝZA.....	76
7.2.1 Struktura novinářských útvarů, témat a podtémat	76
7.2.2 Vizualizace.....	78
7.3 ANALÝZA LET 2006–2008	80
7.3.1 Obecná analýza 2006–2008.....	80
7.3.2 Aktuálnost	85
7.4 KOMPARATIVNÍ ANALÝZA 2006–2008.....	85
7.4.1 Autorské texty.....	85
7.4.2 Struktura novinářských útvarů, témat a podtémat	87
7.4.3 Struktura témat a podtémat v jednotlivých žánrech.....	89
7.4.4 Umístění novinářských útvarů	93
7.4.5 Aktuálnost	94
7.4.6 Vizualizace.....	95
7.4.7 Inzerce	97
7.5 ZÁVĚRY KVANTITATIVNÍCH ANALÝZ	98
8. ZÁVĚR.....	108
9. RESUMÉ.....	111
10. SUMMARY.....	112
11. SEZNAM GRAFŮ A TABULEK.....	113

Diplomová práce

11.1 GRAFY	113
11.2 TABULKY	114
12. BIBLIOGRAFIE	115
12.1 LITERATURA	115
12.2 ČLÁNKY	117
12.3 ELEKTRONICKÉ ZDROJE	120
12.4 DALŠÍ ZDROJE	121
13. SEZNAM PŘÍLOH	123
14. PŘÍLOHY	124

1. Úvod

Nejen celostátní deníky a prestižní magazíny, ale i poměrně úzce zaměřená literárně-společensko-kulturní periodika využívají autority a intelektuální elity jako fórum pro výměnu názorů a společenskou diskusi, která má v mediálně-kulturní sféře nezanedbatelný vliv. Z tohoto důvodu je možné diplomovou práci nazvanou Srovnávací analýza příloh celostátních deníků Salon, Kavárna a Orientace považovat za analýzu zaměřenou na jeden z faktorů, který do jisté míry formuje společenské dění a vůbec atmosféru v České republice. Vzhledem k tomu, že dosud nebyl proveden hloubkový odborný rozbor těchto suplementů, vyplňuje tato práce existující mezeru jejich obsahovou analýzou.

Cílem mé diplomové práce je tak definovat i zhodnotit hlavní koncepční charakteristiky a specifika těchto příloh stejně jako odhalit jejich rozdíly. Zabývám se v ní rovněž autorskými strukturami a klíčovými spolupracovníky. Pro zařazení problematiky do historického kontextu jsem se snažila primárně čerpat informace z dostupných pramenů věnovaných tomuto tématu. Z důvodu nedostupnosti odborného textu specializovaného na takto orientované suplementy jsem čerpala ze zdrojů zabývajících se literárními a kulturními časopisy v širším měřítku, jako je Slovník českých literárních časopisů, periodických literárních sborníků a almanachů 1945–2000 Blahoslava Dokoupila, a dále komplexně teorií a historií literatury. Důležitá je v tomto směru čtyřsvazková série Pavla Janouška a kolektivu Dějiny české literatury 1945–1989. Cenné údaje jsem rovněž získala v rozhovorech s editory jednotlivých příloh (*přílohy č. 4–6*).

Práce je rozdělena do dvou základních bloků – teoretického a praktického. Nejprve se věnuje scéně literárních a kulturních časopisů v kontextu historicko-společenském, což je důležité pro uvedení do problematiky diplomové práce. Následuje stručná analýza šesti významných časopisů orientovaných na literaturu a kulturu. Těžiště práce pak spočívá v analýzách suplementů Salon, Kavárna a Orientace. V kapitole 3 jsem uvedla profily domovských deníků společně se strukturou čtenářů a s dostupnými údaji o nákladech a čtenosti. V kapitole 4 podrobně analyzuji jednotlivé suplementy se zaměřením na jejich obsahovou a grafickou koncepci. Jelikož však neexistují dostupná data o struktuře čtenářské obce těchto příloh, provedla jsem sociologickou sondu, v níž jsem formou dotazníkového šetření zkoumala znalost vysokoškolských studentů těchto suplementů. Její výsledky přináší kapitola 5. V kapitolách 6 a 7 jsem dále učinila rozsáhlou kvantitativní obsahovou analýzu

Diplomová práce

zkoumající různé prvky v obsahu příloh. Hlavní analýzu vybraných čísel příloh z let 2006–2008 pro plastičtější a mnohvrstevnatější obraz doplňuje základní chronologická kvantitativní analýza. Výstupem této části jsou přehledně prezentované výsledky formou grafů nebo tabulek. Na závěr kapitoly 7 jsem takto získané údaje společně vyhodnotila s cílem formulovat závěry použitelné pro případné navazující práce k tomuto tématu.

2. Scéna časopisů orientovaných na literaturu a kulturu

2.1 Historický kontext

Literární časopisy stejně jako periodika politická sehrály důležitou roli ve vývoji české společnosti. Jejich přínos byl ve 20. století nesporný a podobně jako komplexní kultura tak i ony byly a jsou zrcadlem společnosti.

Pro literární život první poloviny 20. století byl charakteristický velký počet převážně skupinových časopisů. Některé vycházely jen krátce, jiné se omezily na několik čísel a jejich náklady byly obvykle velmi nízké. „Byly však namnoze důležitou platformou, zveřejňovaly se ve nich skupinové manifesty, jednotlivá autorská seskupení v nich navzájem polemizovala atd. (...) Navíc, a to bylo možná nejdůležitější, časopisy umožňovaly mladším autorům vstup do kontextu, zejména básníci debutovali nejprve v nich.“¹ V průběhu okupace byla v několika vlnách zastavena naprostá většina českých kulturních periodik. Po druhé světové válce, po r. 1945, prošel předválečný stav literárních periodik regenerací. Viditelná byla touha umělců podílet se na novém uspořádání společnosti. „Podstata jevu tkvěla v tradiční roli české kultury a v privilegovaném postavení českého umělce, za protektorátu ještě posíleném. (...) Umělce, zvláště pak spisovatele, vnímalo české společenství už od obrozenecké epochy jako mravní arbitry...“² Mantinely dobových politických a kulturních střetů určoval tzv. Košický vládní program, literární periodika se v letech 1945–48 stala klíčovou tribunou literárního života. Na druhou stranu se v tomto období musela literatura a celá kulturní sféra vyrovnávat s postupnou centralizací, s tendencemi budoucí totalitně řízené společnosti.

V té době se obnovovaly spisovatelské organizace, reguloval se trh knižní stejně jako časopisecký³ a novinový. Únor roku osmačtyřicátého však znamenal pro řadu literárních a kulturních listů záhubu. Po r. 1949 stejně jako skupinový literární život zanikla i většina skupinových a nakladatelských literárních časopisů. Nastalo období politických, ideových i

¹ CHALOUPKA, Otakar. *Příruční slovník české literatury, od počátků do současnosti : významní autoři a jejich tvorba, díla neznámých tvůrců staré literatury, nejčastější literární termíny, hlavní literární skupiny a směry, historická období*. Brno: Centa, 2005. 516 s.

² JANOUŠEK, Pavel a kol. *Dějiny české literatury 1945–1989 I*. Praha : Academia, 2008, s. 24.

³ „Ačkoli na československém území formálně zůstával i nadále v platnosti tiskový zákon z roku 1863, podmínky pro vydávání časopisů nebyly nyní totožné s meziválečnými. Již 18. května 1945 byla uveřejněna zpráva tiskového odboru ministerstva informací, z níž vyplývalo, že po negativních zkušenostech z „liberalistického systému“, kdy byl tisk předmětem soukromého podnikání jednotlivců a skupin, budou

uměleckých norem, podle nichž se tvůrci měli řídit jak po stránce námětové a stylistické, tak především po stránce myšlenkové a názorové. „S tím souviselo, že ideologické pojetí literatury předpokládalo a hlásalo jednotu, zaručovanou i Svazem československých spisovatelů, a to jednotu v zásadách socialistického realismu. (...) Oficiální linie se od počátku padesátých let vyznačovala tím, že od literatury chtěla, nepříliš zjednodušené řečeno, aby byla ilustrací a oslavou stranické politiky a úspěchů budování socialismu.“⁴ Na přelomu 40. a 50. let se umělecký život odvíjel v intencích stalinismu, viditelné byly kampaně proti formalismu, „naturalismu“ (zobrazování determinant lidské existence a negativních stránek života)⁵ nebo „kosmopolitismu“ (definovanému v protikladu k národně uvědomělému cítění na jedné a tzv. socialistickému internacionalismu na druhé straně)⁶. V březnu r. 1948 byl přejmenován Syndikát českých spisovatelů na Svaz československých spisovatelů.

Umělecká tvorba, která v 50. letech odmítala model socialistické společnosti a jeho umění, byla donucena stáhnout se do neoficiální sféry. Nastala „ideologická očista“ a změnila se i role literárních periodik. „Ta již v změněných podmínkách nefungovala jako média zprostředkovávající obraz diferencovaného kulturního života, ale propagovala komunistické představy o funkci umění, jež mělo vychovávat občana a podílet se na výstavbě socialismu. (...) Zejména na počátku padesátých let převládalo na stránkách periodik budovatelské nadšení spolu s adorací klasiků marxismu-leninismu a komunistických vůdců.“⁷

Byla zastavena či radikálně přeměněna periodika publikující před únorem 1948, která otevřeně nepodporovala komunistickou ideologii. Zvedla se mohutná emigrační vlna⁸ a vydávání některých časopisů (kupř. SKUTEČNOST 1949–1953) se přesunulo do exilu. Rozmach československé kultury v letech 1958–1969 souvisel s celospolečenským táním, které v r. 1968 vyvrcholilo Pražským jarem. Literární prostor přesto v 60. letech zaznamenal postupné rozšiřování a diferencování (v některých listech se začaly vyčleňovat pravidelné rubriky pro mladé a začínající autory, jako byl oddíl Zelený host v HOSTU DO DOMU (1967–1969), a rozšířila se nabídka o specializované, generační a skupinové revue – obnovena byla TVÁŘ, ANALOGON nebo ARCH), do povědomí se vracela jména zapomenutých autorů i

v obnovené republice moci vydávat časopisy „jako duchovní vlastnictví celého národa“ pouze korporace a instituce, které prokážou „veřejný zájem“ (Dějiny české literatury 1945–1989 I., s. 35.)

⁴ Příruční slovník české literatury, od počátků do současnost, s. 649.

⁵ Dějiny české literatury 1945–1989 II., s. 27.

⁶ Dějiny české literatury 1945–1989 II., s. 27.

⁷ JANOUŠEK, Pavel a kol. *Dějiny české literatury 1945–1989 II.* Praha : Academia, 2008, s. 81.

⁸ Janoušek v Dějinách české literatury uvádí, že podle oficiálních odhadů odešlo do roku 1950 z Československa přibližně 60 000 osob, do roku 1968 jejich počet přesáhl čtvrt milionu.

odmítaných směrů (jako kupř. surrealismus). „...stále kritičtěji se [literární periodika] vyjadřovala také k záležitostem celospolečenským a politickým. Právě kulturní publicistika přebrala postupně úlohu publicistiky politické a stala se jednou z rozhodujících sil prosazujících demokratizaci československé společnosti.“⁹ Navíc demokratizace veřejného i kulturního života dosáhla v polovině 60. let jistého vrcholu tím, že se československá kultura vrátila do širšího evropského i světového kontextu – někteří tvůrci dosáhli výjimečného mezinárodního uznání¹⁰.

Tato éra skončila srpnovou okupací 1968 a nástupem normalizace. Na sklonku roku 1970 vydala komunistická strana Poučení z krizového vývoje ve straně a společnosti, v němž definitivně odsoudila Pražské jaro i jakékoli budoucí pokusy o reformu systému. „Normalizační komunistický režim organizoval prověrky a zastrašil i mladou generaci. Záhy se stal masovou organizací Socialistický svaz mládeže (SSM). Nový Svaz českých spisovatelů si dal v roce 1972 heslo: „Literatura do služeb socialismu – do služeb člověka.“¹¹ Komunistická strana v čele s Gustávem Husákem upevnila svou moc a nastolila pro uměleckou tvorbu tvrdý politický kurz. Zavedena byla cenzura, kultura i literatura se rozdělily na dvě scény – oficiální a neoficiální¹², k níž přibyla exilová scéna. „Nástup normalizace s sebou přinesl likvidaci prakticky všech kulturně orientovaných časopisů, sborníků a revue, určených literatuře a umění. (...) Již dříve se však formovala paralelní komunikační sféra, která disponovala řadou samizdatových¹³ sborníků a časopisů věnovaných kulturní problematice. Zároveň rostl význam exilových časopisů.“¹⁴ Skončily královéhradecké TEXTY (1969–1971) a DIVOKÉ VÍNO (1964–1971). Škálu kulturně-politických periodik nahradil jediný časopis určený politice, kultuře a vědě TVORBA (od r. 1969). Koncem 70. let se začíná situace měnit, v r. 1982 začal vycházet KMEN, nejprve jako příloha TVORBY, od r. 1989 samostatně. Undergroundová scéna sílila, do Československa se ve stále větší míře

⁹ JANOUŠEK, Pavel a kol. *Dějiny české literatury 1945–1989 III*. Praha : Academia, 2008, 64. s.

¹⁰ Dostalo se zvláště tzv. nové vlně českého filmu.

¹¹ JANOUŠEK, Pavel a kol. *Dějiny české literatury 1945–1989 IV*. Praha : Academia, 2008, s. 15.

¹² „Kulturní rubriky jednotlivých listů se po celá sedmdesátá a osmdesátá léta nedokázaly a ani nemohly ze sevření oktrojované stranické politiky vymanit, přesto však bylo zřejmé, že redakce ostatních deníků a periodik nenásledovaly bezmyšlenkovitě militantní tón Rudého práva, Tribuny a Tvorby.“ (Dějiny české literatury 1945–1989 IV., s. 75.)

¹³ Vznik československého samizdatu spadá do 50. let, i když ho podle Johanny Possetové v této době pro nepatrný dopad ještě nelze charakterizovat jako „druhý břeh“. Rozvoj tohoto směru přinesly až události srpna 1968, kdy je taktéž samizdat spojován s „kulturou psacího stroje“ a „druhou kulturou“. Podle Viléma Prečana je možné samizdat definovat takto: „Pojmem „samovydatelské materiály“ (samizdat) se rozumí všechna písemná díla dokumentárního nebo literárního charakteru sepsaná v Československu jednotlivci nebo skupinami osob a jimi také rozmnožovaná, která však v zemi svého vzniku nemohou být z cenzurních důvodů publikována či rozšiřována oficiálními sdělovacími prostředky.“ (POSSET, Johanna. *Česká samizdatová periodika 1968–1989*. Brno : Továrna pro sítotisk. Společnost pro reklamu a tisk R & T, 1993, s. 6, 13.)

dostávala exilová periodika. Začátek 80. let znamenal na literární scéně generační výměnu, od poloviny dekády se tlaky uvnitř kulturní scény začaly pomalu uvolňovat, což nejprve v listopadu r. 1989 vyústilo v revoluční události, následně pak k pádu komunistického režimu a klíčové proměně celého kulturního a literárního prostoru. Polistopadová éra přinesla rovněž boom nových technologií, které výrazně zasáhly oblast periodického tisku. V polovině 90. let pak nastoupil internet a s ním nový neomezený a interaktivní svět.

Sít' sítí tak pohltila i literární a kulturní časopisy. Pro některé znamenal nástup internetu v tištěném konkurenčním boji konec a zcela přešly do on-line sféry (což je méně finančně náročné), pro jiné se stal vítanou konkurenční výhodou. Přesto takto orientované listy stále bojují s finanční závislostí na grantech a sponzorech. „...nad celým spektrem literárního časopisectví se permanentně vznáší existenční nejistota, většinou vznikají „na koleně“, z obrozenecky dobré vůle redakčního okruhu. Situace literárních časopisů však vždy vypovídá o situaci celé národní literární kultury...“¹⁵

2.2 Struktura a vymezení literárních časopisů

S mohutným nástupem elektronických médií a vlivem internetu vznikla nová pojmologie a snaha o definici, co je internetový literární časopis. Čímž se dostáváme k obecné problematice definování toho, co je považováno za literární časopis, který je součástí specifického segmentu mediálního trhu, kulturních periodik¹⁶. Autoři odborných článků a slovníků se v tomto stoprocentně neshodují¹⁷. „Literární časopisy můžeme

¹⁴ Dějiny české literatury 1945–1989 IV., s. 73.

¹⁵ NOVOTNÝ, Vladimír. Co jsou literární časopisy, co nejsou a k čemu jsou na světě. *Dokořán*. 2005, roč. 9, č. 35, s. 11.

¹⁶ Můžeme je rozdělit podle oboru, jemuž věnují zejména prostor: literární (viz Kapitola 1), hudební (Filter, Bbarák, Uni, Hudební rozhledy, His Voice), výtvarná a orientovaná na architekturu (Architekt, PhotoArt, Umělec), divadelní (Divadelní revue, Divadelní noviny) a filmová (Cinema, Cinepur, Film a doba).

¹⁷ Z toho, co se řadí mezi literární časopisy, sborníky a almanachy, by se dalo usuzovat ze Slovníku českých literárních časopisů, periodických literárních sborníků a almanachů 1945–2000, kterou redigoval Blahoslav Dokoupil. V úvodu publikace její autoři uvádějí ty tituly, které se do výběru nedostaly: odborné slovníky kateder a ústavů vysokých školy (např. Rozumět literatuře), sborníky a sborníkové řady z vědeckých konferencí a sympozií (např. Bezručova Opava), odborné vědecké časopisy a sborníky (např. Germanoslavica), odborná periodika vědeckých společností (např. Zprávy Jednoty klasických filologů), studentské časopisy (zvláště pokud nepřekročili úroveň školy, např. Beznoh nebo Scholares), almanachy a sborníky, které neměly periodický charakter), denní listy a jejich literární přílohy (Salon nebo Orientace, dříve Národní 9) nebo „...literární a kulturní časopisy, pokud svým významem nepřekročily hranice výchozího regionu nebo uzavřeného příspěvovatelského okruhu (Almanach mladých píseckých autorů, Lipík, Hlad z pasínku, Jihovýchodní pošta, Okruh, Texty – Vsetín, Mašurkovské podzemné, Almanach Bráník, ze samizdatových listů např. Acta incognitorum, Domino, Možnost, Věšák, Protějšší chodník, HADR, z rukopisných almanach absolventů Filozofické fakulty UK Listopad aj.). Dále se nezabývají programovými listy a informačními bulletinami (kupř. Ostravský kulturní zpravodaj), fanziny, trampskými rukopisy nebo sešitovými edicemi populární literatury a dále specializované tiskoviny knihovnické, knihkupecké, bibliografické a nakladatelské jako Čtenář,

charakterizovat jako kontinuálně vydávaná periodika¹⁸, která primárně uveřejňují současnou beletristickou, poetickou a uměleckou publicistiku a zároveň se v různé míře věnují myšlení o literatuře způsobem, který nemá charakter klasického zpravodajství.“¹⁹ V. Novotný rovněž soudí, že dalším typem literárního časopisu s mnohem menší periodicitou jsou periodické literární sborníky. Za literární časopisy se podle něj nepovažují odborné sborníky, almanachy nezamýšlené jako periodické, studentské sborníky a časopisy (mj. BABYLON, od r. 1992), sborníky z literárních soutěží, literární přílohy deníků²⁰ (ORIENTACE, SALON, KAVÁRNA nebo PERSPEKTIVY v Katolickém týdeníku aj.), populární týdeníky nebo měsíčníky, vysokoškolská periodika, nakladatelské informační bulletiny, odborná bohemistická nebo komparatistická periodika, která jsou vydávána pro odborné účely (ČESKÁ LITERATURA (od r. 1953), SLOVO A SMYSL (od r. 2004) a od r. 1991 SVĚT LITERATURY), spjaté s dětskou literaturou (LADĚNÍ, od r. 1996) nebo metodicko-informační (ČESKÝ JAZYK A LITERATURA, od r. 1950).

Naproti tomu Jiří Poláček ve Sborníku '98²¹ mezi literární periodika rovněž řadí odborné časopisy, lokální literární periodika nebo specializovaná periodika vydávaná knihovnami jako ČTENÁŘ (od r. 1949) a DUHA (od r. 1987) nebo různými literárními společnostmi, jako jsou ZPRAVODAJ SPOLEČNOSTI BRATŘÍ ČAPKŮ (od r. 1987) nebo ZÁPISNÍK O ŠALDOVI (od r. 1992). Z nových časopisů vzniknuvších po r. 1989 jsou podle něj pozoruhodné INICIÁLY (1990–1994), jež vznikly jako list pro mladé autory, surrealistický ANALOGON (1969, od r. 1990), od r. 1990 vycházejí i křesťanské SOUVISLOSTI, další nové časopisy vznikly v Brně jako LIST PRO LITERATURU (1990–1991), REVUE OTEVŘENÉ KULTURY ROK (1985; 1990–1993), v Olomouci vychází od r. 1991 revue SCRIPTUM, v Třebíči od r. 1990 ŠLÉPĚJE KULTURY ZÁPADNÍ MORAVY, dále zmiňuje OBRATNÍK (1994–1999), českobudějovickou revue RMEN (1995–1996), orgán Obce spisovatelů nazvaný DOKOŘÁN (od

Knihovnické, dětské beletristické, satirické a patafyzické časopisy (výjimkou jsou Mateřídouška, Ohníček a Sluníčko), humoristické, satirické a patafyzické s výjimkou Dikobrazu. Uváděny také nejsou rukopisné, strojopisné a samizdatové časopisy, jejichž vydavatelé nejsou známí. (Příruční slovník české literatury, od počátků do současnosti, s. 8–9.)

¹⁸ Tiskový zákon 46/2000 Sb. definuje periodikum jako „noviny, časopisy a jiné tiskoviny vydávané pod stejným názvem, se stejným obsahovým zaměřením a v jednotné grafické úpravě nejméně dvakrát v kalendářním roce“.

¹⁹ Co jsou literární časopisy, co nejsou a k čemu jsou na světě, s. 9.

²⁰ „Z příloh deníků byla nejvýznamnější sobotní příloha Lidových novin Národní 9, která až do roku 1997 přinášela recenze, rozhovory, spisovatelské medailony i ukázky z nových knih. Ve druhé polovině devadesátých let tento profil získala čtvrtletní příloha Práva nazvaná Salon... Do podoby literárního periodika se vyhranily také Nové knihy a „časopis pro podnikání v kultuře“ Labyrint, vycházející od r. 1990.“ (Literární časopisy 1945–1998, s. 150.)

²¹ POLÁČEK, Jiří. Literární časopisy 1945–1998. In KOUDELKOVÁ, Eva, MARKOVÁ, Milada. *Sborník '98*. Liberec : Technická univerzita v Liberci, 1998, s. 137–152.

r. 1997) nebo literární časopis pro mladé a začínající autory s názvem OKRUH (od r. 1997) vycházejí ve spolupráci s Univerzitou J. E. Purkyně v Ústí nad Labem.

„Spornější je zařazení malých, „interních“ časopisů z regionu či periodik opírajících se o uzavřený příspěvatelský okruh, např. HLAS Z PASÍNKU, moravští bohemisté a Akademie věd, kteří přišli se striktním vymezením novodobého literárního časopisectví, sem přiřazují i vsetínské TEXTY.“²² Novotný ve svém textu rovněž soudí, že v České republice vycházejí tyto dva tištěné literární časopisy s celorepublikovou distribucí: pražský obtýdeník TVAR (od r. 1990) a brněnský měsíčník HOST (1921–1929, 1954–1970 jako Host do domu, nově od r. 1984). „Formálně vzato až do jara 2005 sem patřily i donedávna pražské LITERÁRNÍ NOVINY, ty se však už drahý čas mohou charakterizovat jako „týdeník“, v němž beletrie a příspěvky o literatuře netvoří většinu obsahu, takže by podle teoretiků literární lexikologie neměly být mezi nynější literární časopisy počítány.“²³ Dále jsou do této kategorie řazeny dva regionální tituly – PLŽ (PLZEŇSKÝ LITERÁRNÍ ŽIVOT, od r. 2002) a brněnský AKORD (nově od r. 1990), který se zaměřuje na katolickou literární tvorbu. Specifickou roli hraje IKARIE (od r. 1990), časopis zaměřený především na sci-fi, fantasy a hororovou literaturu. Podstatnou část soudobého literárního časopisectví představují periodické sborníky, které vycházejí třikrát nebo čtyřikrát za rok: ALTERNATIVA PLUS (od r. 1999), ANALOGON (od r. 1990), INTELEKTUÁL (od r. 2002), REVOLVER REVUE (od r. 1987) nebo literární revue WELES (od r. 1996). Nadnárodní charakter má esejistický čtvrtletník KAFKA (od r. 2001), který je vydáván ve čtyřech jazycích. Periodicitu si udržuje čtvrtletník pro současnou poezii PSÍ VÍNO (od r. 1997). Zmínit zde musíme rovněž kulturní týdeník A2 (od r. 2005).

Novou etapu v českém literárním časopisectví, které se zabývá původní českou tvorbou, znamenají internetové portály a on-line časopisy (např. DIVOKÉ VÍNO od r. 2002). Je těžké definovat, co je a co není internetový literární časopis. Jejich periodicitu je spíše výjimkou a většinou se jedná o „otevřené“ žurnály. Rovněž je složité stanovit míru „literárnosti“, neboť většina internetových kulturních anebo studentských časopisů obsahuje literární rubriku, v níž jsou publikovány recenze, oblíbené texty či vlastní tvorba. Do kategorie on-line literárních periodik je možné zařadit DOBROU ADRESU (od r. 2000) a ALUZI.CZ²⁴ (od r. 1998), dále ALMANACHWAGON.CZ (od r. 2004), ILITERATURA.CZ (od r. 2002) nebo [HTTP://NOKTURNO.NET/](http://NOKTURNO.NET/) (od r. 2003). Od konce 90. let má také stále více časopisů své

²² Co jsou literární časopisy, co nejsou a k čemu jsou na světě, s. 9.

²³ Co jsou literární časopisy, co nejsou a k čemu jsou na světě, s. 9–10.

²⁴ Obě lze vytisknout v PDF formátu.

internetové stránky, některé fungují na tištěné verzi nezávisle, jiné ji v plném obsahu kopírují. Literatura také cestu ke čtenářům nachází prostřednictvím elektronických on-line archívů, blogů i sekcí v rámci sociálních sítí typu Facebook.

2.3 Literární noviny

Od r. 1927 byly Literární noviny (LitN) nakladatelský časopis, který postupně vydávaly podniky Pokrok, Sfinx Bohumila Jandy a od r. 1936 do zastavení vydávání v r. 1941 ELK (Evropský literární klub). Byly fenoménem doby, vždy hrály v československých i českých dějinách důležitou roli. „LN usilovaly o rozšiřování čtenářské obce pro umělecky hodnotnou knihu a kromě informativních funkcí plnily v některých obdobích i roli literárněkritického periodika nebo obecně kulturní revue.“²⁵

V prvním čísle bylo uvedeno: „Není nám nic po nakladatelských klikách a kličkách, neboj se, že tě v tomhle špatně povedeme. Ale chceme vědět, kdo jsi ty, s kým mluvíme. Piš nám v našich anketách. My si to rozebereme, poradíme se a napíšeme, co si o tom myslíme. Neboj se nás, my se tě také nebojíme. My nejsme revue, my jsme noviny. Přineseme všechno, o čem myslíme, že je důležité o knize, knihách a těch, kdo je napsali...“²⁶ Po válce zůstal vydavatelem ELK – Literární noviny byly pětkrát ročně zasílány členům ELKu v rámci členských příspěvků; od března 1948 přešel do národní správy a od r. 1949 se stal součástí nakladatelství SČSS Československý spisovatel. LitN se zároveň transformovaly na nakladatelský list Čs. spisovatele. Časopis po válce řídil Miloslav Novotný (1946–1949). Poválečné LitN (po r. 1946) si všímaly i divadla a filmu, výtvarného umění a ojediněle také hudby nebo tance. V letech 1952 až podzim 1967 vycházely jako týdeník Svazu československých spisovatelů (SČSS), hlásající normy české literatury poúnorových let.

V programovém úvodníku (č. 1/1952) redakce proklamovala snahu skoncovat se „sektářstvím, vulgarizátorstvím a schematismem“, na druhou stranu si kladla za cíl boj proti „buržoaznímu liberalismu, kosmopolitismu a bezideovosti“. „Literární noviny budou tribunou svobodnou a budou se řídit stalinským pojetím kultury. (...) Proto do boje za rozvoj naší národní kultury, do boje za socialismus a za mír, do boje za kulturu, která by byla hodna našeho pracujícího lidu, neboť on je tvůrcem a zdrojem nejen všech hodnot hmotných, nýbrž

²⁵ DOKOUPIL, Blahoslav. *Slovník českých literárních časopisů, periodických literárních sborníků a almanachů 1945–2000*. Brno: Host, 2002, s. 134.

²⁶ MATHESIUS, Bohumil. *Nesem vám noviny... . Literární noviny*. 1927, roč. 1, č. 1, s. 1.

i všech hodnot duchovních.²⁷ Uvolnění norem a návrat polemické atmosféry souvisel se III. sjezdem SČSS v roce 1963. V druhé polovině 60. let minulého století LitN získávaly stále početnější čtenářskou základnu – zásluhu na tom měly zejména reportáže z cest nebo kritické pohledy na každodenní život v socialistické společnosti nebo postupným odkrýváním tabuizovaných témat, jako bylo postavení a zneužívání žen. Staly se „reprezentativním orgánem českých intelektuálů“.²⁸ Blahoslav Dokoupil k tomu ve Slovníku českých literárních časopisů, periodických literárních sborníků a almanachů 1945–2000 uvedl, že tato aktivita jim přitěžovala u nadřízených orgánů, které zesilovaly cenzurní tlak, což vedlo v r. 1967 nejen k vyloučení I. Klímy, A. J. Liehma a L. Vaculíka z KSČ a převedení svazového týdeníku pod ministerstva kultury a informací, ale i ke změně obsahu LitN i okruhu jejich přispěvatelů. Administrativně bylo ukončeno jejich vydávání v září 1967, změnilo název na Kulturní noviny, část roku 1968 pod názvem Literární listy a od podzimu 1968 až do zastavení vydávání v dubnu r. 1969 vycházely jako Listy.

V r. 1990 začaly LitN vycházet jako příloha Lidových novin, od počátku r. 1992 vycházely samostatně. V č. 1/1990 uvedl Milan Jungmann: „Už počtvrté začínají Literárky vycházet. Ano, počtvrté – v r. 1968 a 1969 obnovovaly svou činnost pod názvy Literární listy a Listy. Teprve teď se mohou přihlásit ke svému původnímu názvu, který se stal pojmem českého kulturního života. (...) Přichází-li do této situace týdeník zavazující se bránit kulturnost všech společenských sfér, bere na sebe riziko, že bude hlasem volajícího na poušti. (...) V nových podmínkách znovu založené Literární noviny si proto mohou dát opět závazek přispívat k větší kulturnosti všude a ve všem. Jejich někdejší protestní postoje se patrně promění v kritickou starost o kvalitu našeho národního bytí, ale v tom základním budou doufat koncipovány „postaru“ jako orgán hlásící se ke kultuře, který nebude ornamentem a přepychem, ale charakterovým svorníkem v klenbě kolektivního i individuálního osudu.“²⁹

„LN se postupně stále více profilyovaly jako kulturně-politický list, který přináší příspěvky ze všech oblastí umění a zároveň vedle nich staví filozofické a publicistické komentáře k aktuálnímu politickému a společenskému dění. Krásná literatura, její kritická i filozofická reflexe jako nejvlivnějšího uměleckého druhu dominovaly v počátcích obnovené existence listu, (...) odlišná společenská situace nicméně výchozí zaměření listu značně modifikovala a literatura se stává, v souladu s jejím měnícím se společenským statutem, jen

²⁷ PILAŘ, Jan. Máme za sebou uplynulý rok... *Literární noviny*. Praha, 1959, roč. 8, č. 1, s. 1.

²⁸ JECHOVÁ-VOISINE, Hana. *Dějiny české literatury*. Vimperk : H&H, 2005, s. 531.

²⁹ JUNGSMANN, Milan. Odpovědnost kultury. *Literární noviny*. 1990, roč. 1, č. 1, s. 1–2.

jednou ze zájmových sfér.“³⁰ Ustálilo se několik zásadních tematických okruhů – ekologie, duchovní stav společnosti, elektronická média. „Tato tendence vede postupně ke krizi redakční i čtenářské, která vrcholí v r. 1999 (od č. 36/1999), kdy se šéfredaktorem stává mladý zastánce ekologických aktivit a kritik politické situace konce 90. let, Jakub Patočka. Pod jeho vedením se z LN stává týdeník již vysloveně společensko-kulturní.“³¹ Po nástupu J. Patočky³² do čela redakce sídlící v Brně akcentovaly LitN výrazně ekologicko-politická témata. Zabývaly se rovněž zdravotnictvím, školstvím, menšinami a novými médii. V roce 2004 na protest proti nedostatečnému zájmu Patočky o řízení časopisu opustilo redakci jedenáct redaktorů a založili konkurenční časopis A2. Literární noviny provozují rovněž internetové stránky, je pro ně typická struktura zpravodajských i publicistických textů.

Mezi stálé spolupracovníky patřili v letech 2006–2008 Jan Keller, Miloš Čermák, Petr Jedlička, Erazim Kohák, Jaroslav Šonka, Václav Bělohradský, Tereza Brdečková, Matěj Stropnický, Jiří Plocek, Jiří Pehe, Ladislav Nagy, Patrik Eichler, Marie Koldinská, Josef Chuchma, Jan Šícha nebo Stanislav Komárek.

2.4 Host

Literární časopis Host byl založen v Přerově v roce 1921 jako tribuna tzv. Literární skupiny. Byl spojen např. s literárním expresionismem nebo skupinou Devětsil. Vydávání bylo ukončeno v roce 1929. Na tuto tradici navázal, zejména v 60. letech, brněnský Host do domu (s podtitulem měsíčník pro literaturu, umění a kritiku vycházel v letech 1954–1970)³³, který byl platformou pro moravské spisovatele. Název byl na návrh Vítězslava Nezvala odvozen od stejnojmenné básnické sbírky Jiřího Wolкера (ostatně báseň Host do domu byla ve vydání 1/1954 uvedena). K odkazu Wolкера se také tento časopis hlásil.

V úvodním programovém prohlášení se redakce vyznávala k odkazu Leninova pojetí kultury a literatury: „Proto je literatura účinným nástrojem vzdělání a výchovy lidské společnosti, prostředkem formování lidského duševna, vytváření lidských povah, lidských mohutností, žádoucích k uskutečňování vznešených ideí socialismu, vytčených Velkou

³⁰ Slovník českých literárních časopisů, periodických literárních sborníků a almanachů 1945–2000, s. 141–142.

³¹ Slovník českých literárních časopisů, periodických literárních sborníků a almanachů 1945–2000, s. 142.

³² Na počátku roku 2009 Patočka funkci šéfredaktora opustil. Novým šéfredaktorem byl jmenován Zbyněk Fiala. **Jakub Patočka** (1973), novinář, ekologický a občanský aktivista, politik. Vystudoval sociologii na Masarykově univerzitě v Brně a spoluzakládal Hnutí Duha. V letech 1999 až 2009 byl šéfredaktorem Literárních novin. Od listopadu 2009 je šéfredaktorem internetového Deníku Referendum.

³³ Vydávaný brněnskou pobočkou Svazu československých spisovatelů.

říjnovou socialistickou revolucí v r. 1917.“³⁴ Od 1/1954 se v obsahu časopisu dostávalo zvláštní pozornosti povídkám, literárním reportážím, fejetonu, sloupku či glose stejně jako kreslené karikatuře, satíře, divadlu filmu a výtvarnému umění. „Ačkoli periodikum oficiálně proklamovalo souznění s oficiální kulturní linií, fakticky od počátku své existence její limity narušovalo.“³⁵ Host do domu se záhy stal pod vedením Jana Skácela (1963–1969) významným činitelem kulturního i politického tání u nás a jedním z nejpodnětějších dobových kulturních časopisů. Na konci 60. let se časopis přímé polemice s praktikami normalizační moci vyhýbal a v posledních číslech se věnoval výhradně uměleckým problémům. „... přesto byl chápán jako jedno z center názorové opozice a v dubnu 1970 byl administrativně zastaven.“³⁶

Současná podoba časopisu se zrodila v Brně v roce 1985, kdy byl založen samizdatový sborník Host³⁷. V letech 1985–1989 vyšlo pět obsáhlých čísel a v roce 1990 byl Host oficiálně zaregistrován jako časopis s dvouměsíční periodicitou. S vydáním č. 1/1991 nastal odklon od sborníkové koncepce a časopis byl postupně přetvářen na list zaměřený na reflexi aktuálního dění v literárním životě. Od poloviny 90. let převzaly vedení redakce Miroslav Balašík³⁸ a Tomáš Reichel³⁹, kteří iniciovali přechod od časopisu sborníkového typu k otevřené čtenářské revue. „Od roku 1997 se kolem Hostu zformovalo volné generační seskupení básníků narozených většinou v 60. a 70. letech, kteří jsou spojeni spíše přátelskými vazbami než společným programem (Pavel Rajchman, Petr Hruška nebo Věra Rosí).“⁴⁰ Od r. 1999 začal Host vycházet s podtitulem Měsíčník pro literaturu a čtenáře.

Host se zejména orientuje na literaturu ve všech jejích podobách (rozhovory s osobnostmi české literatury, kritická reflexe knižních titulů, ukázky ze vznikající české prózy a poezie, studie a eseje věnované literatuře nebo tematické bloky), výrazná je obrazová složka časopisu. Pravidelnou přílohou je Světová literatura a obsáhlá Recenzní příloha.

³⁴ Slovo ke čtenářům, *Host do domu*. 1954, roč. 1, č. 1, s. 1–2.

³⁵ Dějiny české literatury 1945–1989 II, s. 88.

³⁶ Slovník českých literárních časopisů, periodických literárních sborníků a almanachů 1945–2000, s. 69.

³⁷ Založil jej a vedl do roku 1994 Dušan Skála.

³⁸ **Miroslav Balašík** (1971), literární historik a teoretik, od roku 1995 šéfredaktor měsíčníku a nakladatelství Host. Vystudoval Filozofickou fakultu Masarykovy univerzity v Brně, obor český jazyk a literatura – filozofie. V roce 1992 se stal členem redakce literárního měsíčníku Host. V nakladatelství Host řídil osm let edici poezie, od roku 2003 rediguje řadu Česká próza. Je autorem studií a článků týkajících se literatury 90. let 20. století.

³⁹ **Tomáš Reichel** (1971), básník a publicista. Na Filozofické fakultě Masarykovy univerzity v Brně studoval v letech 1990–1995 bohemistiku a historii, studia však nedokončil. Od roku 1993 pracoval v redakci časopisu Host, od roku 2002 je členem jeho redakční rady. Roku 1996 se stal spoluzakladatelem, spolumajitelem nakladatelství Host a dosud je jeho ředitelem. Básně a recenze začal publikovat v Hostu, později také v Tvaru, Literárních novinách, Sedmé generaci, Salonu Práva, Nových knihách aj.

⁴⁰ Slovník českých literárních časopisů, periodických literárních sborníků a almanachů 1945–2000, s. 64.

Šéfredaktorem je od r. 1995 Miroslav Balašík, který v jednom ze svých editorialů napsal: „Šlo nám především o to, vytvořit uvnitř časopisu takovou atmosféru, která by z něj činila živý organismus, o formování komunikativního prostředí, které by podněcovalo k dialogu mezi literaturou a její kritickou reflexí a současně vtahovalo do takového dění i čtenáře.“⁴¹ Host má webovou verzi a stejnojmenné nakladatelství.

Autorskou základnu Hostu tvořily v letech 2006–2008 Marek Sečkař, Jan Němec, Jiří Trávníček, Pavel Janoušek, Ota Filip, Jan Štolba, Petr Odehnal, Jitka Taussiková, Ludvík Vaculík, Milena M. Marešová, Veronika Košnarová nebo Milan Kundera. Průnik autorů Hostu s ostatními měsíčníky či týdeníky uvedenými v této kapitole je i z důvodu užší a odbornější profilace na literaturu a návaznosti na brněnské prostředí nejmenší.

2.5 Divoké víno

V roce 1964 začali studenti gymnázia Na Zámečku v pražské Libni vydávat literární časopis jako projekt mladých autorů pro mladé čtenáře. „My, kdo píšeme poezii, i vy, kteří byste se chtěli lépe seznámit s pracemi mladých začínajících autorů, často pocítujeme, že tuto poezii není kde uveřejňovat a kde číst. Verše a próza mladých básníků zůstávají buď zcela nepoznány nebo se s nimi seznámí jen malý okruh zasvěcenců. Největší chybou pak je, že není možno porovnávat, diskutovat a tak zvyšovat jejich úroveň.“⁴² List vydával nejprve Klub poezie, později přejmenovaný na Klub Mladá poezie. Pojmenovali jej Divoké víno, neměl pravidelnou periodicitu a měl sloužit jako publikační platforma zejména pro začínající básníky. Časopis se pohyboval na hraně mezi klubovou scénou a undergroundem. Název časopisu byl inspirován básní básníka Konstantyho ILdefonse Galczyńského *Dzikie wino* (Divoké víno).

Zakladatel časopisu Ludvík Hess⁴³ k vydávání listu napsal, že jej vydával za různého stupně utajení v letech 1964 až 1971, že první číslo r. 1972 skončilo v zapečetěné tiskárně a on sám ve věznicí v Ruzyni.⁴⁴ Za osm let své existence publikovalo v Divokém víně na 360 autorů většinou básně a prózu, ale i překlady, fotografie, kreslený humor a grafiku. Pod

⁴¹ BALAŠTÍK, Miroslav. Editorial. *Host*. 1999, č. 1, s. 1.

⁴² *Divoké víno*. 1964, roč. 1, č. 1, s. 1.

⁴³ **Ludvík Hess** (1947), publicista, autor reklam, zakladatel projektu pro opuštěné děti Babybox a chovatel koní. Národní knihovna ČR a Nakladatelství Sloart vydaly jeho knihu *Antologie Divoké víno 1964–2007*. Je autorem knížek *Satyr a nymfíčky* nebo *Balady o koních a romance o holkách*.

⁴⁴ *Ludvík Hess: vydavatel literárního časopisu Divoké víno* [online]. [cit. 2009-10-03]. Dostupný z WWW: <<http://www.hess.cz/divoke-vino.html>>.

názvem Almanach mladých autorů se L. Hess pokusil vydávat časopis také v letech 1974 a 1975, kdy pracoval jako krmič krav. „V té době jsem již byl poučen ruzyňskou zkušeností, a tak jsem toho, vystrašen policajty obcházejícími kravín, raději na léta nechal. Nade vše si totiž vážím svobody.“⁴⁵ Vzkříšení časopisu nastalo v roce 2002, kdy Divoké víno začalo vycházet na internetu.

V každém on-line čísle se Hess vrací do historie, vzpomíná a přetiskuje poezii, prózu, fotografie nebo kresby z Divokého vína vycházejícího do začátku r. 1972. Nechybějí však ani autoři mladší generace. U některých autorů dřívější tvorbu konfrontuje s jejich současnou. Tento kontrast považuje L. Hess za výlučnost dnešního internetového Divokého vína, v němž se soustředí na současnou tvorbu a ze kterého se snaží udělat autorskou tribunu. Šéfredaktorem a vydavatelem je nadále Ludvík Hess.

V letech 2006–2008 se zde objevovala literární nebo vizuální tvorba Jiřího Žáčka, Karla Sýse, Petra Cincibucha, Jaroslava Holoubka, Pavla Verneru, Karla Hvizďaly, Pavla Jasanského, Vladimíra Jiránka, Jana Vyčítala, Vladimíra Renčina či Miroslava Bartáka.

2.6 Revolver Revue

V roce 1985 založili samizdatovou revue s názvem Jednou nohou Ivan Lamper⁴⁶, Viktor Karlík⁴⁷ a Jáchym Topol⁴⁸. V letech 1986–1987 vycházela pod názvem Revolver Revue Jednou nohou, následně byl změněn název na Revolver Revue (RR). Za předchůdce RR je považován samizdatový literárně výtvarný sborník X (Desítka), vycházející v letech 1980–1981. „Revue vycházejí (většinou dvakrát až třikrát ročně) v obsáhlých sešitech a s bohatým výtvarným doprovodem reprezentovala do r. 1989 kulturní zájmy a aktivity části českého undergroundu, od té doby soustavněji představuje literární a výtvarné projevy autorů

⁴⁵ Ludvík Hess: vydavatel literárního časopisu Divoké víno [online]. [cit. 2009-10-03]. Dostupný z WWW: <<http://www.hess.cz/divoke-vino.html>>.

⁴⁶ Ivan Lamper (1957), novinář, signatář Charty 77. Zakladatel a první šéfredaktor týdeníku Respekt (1990–1994). V roce 1991 mu americký časopis World Press Review udělil cenu Editor of The Year. V Respektu pracuje dodnes jako editor.

⁴⁷ Viktor Karlík (1962), výtvarník, publicista. V roce 1981 absolvoval Střední průmyslovou školu grafickou v Praze a pak pracoval v depozitáři Orientální sbírky Národní galerie, pro niž i restauroval, například čínské hrobové figury. Stál u zrodu týdeníku Respekt. Je autorem Ceny Revolver Revue – bronzové plakety s motivem RR, dále bronzové pamětní desky Milana Mejly Hlavsy (odhaleno v Praze 2005) a bronzových cen Mezinárodního festivalu dokumentárních filmů Jihlava.

⁴⁸ Jáchym Topol (1962), básník, prozaik a publicista. Od 80. let působil jako zpěvák a textař skupiny Psí vojáci, později skupiny Národní třída. Jako básník debutoval v samizdatových sbornících. Mezi jeho známá prozaická díla patří Sestra, Anděl. Noční práce nebo Kloktat dehet. Do roku 1993 byl šéfredaktorem časopisu Revolver Revue. V roce 1995 získal Jáchym Topol Cenu Egona Hostovského. Je také členem redakce týdeníku Respekt.

stojících stranou nejsledovanějších proudů.“⁴⁹ V druhé polovině 80. let byl vztah RR k některým spisovatelům v samizdatu mnohdy vyhraněný. „Přispěvatelé a vydavatelé vědomě navazovali na okruh kolem Egona Bondyho, hledali kořeny v beat generation a dosáhli i jistého souznění s mladou generací omezenou na samizdat v dalších totalitních státech (např. zakázaní autoři SSSR a Číny).“⁵⁰

Od roku 1990 vychází již oficiálně s podtitulem kulturní magazín. „Nikdy jsme nereprezentovali, a ani v budoucnu nebudeme, celé spektrum nezávislé kultury. (...) Na rozdíl od většiny nových či obnovených kulturních časopisů nenavazujeme na přerušenu kontinuitu Pražského jara, nýbrž pokračujeme ve své vlastní linii.“⁵¹ Zbyněk Petráček rovněž ve svém úvodníku uvedl, že k novým změnám v RR patří omezení členění na pevné rubriky, omezení drobnějších textů a výraznější profilaci výtvarné sekce. A závěrem dodal: „Kdo chce získat široký přehled o průřezu domácího a zahraničního literárního dění, necht' se laskavě obrátit na příslušně specializované časopisy. Komu jde však o autentickou tvorbu, ne vždy stojící v ohnisku zájmů nakladatelů, ale zajímavou aktuálností námětu či opravdovostí výpovědi, pro toho je tu RR.“⁵² Od č. 9/1990 je výtvarným logem listu portrét mladé ženy nazývaný Košířská Madona. V letech 1995–2004 vycházela Kritická příloha Revolver Revue třikrát ročně v objemných sešitech a společně s RR tvořily specifickou časopiseckou dvojici.

RR představuje ojedinělý typ kulturního časopisu. Vnitřní členění je volné, prostor dostávají eseje českých i zahraničních autorů, ukázky z děl a překladatelské počiny. Kromě literatury se soustavně věnuje výtvarnému umění a fotografii. Každé číslo je ukončeno resumé v češtině a angličtině. „Programově propracovává koncept umělecké autenticity; zároveň kolem sebe soustřeďuje autory, kteří dobrovolně zaujali místo na tzv. kulturní periferii a vymezili se tak vůči veřejně komunikované literatuře 80. let i ve vztahu k „oficiálním“ představitelům českého kulturního disentu.“⁵³ Šéfredaktorkou je od r. 1993 Terezie Pokorná⁵⁴. RR má rovněž on-line verzi.

⁴⁹ Slovník českých literárních časopisů, periodických literárních sborníků a almanachů 1945–2000, s. 200.

⁵⁰ Dějiny české literatury 1945–1989 IV, s. 87.

⁵¹ PETRÁČEK, Zbyněk. Revolver Revue po pěti letech. *Revolver Revue*. 1990, roč. 1, č. 14, s. 5–6.

⁵² Revolver Revue po pěti letech, s. 6.

⁵³ Slovník českých literárních časopisů, periodických literárních sborníků a almanachů 1945–2000, s. 201.

⁵⁴ **Terezie Pokorná** (1965), publicistka, divadelní kritička a historička. Vystudovala divadelní a filmovou vědu na FF UK. Na počátku 90. let působila v Nezávislém tiskovém středisku (Informační servis, Respekt), pak v redakci Revolver Revue. Od roku 1993 je její šéfredaktorkou, současně řídí i Edici Revolver Revue. V roce 1995 založila s Viktorem Karlíkem a s Michaelem Špirem Kritickou Přílohu Revolver Revue – až do ukončení existence KP v roce 2005 byla její šéfredaktorkou. Rovněž publikuje v Divadelní revue, Literárních novinách, Divadelních novinách, Respektu, Lidových novinách aj.

Mezi stálé spolupracovníky v letech 2006–2008 patřili Adam Gebert, Petr Vaňous, Jaroslav Anděl, Zdeněk Lukeš, Vladimír Just, Karel Cudlín nebo Bohdan Holomíček.

2.7 Tvar

Časopis novinového formátu byl založen v roce 1990. Je nástupcem *Kmene*⁵⁵. V redakčním úvodníku bylo uvedeno: „Vážení čtenáři, už je to tedy TVAR. ... Na poslední straně najdete rubriku, ve které se chceme pokoušet prostřednictvím cyklů přehledných materiálů z různých uměleckých a společenských oborů znovunavazovat to, co se nám zdá už téměř přetrženo, totiž souvislost. Souvislost vědomí i vědomí souvislostí.“⁵⁶ Původně literární týdeník se od r. 1994 změnil v obyděník. „Zpočátku se časopis věnoval především autorům, kteří v předcházejícím období nesměli v oficiálních médiích publikovat (...) časopis věnoval také zvýšenou pozornost české literatuře v exilu a samizdatu (...) otvíral však prostor i dosud málo známým domácím autorům a programově usiloval o propojování všech proudů české literatury.“⁵⁷ Podle B. Dokoupila jeví Tvar zřetelnou tendenci k nevážené reflexi stereotypů literárního života a k mystifikaci. Časopis publikuje původní českou literární vědu a publicistiku, značný prostor je dán historickým tématům, frekventovaným žánrem jsou recenze, kritiky a rozhovory. Tradičními obsahovými rámci je beletristická a poetická část, publicistické rubriky (recenze, rozhovory, úvahy) a literární aktuality ze zahraničí. Ve Tvaru nejsou opomíjeny ani další oblasti, důraz je kladen rovněž na obrazovou stránku. Šéfredaktorem je od r. 2005 Lubor Kasal⁵⁸. Tvar má webovou mutaci, lze jej vytisknout v PDF formátu.

⁵⁵ **Kmen** (1982–1990) byl časopis oficiálně vydávaný literatury 80. let. Na jeho vzniku se podíleli Josef Rybák a Jiří Taufer. Ve spolupráci se Svazem českých spisovatelů (SČS) jej vydávala Tvorba jako svou přílohu, od začátku roku 1988 vycházel samostatně jako týdeník SČS, od č. 49/1989 byl Týdeníkem českých spisovatelů. Vedoucími redaktory byli Jaroslav Čejka (1982–87) a Karel Sýs (1987–89), po listopadu 1989 krátce pověřena vedením Pavla Landová, počínaje č. 6/1990 byl šéfredaktorem Michael Třeštík. V redakci se vystřídal mj. Petr Bílek, Pavel Frýbort, Jaroslav Holoubek, Nad'a Klevisová, Ondřej Neff nebo Dagmar Sedlická. V roce 1988 hojně publikoval také Bohumil Hrabal. Časopis měl ustálenou strukturu: po úvodníku, popř. stati o zásadních otázkách tvorby následovaly drobné zprávy a fejetony, studie, jubilejní články, eseje a rozhovory, básně, prózy, umělecké reportáže, překlady a články o kulturním dění v zahraničí, referáty o domácích knihách, texty tištěné na pokračování, glosy, aforismy nebo epigramy. Tato struktura zůstala zachována i po osamostatnění listu, přibyly jen některé nové rubriky, vzrostlo také množství ilustrací a více prostoru bylo dáno polemikám. Po listopadu 1989 a rozpadu SČS převzala kontrolu nad redakcí nová redakční rada (v jejím čele stanul Pavel Janoušek); došlo k radikální obměně redakce a změnil se i obsah časopisu (autoři a texty z okruhu samizdatu a exilu). Formálním znakem metamorfózy se stala v březnu 1990 změna názvu na Tvar. Ke *Kmeni* v podobě, kterou měl do roku 1989, se jako ke svému předchůdci hlásí polistopadový *Obrys-Kmen*.

⁵⁶ Vážení čtenáři. *Tvar*. 1990, roč. 1, č. 1, s. 2.

⁵⁷ Slovník českých literárních časopisů, periodických literárních sborníků a almanachů 1945–2000, s. 254.

⁵⁸ **Lubor Kasal** (1958), básník a publicista. V roce 1984 absolvoval Pedagogickou fakultu UK, poté byl jazykovým redaktorem ve Státním nakladatelství technické literatury, odkud přešel jako redaktor do Státního pedagogického nakladatelství. Spolupracoval rovněž se surrealistickou revue *Analogon*.

Mezi stálé autory v letech 2006–2008 patřili Michal Jareš, Veronika Košnarová, Luboš Antonín, Michal Škrabal, Vladislav Reisinger, Václav Bidlo, Erik Gilk, Alexandra Berková nebo Alena Fialová.

2.8 A2

Čtrnáctideník novinového formátu A2 začal vycházet v říjnu roku 2005, do prosince 2008 jako týdeník. Časopis založila v Praze skupina redaktorů, jež odešla z Literárních novin po sporu s šéfredaktorem Jakubem Patočkou. K zakládajícím redaktorům patřili filmový vědec a esejista Jiří Cieslar a grafik Marek Naglmüller, kteří se podíleli i na názvu periodika – název byl odvozen od adresy Americká 2, kde se nachází sídlo listu. Jak uvedla v úvodníku nultého čísla Libuše Bělunková: „Slovo kultura v podtitulu pro nás není jen synonymem umění. Kulturu hledáme a zkoumáme u všech veřejně činných osob či skupin, včetně politiků. Myslíme si, že nahlížet společenské a politické dění prizmatem kultury může být nejen užitečné, ale i zábavné. (...) Vytvářet prostor pro kultivaci dialogu, periodikum, které čtenáře nepodceňuje, ale je mu společníkem, je pro nás radostná práce. Uděláme všechno pro to, aby A2 oním prostorem byl.“⁵⁹

A2 reflektuje kulturu v širším pojetí včetně společenského dění a politiky. Značnou část každého čísla tvoří recenze děl napříč žánry a odborných publikací. Typickými útvary jsou esej, recenze, rozhovor, kulturní zápisník, komentáře a pravidelný komiks; věnují se médiím (jejich analýze a přehledu zahraničního tisku) a subkulturám. Převažuje kritický pohled na aktuální umění, výrazná je orientace na zahraniční umění, kulturní politiku a památkovou péči. Každé číslo má hlavní tematický blok, důležitá je rovněž grafika. Šéfredaktorkou je od prvního čísla rusistka a literární kritička Libuše Bělunková⁶⁰. A2 má webovou mutaci, celý časopis lze stáhnout v PDF formátu.

Autorská síť je široká, čítá stovky jmen a spousta z nich publikuje i v dalších kulturních listech (včetně analyzovaných příloh celostátních deníků), což je dáno tím, že

⁵⁹ BĚLUNKOVÁ, Libuše. Vážené čtenářky a vážení čtenáři!. A2. 2005, roč. 1, č. 0, s. 2.

⁶⁰ **Libuše Bělunková** (1973), novinářka, literární kritička a rusistka. Absolvovala Filozofickou fakultu Univerzity Palackého v Olomouci, obor Teorie a dějiny dramatických umění a literatury – specializace literární věda, Filozofickou fakultu Univerzity Karlovy v Praze, obor rusistika. Byla redaktorkou ruské sekce časopisu *iliteratura.cz*, redaktorkou Českého rozhlasu 7 – Radio Praha (2003), poté Filmových listů (2004). Od roku 2001 působila v Literárních novinách, z nichž v roce 2005 odešla. Spolupracovala rovněž s *Hostem*, revue *Souvislosti* a deníkem *Lidové noviny*.

Diplomová práce

v České republice je poměrně malý okruh autorů i autorit zaměřujících se na témata, která jsou společná všem zmiňovaným listům. Kupř. Michal Procházka, Jan Keller, Štefan Švec, Josef Chuchma, Vladimír Just, Jan Jandourek, Ladislav Nagy, Filip Tesař, Čestmír Lang, Petr Fischer, Jan Štolba, Daniela Iwashita, Petr Borkovec, Petr Vaňous, Karel Hvížd'ala, Radka Bzonková nebo Stanislav Komárek.

3. Profily deníků Právo, Lidové noviny, MF DNES a jejich čtenářských obcí

Literatuře stejně jako celé kultuře se nevěnují jen odborná literární a kulturní periodika, ale i ta popularizační, určená široké veřejnosti. Literatura jako fenomén stejně jako potřeba kritické reflexe společnosti si postupně vynutily vznik literárně-společensko-kulturních příloh celostátních deníků Právo, Lidové noviny a MF DNES. Jedním z důvodů bylo bezpochyby to, že dosah ryze literárních či literárně-společensko-kulturních časopisů je relativně malý, jejich prodané náklady se na rozdíl od celostátně vydávaných deníků pohybují v řádech desítek nebo stovek kusů. Zatímco zavedené deníky disponují distribucí v řádech desetitisíců až statisíců (*podkapitola 2.4.1*). „...pokud se nemá literatura vytrácet ze života, je nutné, aby to byla [Salon] příloha novin, protože časopisy se uzavírají do okruhu literárních znalců. Noviny jsou přece ideální nosič...“⁶¹ Jak spisovatelé, tak i kritici se stali pro tištěná masová⁶² média vítanými spolupracovníky, neboť osobností schopných zaujmout veřejnost zajímavými tématy nemají deníky nadbytek. Tito autoři tak dostali, nejen v těchto přílohách, možnost vyjádřit svůj názor a pohled na svět a hodnoty; jejich příspěvky noviny i suplementy obohatily a staly se v konkurenčním boji cennou přidanou hodnotou.

Pro komplexní pohled na suplementy Salon, Orientace a Kavárna je nutné stručně se seznámit s domovskými deníky, v nichž každý týden vycházejí.

3.1 Lidové noviny

Deník Lidové noviny (LN) byl založen v roce 1893. Byl tiskovým orgánem Moravské lidové strany, vedené Adolfem Stránským, a vznikly z Moravských listů. LN zaujímaly vždy v tuzemské žurnalistice výjimečnou pozici. Prvním šéfredaktorem byl Emil Čermák. „V době existence samostatné republiky se profilují jako list pro intelektuály.“⁶³ Patřily v počátcích mezi elitní, tzv. nezávislý tisk, jak napsal Jaroslav Stránský v seriálu Kapitoly o Lidovkách

⁶¹ Salon: nejdůležitější je chuť! *Tvar*. 2001, roč. 12, č. 4, s. 8–9.

⁶² „Masovou komunikaci můžeme považovat za „společenský“ i „kulturní“ fenomén. Masová média jako instituce jsou součástí struktury společnosti a jejich výrobní infrastruktura je součástí ekonomické a mocenské základny, zatímco ideje, obrazy a informace šířené médii jsou zcela zjevně důležitým aspektem naší kultury.“ (MCQUAIL, Denis. *Úvod do teorie masové komunikace*. Praha : Portál, 2002, s. 85.) Masová média se zabývají obecně nejen produkcí a distribucí věděním (informací), jsou nejen zásobárnou vzpomínek a zdrojem standardů, modelů a norem, ale jejich klíčovou funkcí je i zprostředkovávání společenské reality.

⁶³ JÍLEK, Viktor. *Dějiny české žurnalistiky od svého počátku do r. 1945*. Olomouc : Univerzita Palackého, 2002, s. 25.

(LN 28. duben–12. květen 1929), že „Lidové noviny nejsou vlastnictvím žádné politické strany, ale přiznává, že bez politického zájmu nejsou“.⁶⁴

Za 2. světové války deník vycházel za vedení s Němci kolaborujícího Leopolda Zemana. Z tehdejšího rozhodnutí vlády nesměly po válce vycházet noviny, které sloužily nacistickým okupantům, proto začaly v květnu 1945 vycházet LN jako Svobodné noviny, které vedl Ferdinand Peroutka. Toho v únoru 1948 nahradil Jan Drda. Drda vedením redakce způsobil nemalé dluhy, z toho důvodu vyšlo poslední číslo Svobodných novin 8. února 1952. „Profesor Černý i Jaroslav Pilz vydávají ve svých pamětech svědectví o způsobu hospodaření, jaký uplatňoval Jan Drda: rozbujelý aparát, vysoké honoráře pro své přátele a soudruhy a nakonec desetimilionové dluhy, pro něž muselo být další vydávání Lidových novin zastaveno. Jejich poslední číslo vyšlo 8. února a nahradit jej měl týdeník Literární noviny, který se k jejich odkazu hlásil.“⁶⁵ Až v roce 1968 vzešlo ze zasedání výboru Svazu československých spisovatelů usnesení, že se Lidové noviny budou opět vydávat. Šéfredaktorem byl jmenován Antonín J. Liehm.

První číslo mělo vyjít v říjnu 1968, ale dřív než začaly přípravy, přišel 21. srpen 1968 a tím i konec obnovených LN. LN zaujaly na konci 80. let výjimečnou pozici tím, že spojily rozrůzněné skupinky opozičně smýšlejících autorů z disentu, exilu i „šedé zóny“. „Teprve v osmdesátých letech, po dlouhém období ‚normalizace a konsolidace‘, až se reálný socialismus začal přežívat, vystoupila s myšlenkou na nové vydávání Lidových novin nová skupina lidí, oficiální propagandou označovaná za ‚disidenty‘.“⁶⁶ „S myšlenkou vydávat disidentské noviny, přesněji obnovit Lidové noviny, přišel před dvaceti lety Jiří Ruml. Přesněji řečeno bylo to ještě o něco dříve, na jaře roku 1987, na narozeninovém večírku Jiřího Dienstbiera.“⁶⁷ První číslo samizdatových LN vyšlo pod vedením Jiřího Rumla v lednu 1988, u obnovení Lidových novin stáli mj. chartisté Ladislav Lis, Václav Havel nebo Jan Šabata. Předsedou redakční rady, která 2. ledna 1990 zaregistrovala LN jako ostatní deníky, byl Jiří Dienstbier. V dubnu 1990 vyšlo první deníkové číslo obnovených LN. V r. 1994 se sloučily s

⁶⁴ BERÁNKOVÁ, Milena. *Dějiny československé žurnalistiky III. : Český a slovenský tisk v letech 1918–1944*. Praha: Novinář, 1988, s. 176.

⁶⁵ PERNES, Jiří. *Svět Lidových novin 1893–1993 : Stoletá kapitola z dějin české žurnalistiky, kultury a politiky*. Praha: Lidové noviny, 1993, s. 117.

⁶⁶ Svět Lidových novin 1893–1993, s. 118.

⁶⁷ MLYNÁŘ, Vladimír. Úspěch Lidovek nás zaskočil. *Lidové noviny*. 2008, roč. 21, č. 8, s. 31.

křesťansko-demokratickým deníkem Lidová demokracie. Šéfredaktorem byl od r. 2000 Veselin Vačkov⁶⁸.

Většinový podíl Lidových novin v r. 1998 koupila od společnosti Ringier-Springer B.V. (která vlastnila od r. 1993 značnou část akcií společnosti Lidové noviny a. s.) firma Pressinvest. Tu vlastní německá vydavatelská firma Rheinisch-Bergische Druckerei und Verlagsgesellschaft, která má většinu také v MF DNES. „Ke spojení titulů, redakcí ani vydavatelských firem však nedojde. Společnost Pressinvest se zavázala, že bude deník Lidové noviny dlouhodobě – minimálně po dobu několika let – vydávat jako samostatný titul a bude ctít jeho redakční nezávislost.“⁶⁹ Deník nyní patří do koncernu MAFRA (Rheinisch-Bergische Druckerei- und Verlagsgesellschaft Rheinisch). LN vycházejí šestkrát týdně⁷⁰ a spolupracují s internetovou redakcí Lidovky.cz, která byla založena v r. 2000.

3.2 Právo

Deník Rudé právo (RP) byl založen roku 1920 společně se svým Večerníkem⁷¹. Byl orgánem Československé sociálně demokratické strany, od r. 1921 Ústřední orgán Československé strany komunistické. Prvním šéfredaktorem byl Bohumil Šmeral. Autorem nového názvu byl podle výpovědi RP z 31. října 1920 redaktor Jan Skála. „V měsíci říjnu a listopadu [1920] bylo Rudé právo zaplaveno články, které obžalovávaly pravici za její „přímo zbesilý“ postup vůči levici a zejména jejímu tisku...“⁷² V roce 1938 bylo jeho vydávání zastaveno a během války RP vycházelo ilegálně⁷³ pod vedením KSČ a komunistických odbojových skupin. Ve dnech Pražského povstání 1945 začalo vycházet legálně. „I jeho

⁶⁸ Od poloviny roku 2009 vede LN Dalibor Balšínek. **Veselin Vačkov** (1968), novinář a bývalý šéfredaktor Lidových novin. Narodil se v Bulharsku. Vystudoval anglistiku, bohemistiku a slavistiku na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy v Praze, dále lingvistiku v Oxfordu. Spolupracoval s BBC nebo s Respektem, v roce 1997 nastoupil jako editor do Lidových novin. Později vedl magazín Pátek LN a v roce 1999 se stal zástupcem šéfredaktora. V roce 2000 byl jmenován šéfredaktorem LN, od července 2009 vede ve vydavatelství MAFRA nové projekty.

⁶⁹ Ringier prodal Lidové noviny. *Metro*. 1. 10. 1998, s. 6.

⁷⁰ *Struktura týdenních příloh k 1. prosinci 2009*:

-**PONDĚLÍ**: *Byznys/Lidé a Headhunting...*

-**ÚTERÝ**: *Akademie, Věda a výzkum, Byznys/Konto*

-**STŘEDA**: *Byznys/Auto, Přehled produktů*

-**ČTVRTEK**: *Byznys/Reality*

-**PÁTEK**: *magazín Pátek Lidových novin, Byznys/Reklama & Média*

-**SOBOTA**: *Orientace a Relax*

⁷¹ Podle Časopiseckého katalogu pro r. 1936 byly náklady listů následující – Rudé právo (všední den 80 000, v neděli 100 000), Haló noviny (76 000), sociálně-demokratický tisk (Večerní právo lidu 76 000, Ranní noviny 104 000) a listy Melantrichu (Nedělní české slovo 233 000, Hvězda 402 000).

⁷² Dějiny československé žurnalistiky III., s. 94.

[Rudého práva] kulturní publicistika však prošla na sklonku padesátých let nemalou změnou: v jednotlivých recenzích a zprávách někteří přispěvatelé (...) často upouštěli od ideologických hodnocení a dávali přednost věcné kritice. V podstatě však kulturní rubrika Rudého práva (...) zůstávala věrná politice konzervativnější části KSČ.⁷⁴ V období 70. let se RP snažilo určovat a korigovat ideovou linii soudobé umělecké sféry. „V klíčových chvílích zveřejňovalo zastrašující kampaně (například na začátku normalizace prohlášení loajálních novinářů a umělců, v roce 1977 zahájil tažení proti Chartě 77 a dal popud k prohlášením tzv. Anticharty).“⁷⁵ V období 1948 až 1989 měl tak tento list výhradní postavení a nejvyšší náklad, byl považován za oficiální tisk strany a byl ústředním orgánem KSČ. RP propagovalo ideologii KSČ a bylo „příkladem vysoké ideovosti, bojovnosti, nesmiřitelnosti k nepřátelským ideologiím.“⁷⁶ Po listopadových událostech 1989 odcházeli redaktori spjatí s normalizační žurnalistikou Rudého práva v několika fázích. Někteří do jiných redakcí (Jaroslav Kojzar, Jan Hrobař, Jiří Janouškovec nebo Jan Jelínek do Haló novin), jiní zcela mimo novinářskou sféru (kupř. Jan Kliment) Do listu naopak nastoupili jako komentátoři Jiří Hanák, Pavel Verner, Petr Uhl, Martin Hekrdla či Pavel Dostál.

Privatizaci Rudého práva odstartoval funkcionář bývalého tiskového podniku ÚV KSČ Vlastimil Košťál, když přejmenoval vydavatelství Rudého práva na Vydavatelství Delta, pod něž patřila i řada tiskáren. Košťál následně odprodal regionální deníky, RP ale zůstalo nedotčené. Jako akciová společnost Borgis a. s. zůstalo v rukou redaktorů s většinovým akcionářem Zdeňkem Porybným⁷⁷, který se po roce 1989 stal i šéfredaktorem. Od 1. ledna 1991 začal deník vydávat jako soukromý vydavatel Borgis a. s., podtitul „deník KSČ“ byl nahrazen za „levicový list“. Deník byl 18. září 1995 přejmenován na Právo. Tuto změnu doprovázel sloupek šéfredaktora Z. Porybného: „V posledních letech, kdy tento titul už mnozí odepsali, si naopak získal díky své objektivitě a úrovni nebývalý společenský respekt. Proč by tedy nemohl pokračovat i dál? Otázka je na místě, ale stejně na místě je i odpověď. „Slova Rudé právo nejsou logická. Právo nemůže být rudé, černé nebo bílé. (...) I v budoucnosti chceme být názorově nezávislí a nebudeme kopat za nikoho než za své

⁷³ 20. října 1938 vyšlo poslední legální číslo Rudého práva a zároveň byla zastavena činnost KSČ v českých zemích a další její listy a časopisy nesměly vycházet.

⁷⁴ Dějiny české literatury 1945–1989 IV., s. 69.

⁷⁵ Dějiny české literatury 1945–1989 IV., s. 75.

⁷⁶ HOŘENÍ, Zdeněk (ed). *KSČ o tisku, rozhlasu a televizi: 1945–1975*. Praha : Novinář, 1976. 272 s.

⁷⁷ **Zdeňek Porybný** (1945), novinář. Než se stal šéfredaktorem a většinovým majitelem deníku Právo, působil v Paříži a ve Washingtonu jako zvláštní zpravodaj Rudého práva. Je nejdéle sloužícím šéfredaktorem českých deníků.

čtenáře.“⁷⁸ Právo vychází šestkrát týdně s různými přílohami⁷⁹. Spolupracuje se svým zpravodajským serverem Novinky.cz, který byl založen v r. 2003.

3.3 Mladá fronta DNES

Deník Mladá fronta (MF) byl v Praze založen jako mládežnický list během Pražského povstání v květnu 1945 a vycházel jako orgán Svazu české mládeže, od r. 1949 Československého svazu mládeže. Název byl inspirován předválečným časopisem levicových studentů Mladá kultura. Prvním šéfredaktorem se stal Jaromír Hořec. „Mladá fronta patřila v poválečném období k listům, které výrazně podporovaly politiku KSČ a realizaci Košického národního programu.“⁸⁰ Od r. 1970 vycházela jako ústřední deník ÚV SSM. V revoluční atmosféře listopadu 1989 se podtitul listu změnil na „deník československé mládeže“.

Od 1. ledna 1990 bylo vydávání MF převedeno z ÚV SSM na Vydavatelství Mladá fronta. Z květnového zasedání předsednictví Federálního shromáždění v r. 1990 vzešlo zákonné opatření, podle něhož byla zakázána manipulace s majetkem KSČ a SSM. Ústavní zákon č. 497/1990 Sb., o navrácení majetku Socialistického svazu mládeže lidu České a Slovenské Federativní Republiky, s účinností od 1. ledna 1991 veškeré vlastnictví SSM, včetně deníku Mladé Fronty, převedl do správy státu. Stát měl dohlédnout na to, aby majetek SSM byl navrácen mládežnickým organizacím⁸¹. V r. 1998, po přijetí novelizujícího zákona, byl majetek SSM vypořádán. Mezitím byla v červenci 1990 založena akciová společnost MaF skupinou asi šedesátky redaktorů Mladé fronty. Od 1. září t. r. plánovali vydávat nový deník nazvaný Mladá fronta DNES. Nakonec vydavatelská práva na deník MF DNES získali a začali jej vydávat. Deník MF přestal 31. srpna 1990 vycházet.

⁷⁸ PORYBNÝ, Zdeněk. Právo. *Rudé právo*. 1995, roč. 5, č. 217, s. 1.

⁷⁹ *Struktura týdenních příloh k 1. prosinci 2009*:

-**PONDĚLÍ**: *Sport Extra a Firma*

-**ÚTERÝ**: *Styl pro ženy a Zdravé rady*, (vycházejí dvakrát měsíčně), *Nemovitosti* (dvakrát do měsíce)

-**STŘEDA**: *magazín Dům a bydlení a Profese*

-**ČTVRTEK**: *Café, Věda a technika a Salon*

-**PÁTEK**: *Na cestách, Auta, Studium a Víkend*

-**SOBOTA**: *Magazín s TV programem a Rodinné finance*

⁸⁰ KŘIVÁNKOVÁ, A., VATRÁL, J.: *Dějiny žurnalistiky, IV. : Český a slovenský tisk v letech 1944–1987*. Brno : Novinář, 1989, s. 68.

⁸¹ „K vytvoření trvalých finančních zdrojů pro potřeby dětí a mládeže převede MHPR ČR podniky a hospodářská zařízení CKM, Mladá fronta, Stavocentrál, AGM a SÚZ býv. SSM na obchodní společnosti, jejichž jediným vlastníkem a zřizovatelem bude Česká republika. Stanovená část finančních prostředků z jejich hospodářské činnosti bude převáděna na zvláštní účet MHPR ČR č. 10030-10026-001/0710 u SBČs, Hlavního ústavu pro ČR. Tento účet včetně finančních prostředků na něm převezme po svém zřízení fond dětí a mládeže,“ píše se v Příloze č. 1 k usnesení vlády ČR ze dne 21. října 1992 č. 598.

„Podle Špíglu vláda pod nátlakem emigrantské lobby vedené Karlem Hvížd'alou převedla na redaktory majetek Mladé fronty. (...) Dne 1. června 1992 valná hromada MaF za předsednictví šéfredaktora Karla Hvížd'aly odhlasovala prodej 48 % (jiné prameny udávají 49 %) akcií vydavateli francouzského deníku Le Figaro Robertu Hersantovi.“⁸² Hersant svůj podíl poté prodal koncernu Rheinisch-Bergische Druckerei-und Verlagsgesellschaft za více než jednu miliardu Kč. List v současné době vydává největší česká mediální společnost MAFRA a. s., většinovým vlastníkem je od r. 1994 společnost Rheinisch-Bergische Druckerei- und Verlagsgesellschaft (RBVG). Od r. 2006 je šéfredaktorem Robert Čásenský⁸³. MF DNES vychází šestkrát týdně⁸⁴ a od r. 1999 má on-line redakci iDnes.cz.

3.4 Profily čtenářů, čtenost a prodaný náklad deníků

Konkrétní údaje o typickém čtenáři, prodaném nákladu a čtenosti suplementů Salon, Orientace a Kavárna nebyly k dispozici u vydavatelství domů MAFRA ani Borgis a. s.⁸⁵. Z toho důvodu jsou zde pro ilustraci uvedeny údaje související s mateřskými deníky, které prezentují orientační rysy čtenářské obce i potenciální dosah jednotlivých příloh.

Tabulka č. 1 prezentuje základní strukturu čtenářské obce MF DNES, Lidových novin (LN) a Práva. Z údajů vychází, že v období třetího a čtvrtého kvartálu 2008 tvořili muži ve všech denících větší část čtenářů. Nejsilnější věková skupina byla v MF Dnes ve věku 30–31 let (21 %), v LN ve věku 50–59 let (22 %) a v Právu 60–69 let (29 %). Ve zkoumaném vzorku MF DNES se objevilo nejvíce čtenářů a čtenářek se středoškolským vzděláním s maturitou (42 %), v LN středoškolským bez maturity i vysokoškolským

⁸² ČELOVSKÝ, Bořivoj. *Konec českého tisku?*. Šenov u Ostravy : Tilia, 2001, s. 24–25.

⁸³ **Robert Čásenský** (1974), novinář. Absolvoval Filozofickou fakultu Univerzity Karlovy v Praze, obor sociologie. Žurnalistice se věnuje od roku 1993. Začínal jako redaktor domácího zpravodajství v Českém deníku. V roce 1994 se stal vedoucím domácího zpravodajství v novinách Denní Telegraf. V letech 1995 až 1998 byl spolunajitelem poradenské agentury v oblasti veřejné komunikace. Od roku 1998 do konce roku 2000 pracoval ve funkci zástupce šéfredaktora v deníku Lidové noviny. Od roku 2001 byl zástupcem šéfredaktora MF DNES Pavla Šafra.

⁸⁴ *Struktura týdenních příloha k 1. prosinci 2009:*

-PONDĚLÍ: *Byznys speciál a Magazín Ona DNES*

-ÚTERÝ: *Peníze, Zaměstnání*

-STŘEDA: *Auto a Vzdělání, Bydlení*

-ČTVRTEK: *Magazín DNES a Zaměstnání*

-PÁTEK: *Zdraví, Test a Cestování*

-SOBOTA: *Víkend*

⁸⁵ Vydavatelé Lidových novin, MF DNES i Práva vycházeli ve svých prezentacích z údajů společnosti MEDIAN, která zajišťuje výzkum trhu, médií a veřejného mínění. Vzhledem k tomu, že si MAFRA průzkum u MEDIANu zadala, je třeba brát důvěryhodnost a komplexnost dat s rezervou. Především s ohledem na to, že marketingové strategie firem přizpůsobují výběr dat i jejich interpretaci tak, aby vyhovoval jejich komunikační

vzděláním (shodně 31 %) a v Právu se středoškolským vzděláním bez maturity (39 %). Zajímavý je poměr čtenářů se základním vzděláním, nejvíce jich konzumuje Právo (22 %).

	MF Dnes	Lidové noviny	Právo
Muži	59 %	59 %	56 %
Ženy	41 %	41 %	44 %
12–19 let	5 %	1 %	2 %
20–29 let	20 %	10 %	8 %
30–39 let	21 %	17 %	8 %
40–49 let	19 %	13 %	12 %
50–59 let	20 %	22 %	25 %
60–69 let	11 %	21 %	29 %
70–79 let	4 %	16 %	16 %
Čistý příjem domácnosti vyšší než 15 tisíc Kč/měsíc	91 %	55 %*	21 %
Základní vzdělání	9 %	9 %	22 %
SŠ bez maturity	29 %	31 %	39 %
SŠ s maturitou	42 %	28 %	26 %
VŠ vzdělání	23 %	31 %	14 %

* příjem domácnosti přitom 35 % čtenářů LN neuvedlo, údaje jsou zaokrouhleny na celá čísla. Průzkum provedl MEDIA PROJEKT v období třetího a čtvrtého kvartálu 2008.

Tab. 1: Srovnávací tabulka struktury čtenářů MF DNES, LN a Práva.

3.4.1 Prodaný náklad a čtenost

Tabulka č. 2 prezentuje srovnání průměrných prodaných denních nákladů v měsíci březen v letech 1996–2006. U MF DNES a deníku Právo byl na rozdíl od r. 1996 v r. 2008 patrný pokles průměrného denního nákladu, v LN naopak mírně stoupl. V MF DNES poklesl o 20,0 %, v Lidových novinách stoupl o 0,8 % a v Právu klesl o 43,5 %. Nejvyšší náklad měly deníky MF DNES (381 523) a LN (116 368) v r. 2001 a Právo v r. 1998 (302 477).

	MF Dnes	LN	Právo
1996	351 500	68 769	259 245
1997	363 300	61 615	266 891
1998	367 344	72 573	244 648
1999	350 096	81 118	302 477
2000	343 477	85 144	228 707
2001	381 523	116 368	222 403
2002	304 799	92 128	205 828

a inzertní strategii. Nejméně strukturované údaje uvedl vydavatel deníku Právo. Oddělní komunikace Borgis a.s. však na žádost poskytlo podrobnější data.

2003	319 636	88 158	205 452
2004	308 956	71 075	184 438
2005	306 789	70 556	174 289
2006	291 226	67 984	165 363
2007	304 606	76 231	155 475
2008	281 091	69 289	146 498
<i>Prodané náklady jsou uváděny k březnu toho roku.</i>			
<i>Zdroj: ABC ČR – Kancelář ověřování nákladu tisku</i>			

Tab. 2: Průměrný prodaný denní náklad; zvýrazněny jsou nejvyšší hodnoty prodaných nákladů

Tabulka č. 3 prezentuje srovnání odhadů čtenosti na jedno vydání MF DNES, Lidových novin a Práva v letech hlavní kvantitativní analýzy (2006–2008). U všech listů tato hodnota od r. 2006 klesla, nejvíce u Práva o 15,7 % a nejméně u MF DNES o 1,8 %. U Lidových novin to bylo o 3,5 %.

	MF Dnes	LN	Právo
2006	1 096 000	228 000	488 000
2007	1 122 000	238 000	458 000
2008	1 076 000	220 000	411 000

Odhad čtenosti na vydání.

Zdroj: Media Projekt společností GfK

Praha – Median

Tab. 3: Odhady čtenosti 2006–2008

4. Profily příloh Salon, Orientace a Kavárna

Předcházející kapitoly se zabývaly profily literárních a kulturních časopisů, mateřských deníků těchto suplementů a základními rysy jejich čtenářských základů, prodejních nákladů a čtenosti. Ani jeden z vydavatelů však neuvádí údaje o struktuře čtenářů výhradně příloh Salon, Orientace a Kavárna. Z rozhovorů vedených na začátku roku 2009 s hlavními editory těchto příloh⁸⁶ vyplývá, jak si typického čtenáře představují: je minimálně středoškolského vzdělání, spíše ale vysokoškolského; žije většinou ve městě; nelze určit přesně poměr mužů a žen; problematické je určit také věk⁸⁷; jsou to zvědaví lidé zajímající se o všespolečenské dění s potřebou konfrontace názorů, hledání „pravdy“ a přemýšlející o souvislostech. (*přílohy č. 4–6*) Zdenko Pavelka, editor Salonu, vidí čtenáře Salonu jako jedince, kteří chtějí vědět, co se děje. „Chtějí mít něco s názorem; srozumitelné, uvěřitelné a polemické výklady. Hodně [čtenář] čte, zajímá se o politiku, ale ta každodenní je mu možná i protivná, a chce se na ni dívat raději z nadhledu.“ (*příloha č. 4*) Pro editora Josefa Chuchmu je čtenář Kavárny „nepředpojatý člověk, který přemýšlí v souvislostech“ (*příloha č. 5*) a podle Františka Šulce je typický čtenář Orientace člověk „zaměřen primárně humanitně“, zároveň Orientaci podle něj čtou i lidé technického vzdělání. „Předpokládal bych, že Orientaci čtou akademici, spíše středního a vyššího věku.“ (*příloha č. 6*)

Salon, Orientace a Kavárna jsou především nezpravodajské přílohy, v nichž jednoznačně převažuje publicistika. V souvislosti s nimi je nutné zmínit ještě jeden termín: feuilleton (fejeton), který je v české žurnalistice převážně chápán jako výrazně autorský publicistický text, v zahraničí označuje obsáhlejší literárně-publicistickou přílohu. V Německu, Švýcarsku nebo Francii (kupř. v prestižním německém deníku Frankfurter Allgemeine Zeitung vychází kulturní a literární list Feuilleton) však neznamena jen žánr nebo rubriku, ale celou nezpravodajskou kulturní přílohu věnovanou publicistice a drobné beletrii s výtvarnými, filmovými, divadelními nebo literárními kritikami a recenzemi, eseji a polemikami. „Něco na způsob Orientace (Lidové noviny), Salonu (Právo) nebo Kavárny...“⁸⁸

⁸⁶ Editor Salonu Zdenko Pavelka (ze dne 27. ledna 2009), vedoucí Kavárny Josef Chuchma (ze dne 4. února 2009) a vedoucí Orientace František Šulc (ze dne 6. února 2009).

⁸⁷ Podle toho, jaká věková vrstva obyvatel čte především periodický deníkový tisk, je možné předpokládat, že to budou lidé v produktivním věku a starší.

⁸⁸ OSVALDOVÁ, Barbora. Žurnalistou může být každý. *Mladá fronta DNES: Kavárna*. 2006, roč. 17, č. 66, s. 2.

V souvislosti s analýzou Salonu, Orientace a Kavárny i se zkušenostmi ze zahraničních deníků vyvstává nad rámec problematiky literárně-společensko-kulturních časopisů a suplementů otázka, zda mohou být tyto přílohy předzvěstí toho, jak budou vypadat printové deníky budoucnosti. Společensko-ekonomické změny s nástupem internetu jsou však tak masivní, že nikdo nedokáže přesně odhadnout vývoj na mediální scéně. „Je nesmírně těžké určit směr, jímž se bude mediální komunikace – obohacená o prostředí „sítě sítí“ – dál rozvíjet. Zatím se zdá, že toto prostředí jen umocňuje nejsilnější paradoxy veškeré mediální komunikace.“⁸⁹ Prodej novin (*podkapitola 3.4.1*) má klesající tendenci, tištěná média ztrácejí podíl na mediálním trhu ve prospěch zpravodajských serverů. Na druhou stranu, jak uvádí autoři publikace Média a společnost⁹⁰, Jan Jiráček a Barbara Köpplová, jsou produkty internetové mediální sféry potenciálně dostupné všem, jejich využití a konzumace spočívá v technické i ekonomické zdatnosti uživatelů, kteří si k nim musejí zajistit přístup.

Dosavadní model tištěných zpravodajských novin prochází restrukturalizací. Díky rozšíření on-line zpravodajství a dostupných streamovaných videí by mohly specializované suplementy deníků posilovat na úkor zpravodajských článků, které jsou zatím v České republice na internetu zdarma dostupné. V osobním rozhovoru s autorkou této práce se k tomuto tématu vyjádřil i filozof Václav Bělohradský: „Tím, že se všechny tradice rozpadly, protože mobilita postmoderního světa je obrovská, funkcí novin budoucnosti bude především vyprávění příběhů, jejichž cílem bude probudit v lidech nějakou orientaci v rozporném světě. Druhou funkcí bude senzibilizace, tedy na co máme být citliví, co má mít prioritu. Samozřejmě modernost by chtěla všechno změnit a noviny by měly hájit to, co je třeba konzervovat. Také budou vyprávět příběhy o tom, jak konvertujeme na nové hodnoty. Věřím, že tyto suplementy jsou zárodečnou formou nového novinářství. Já žiji v Itálii a právě italské noviny by dneska byly v Česku spíš přílohy.“ (*příloha č. 7*)

Zdenko Pavelka, editor Salonu, soudí, že tato situace se začala měnit v 80. letech v Evropě tím, že noviny přecházely výrazně na přílohy. „Obchodní stránka věci nutí vydavatele vymýšlet přílohy, které by táhly inzerenty. V 90. letech začínají být hlavní evropské deníky tlustými štosy. Pak je tu internet, který je konkurencí pro zpravodajství. Analytické věci nejsou pro internet tak akceptovatelné.“ (*příloha č. 4*) Editor Kavárny Josef Chuchma připustil, že není vyloučené, že přílohy typu Orientace, Kavárna a Salon mohou být

⁸⁹ JIRÁK, J., KÖPPLOVÁ, B. *Média a společnost : Stručný úvod do studia médií a mediální komunikace*. Praha : Portál, 2003, s. 198.

⁹⁰ Média a společnost, s. 198.

jakými „předchůdci“ toho, jak budou jednou noviny vypadat: „Možná to budou takové časopisy vycházející denně. Má to i určité nebezpečí, ne nepochopitelnou součástí budou různé zábavné prvky. Ne každá symbióza je únosná a plodná. Ale možná to tak nebude, pohybujeme se na poli alternativ.“ (příloha č. 5). Rozdílný názor měl František Šulc, editor Orientace. „V novinách tak obrovské materiály jako u nás nebudou z jednoho prostého důvodu, protože to nikdo neučte.“ (příloha č. 6)

4.1 Salon

První číslo přílohy celostátního deníku Právo Salon vyšlo 26. září 1996 (obr. č. 1) jako čtyřstránkové. Salon vycházel s podtitulem Literární příloha Práva. Podle editora Zdenka Pavelky (příloha č. 4) bylo založení literární přílohy nápadem bývalého ministra kultury Pavla Dostála; název byl inspirován prvorepublikovým časopisem Salon, který tehdy vydával strýc spisovatele Bohumila Hrabala. První číslo Salonu nevedl úvodník, nýbrž drobná poznámka na poslední straně Salonu: „Vážení čtenáři, vážení autoři, a tímto považujeme Salon za otevřený...“⁹¹ Odpovědným editorem byl od začátku Zdenko Pavelka⁹². Záměrem a cílem dohodnutým s šéfredaktorem Práva Z. Porybným byl „dobrý produkt“, jenž by přitáhl pozornost vzdělaných lidí s názory – jak autorů schopných formulovat své postoje ke světu, tak čtenářů, kteří o takové názory mají zájem. Podle Pavelky (příloha č. 4) nebyl Salon primárně určen pro literární vědce ani pro autory, ale pro ty, kdož se zajímají o literaturu. „...pro čtenáře je Salon samostatný segment a de facto jako literární časopis funguje...“⁹³

4.1.1 Obsahová koncepce

První číslo Salonu vyšlo ve čtvrtek jako měsíčník, následující čísla do května 1997 vycházela se čtrnáctidenní periodicitou, následně pak jako týdeník. Od č. 267/2002 vycházel Salon v polobarvě v sobotu a na osmi stranách⁹⁴, od č. 290/2002 se však rozsah ustálil na čtyřech stranách a Salon začal opět vycházet ve čtvrtek⁹⁵ s tím, že redakce čtenářům oznámila, že k této změně dochází z „technických důvodů“.

⁹¹ Postskriptum. *Právo : Salon*. 1996, roč. 6, č. 1, s. 4.

⁹² V září 2009 jej nahradil Zbyněk Vlasák.

⁹³ Salon: nejdůležitější je chuť! *Tvar*. 2001, roč. 12, č. 4, s. 9.

⁹⁴ K rozhodnutí mj. přispělo mediální partnerství s Festivalem spisovatelů Praha (18. dubna 2002).

⁹⁵ Což se od poloviny r. 2009 změnilo, když byl Salon nejprve dvoustránkový, později třístránkový. Změnu koncepce následovaly i personální změny – postupně z redaktorského úvazku na externí spolupráci přešli Jakub Šofar, Zdenko Pavelka a Michal Procházka.

Čtvrtek byl zvolen ze dvou důvodů: zaprvé byl v r. 1996 pořád ještě vnímán ve spojení s knižními novinkami a zadruhé vycházel z tehdejšího rozložení příloh Práva a ostatních deníků. „Sobotu s magazínem by přetížil, pátek je obecně den předvíkendového spěchu, pondělí, úterý, středa jsou obyčejné dny, čtvrtek je klidnější, očekává se víkend. Pokud vím, řada čtenářů si Salon pořídila a schovala na víkendové čtení). MFD měla a má magazín ve čtvrtek, proti němu byl Salon tak trochu nasazen a mohl se profilovat náročněji, nikoli přebíjet magazínovostí.“ (*příloha č. 4*) Finanční rozvahu tehdy vedení nedělalo.

Salon měl od počátku jen volně definovanou strukturu žánrů a rubrik, přesto se pravidelně objevovaly některé rubriky. Změny se často děly během letních prázdnin – některé přestaly být uveřejňovány dočasně a na podzim se opět vracely, jiné vycházely jen v letních měsících (viz níže). Na druhé straně se od začátku nacházel sloupek autora vystupujícího pod jménem Č s názvy začínajícími ZÁKON ZACHOVÁNÍ... Autorem byl literární vědec a bývalý děkan PedF UK Pavel Vašák, který navazoval na Č v týdeníku Tvorba v letech 1988–1991. Od č. 24/1997 jej střídaly DOPISY Z VENKOVA, které psal MUDr. Ivan Novák z Kostelce u Křížků, a od č. 31/1997 se ZÁKON ZACHOVÁNÍ... opět vrátil. Dále vycházela ukázka poezie a informační rubrika KDE/CO, v níž se objevovala avíza na kulturní akce, výsledky zahraničních literárních cen nebo literární zprávy ze světa.

V počátcích mezi stálé rubriky patřily dvojfejtony spisovatelky Lenky Procházkové a advokáta Aleše Pejchala, které vycházely od č. 1/1996 do č. 8/1997 (*příloha č. 8*). V tomto společném projektu nezávisle na sobě psali o tématu, který si vybrali: politika, rodina, vlastenectví nebo víra, lidská práva, komunistická éra, drogy a ženy a právnická praxe a zkušenosti. Dalšími obvyklými rubrikami či žánry byly povídky, informační glosy ZE SVĚTA, na čtvrté straně anketní rubrika CO ČTE... a názorový text K VĚCI, který střídala ZLEHKA. Pokud byl na titulní straně uveden rozhovor nebo úryvek z díla nějakého autora, doprovázel jej jeho stručný medailonek. Vycházela také od č. 7/1997 do č. 13/1997 rubrika VĚŽ ZE SLONOVINY s podtitulem Poznámky od života odtržených spisovatelů, kterou psal spisovatel a dramatik Alex Koenigsmark.

Na druhé straně Salonu se objevovala vizualizace, která zpravidla avizovala výstavu nebo uměleckou přehlídku. Od č. 35/1997 se ustálila na druhé straně forma poetického okénka (s fotografií autora), přibyly rubriky HESLÁŘ a anotace na knihy, jejichž výběr redakce zdůvodnila: „Ve výběru uvádíme některé nové knihy českých autorů, o kterých 1) víme, že

vyšly 2) se domníváme, že jsou nějakým způsobem výjimečné.“⁹⁶ Rubrika byla nazvána VÝBĚR, záhy byla rozšířena i na překlady, od č. 360/2004 ji začaly doplňovat reprodukce přebalů knih. Od č. 15/1997 do č. 151/2000 vycházela rubrika PŘEDSTAVUJEME, kde Z. Pavelka uváděl profily českých nakladatelství. Od č. 19/1997 do č. 30/1997 byl publikován pravidelný dvanáctidílný cyklus fejetonů nazvaný HODNÍ LIDÉ, které připravoval Miroslav Holub pro sobotní magazín Zelný rynek brněnského vysílání Českého rozhlasu. Od č. 123/1999 vycházely sloupky Pavla Šruta s názvem TAK TO CHODÍ⁹⁷. Celkem těchto „deníkových záznamů“ napsal P. Šrut podle Mediasearch do konce r. 2008 462. Jeho tematický záběr byl takřka neomezený – nejčastějším jmenovatelem bylo však aktuální všespolečenské dění, kultura a literatura. Autorskou značkou každého textu bylo nejen záhlaví „Tak to chodí“, které autor vkládal jako poslání do závěru sloupku, ale i jazyk plný vtípu, nadhledu a sebeironie (*příloha č. 9*).

Od r. 2000 se uvnitř přílohy začala rýsovat méně členitá koncepce nabízející méně rubrik. Přicházeli noví autoři, od č. 175/2000 se objevovaly letní sloupky spisovatele Paula Coelho (v různých obměnách se na stránky Salonu Coelho vracel každý rok). Stálou rubrikou se od č. 183/2000 stala LITERNETUR@ Jakuba Šofara. „V tomto Salonu začínáme otiskovat návštěvy Jakuba Šofara v síti sítí, kde hledá LITERATURU. Nachází ji v nejrozličnějších podobách, vztazích, situacích. Svě zprávy pojmenoval liternetura@, rozuměj literatura+internet+inventura.“⁹⁸ Jakub Šofar napsal do konce r. 2008 402 sloupků. V létě 2001, od č. 224 do č. 232, vycházel devítidílný cyklus LOVCOVY ZÁPISKY, v nichž Jan Nejedlý komentoval současný jazyk a sbíral jazykové perličky. Od č. 233/2001 byla zavedena později ceněná pravidelná rubrika LES – LITERÁRNÍ ENCYKLOPEDIE SALONU⁹⁹. Byl to průvodce po současné české literatuře, podle redakce byl určen především učitelům a studentům. S menšími přestávkami vycházel do konce r. 2008. „Les se podobá literatuře víc, než si myslíte. Jsou zde houštiny, vysoké stromy, polomy, školky, pařezy (...) Některé stromečky zahynou hned, jiné padnou později v prořízce, některé splní svoji vánoční povinnost, jiné vyvrátí vichřice, některé zlikviduje kůrovec, jiné časem skončí na pile, z některých kvalitních stromů pak houslař vyrobí mistrovský nástroj, jiné zůstanou v lese a čekají na naplnění svého osudu... Čas od času musí lesník provést lesní inventuru. Zjistí při

⁹⁶ Výběr. *Právo : Salon*. 1996, roč. 6, č. 2, s. 2.

⁹⁷ Skončil v srpnu 2009, po deseti letech spolupráce.

⁹⁸ ŠOFAR, Jakub. *Liternetura@*. *Právo : Salon*. 2000, roč. 9, č. 183, s. 2.

⁹⁹ V této rubrice se představovali autoři známí i ti mimo zorné pole recenzentů, žebříčků a apod. – a to dramatici, publicisté, překladatelé, pro označení zařazení autora si v Salonu vymysleli speciální grafické značky, jako

ní, že vyrostlo několik kvalitních stromů, zatímco jiné třeba usychají (...) V literatuře bývají takovou inventurou slovníky spisovatelů (...), a proto se redakce rozhodla zřídit Literární encyklopedii Salonu: LES. A v tomto LESe(u) uvádět nová jména v české literatuře.“¹⁰⁰

Od č. 265/2002 do č. 276/2002 vycházely nepodepsané sloupky jistého „Mgr. Ivana Květoslava Neustadta, nehrajícího kapitána české literární reprezentace.“ Od č. 284/2002 je vystřídal pravidelná rubrika LITERÁRNÍ MASÉR KOMENTUJE Pana Vocílka, která se objevovala do č. 387/2004. „Tak po prázdninách možná uvidíte... napsal Mgr. Ivan Květoslav Neustadt, nehrající kapitán české literární reprezentace, když se loučil ve svém posledním sloupku 13. července 2002 (Salon č. 276). A sami vidíte, že nemluvil do větru. Pan Vocílka, masér, expert na českou uličku, jehož ruce hnětou jako báseň, bude jistě plnohodnotným nástupcem. Je to tichý a klidný člověk, ale když vypráví, tak musíte poslouchat. Jak jinak, samozřejmě!“¹⁰¹ Typický byl úvod každého sloupku, začínající „...samozřejmě, jak jinak!“ a stejně jako u sloupků Mgr. Ivana Květoslava Neustadta se autor těchto textů nadržel kodifikované (spisovné) češtiny. Témata byla převážně literární, autor se snažil „objasňovat literární dění“¹⁰². Rubrika vycházela do č. 387/2004.¹⁰³

Od počátku se na titulní straně střídaly většinou útvary rozhovor¹⁰⁴ a esej (graf č. 36), případně povídka nebo úryvek z prózy, v rámci postupně ustálené koncepce se na druhé straně pravidelně objevovaly sloupky P. Šruta a J. Šofara a poetický rámeček s fotografií

například: >|< žurnalista, <|> prozaik, |< esejista nebo |> básník. Stručný profil autora doprovází jeho portrétní fotografie.

¹⁰⁰ Literární encyklopedie salonu. *Právo : Salon*. 2001, roč. 11, č. 233, s. 4.

¹⁰¹ Literární masér komentuje. *Právo : Salon*. 2000, roč. 10, č. 284, s. 6.

¹⁰² Literární masér komentuje. *Právo : Salon*. 2004, roč. 14, č. 387, s. 2.

¹⁰³ Autory obou sérií sloupků odmítl editor Salonu Z. Pavelka v e-mailové komunikaci s autorkou práce uvést s tím, že „nějaká tajemství by měla být zachována“.

¹⁰⁴ Pestrost titulních interview s rozmanitými osobnostmi reprezentuje výběr rozhovorů: s výtvarníkem Marianem Pallou (č. 89/1998), s fotografem Jindřichem Štreitem (č. 91/1998), s cestovatelem Miroslavem Zikmundem (č. 123/1999), s písničkářem Václavem Koubkem (č. 126/1999), se zpěvákem Miroslavem Žbirkou (č. 145/1999), s rabínem Efraimem K. Sidonem (č. 157/2000), se spisovatelem Paulem Coelho (č. 168/2000), se spisovatelem Claudio Magrisem (č. 195/2000), s dokumentaristou Janem Špátou (č. 240/2001), se spisovatelem Benjaminem Kurasem (č. 259/2002), s prozaičkou Olgou Tokarczukovou (č. 267/2002), s hercem a režisérem Olegem Tabakovem (č. 274/2002), s matematikem Petrem Vopěnkou (č. 284/2002), s historikem Normanem Davisem (č. 291/2002), se spisovatelem Johnem Irvingem (č. 294/2002), s palestinským radikálem Ahmadem Džibrílem (č. 297/2002), se spisovatelem Amosem Ozem (č. 311/2003), s režisérem a herce Jurajem Nvotou (č. 324/2003), se spisovatelem Vladimírem Sorokinem (č. 362/2004), s výtvarníkem Jiskou Skalníkem (č. 377/2004), s básníkem Nanao Sakaki (č. 390/2004), s výtvarníkem Jiřím Anderlem (č. 397/2004), s básníkem Johnem Giornem (č. 401/2005), se spisovatelem Michalem Hvoreckým (č. 409/2005), s animátorem Billem Plymptonem (č. 418/2005), s filmařem Andrzejem Wajdou (č. 427/2005), s divadelním režisérem Dušanem Pařízkem (č. 462/2006), s multidisciplinárním umělcem Vladimírem 518 (č. 484/2006), s hudebním publicistou Michalem Nanoru (č. 497/2006), se spisovatelem Jimem Haynesem (č. 503/2007), s režisérem Bruno Dumontem (č. 511/2007), s básníkem Garym Snyderem (č. 521/2007) nebo s beatboxerem Jarem Cossigou (č. 587/2008).

autora. Na konci r. 2001, od č. 246/2001 do č. 283/2002, publikoval spisovatel Jaroslav Rudiš devět svých fiktivních reportáží z Berlína, které se staly základem jeho pozdější knihy *Nebe pod Berlínem*. Salon dával rovněž pravidelně prostor i kresbám Mariana Pally. Od č. 296/2002 anketní otázka CO ČTE... postupně nahradila OTÁZKA PRO... (ustálila se na čtvrté straně). Od č. 300/2003 do č. 316/2003 vycházela minirubrika DO EVROPSKÉ UNIE S..., od č. 258/2002 vycházela NAD KNIHOU a od č. 522/2007 do č. 525/2007 reportáže z vídeňských kaváren od Michaela Soukupa, které do č. 537/2007 vystřídalo VYPRÁVĚNÍ O JAPONSKU od Stanislava Komárka. Poměrně často se objevovala inzerce (v letech 2006–2008, graf č. 40).

4.1.2 Zařazení v novinách

V devadesátých letech nebyl Salon vložen do žádné přílohy, byl zařazen mezi zpravodajské strany. Od r. 2000 byl založen do novin. V r. 2004 byl přesunut do samostatné přílohy *Věda a technika*, od října 2004 byl zařazen do přílohy *Styl a Věda a technika*. V květnu 2006 procházely čtvrtěční přílohy *Práva* změnou, ze *Stylu* se stalo *Café*, uvnitř byl vložen Salon jako samostatná příloha, následuje *Věda a technika* a nakonec *Tipy na víkend*. Obsah Salonu se téměř pravidelně avizoval v záhlaví na titulní straně *Práva*.

4.1.3 Grafická koncepce

„Základní layout vycházel z grafiky týdeníku *Tvorba*, protože se osvědčil jako čtenáři přátelský variabilní systém. Jednoduchá záhlaví rubrik, do nichž bylo možné vepsat cokoli, co jsme potřebovali naznačit z obsahu, velké písmo titulků, hodně „luftu“, velké fotografie, raději jedna pořádná na půl strany než čtyři mrňavé, možnost zalamovat texty případně i obrázky vhodně do sebe.“ (příloha č. 4, obr. 2). Stejně jako *Právo* se Salon lámal v programu *Quark*, titulní strana na pět sloupců, zbylé strany z většiny na šest. Na titulní straně byl totiž zpravidla umístěn větší text a pět sloupců umožnilo pohodlnější čtení. Titulní straně dominovala vizualizace, nejčastěji fotografie nebo série snímků. Klíčovým grafickým prvkem Salonu byla kulatá i hranatá závorka, nesoucí v sobě význam oddělení, utajení i něčeho navíc. Logo Salonu bylo vyvedeno)S(a)l(o)n(a)s(se používalo jak redakční zkratka. V záhlaví byl uveden citát, napravo pak seznam autorů, kteří do čísla přispěli. Záhlaví bylo vyvedeno černou barvou a šedými závorkami. U většiny delších textů byla otištěna malá fotografie autora. Od č. 211/2001 přecházel Salon postupně do barvy, fotografie autorů zůstaly stále černobílé. Salon dostal zcela nové záhlaví a logo (obr. č. 3), které se zvětšilo v poměru k tiskové straně, dominantní byla jak fotografie, tak logo Salonu – nyní už jen s jednou

závorkou oddělující autory čísla a citát. Tento citát/moudro/příslloví bylo vyvedeno větším bílým písmem na modrém podkladu. Základní barevná kombinace byla převažující modrá doplněná červenou. Posunoval se také profil autora u rozhorů – nejprve byl před textem (jako perex), později se někdy přesunoval do rámečku pod fotografii na titulní straně. Během let 2001 až 2002 se objevovaly pravidelně rovněž titulní strany s černobílým záhlavím (grafická podoba zůstala prakticky nezměněna). Od č. 285/2002 do č. 287/2002 byla změněna barevná koncepce záhlaví – červenou barvu nahradila černá, což se od č. 290/2002, kdy začal Salon vycházet ve čtvrtek, opět změnilo na barevné záhlaví s výrazným logem v modré barvě s červenými linkami, jmény autorů rovněž v červené a s citátem v modrobílém. Červené linky doplnila také linka rámuující titulní vizualizaci. V záhlaví byly místo autorů čísla někdy zdůrazněny jeden nebo dva zajímavé texty, obvykle tato změna souvisela s menším počtem autorů toho kterého čísla. V r. 2007 byla básnická sekce na druhé straně podbarvená modře stejně jako OTÁZKA PRO... V r. 2007 se začaly v rozsáhlejších textech vyskytovat zvýrazněné citáty z textu oddělené linkou – nejprve v šedé, poté v modré barvě (*obr. č. 4*).

4.1.4 Salon on-line

Od jara 2003 byly pravidelně v rubrice kultura na zpravodajském serveru Novinky.cz publikovány vybrané články z tištěného Salonu. Postupně se jejich počet zvyšoval. Samostatnou on-line rubriku Salon nemá¹⁰⁵. Speciální texty se pro internetový Salon nepsaly, případně se publikovala delší, plná verze textu s více vizualizacemi¹⁰⁶.

4.1.5 Autoři

Odpovědným editorem byl od začátku Zdenko Pavelka¹⁰⁷. Okruh externích spolupracovníků byl široký, čítal přes tisíc jmen (*příloha č. 4*). Od počátku měl Pavelka k

¹⁰⁵ Od poloviny r. 2009 byla na serveru Novinky.cz založena v kulturní rubrice podrubrika Salon, kde se kromě většiny tištěných textů začaly publikovat delší, plné verze dlouhých textů. O zveřejňování textů na webu se začal starat tehdy redaktor kulturní rubriky Zbyněk Vlasák, zároveň začalo být v tištěném Salonu avizováno kupř. to, že plné znění textů naleznou čtenáři právě na internetu.

¹⁰⁶ „Pak je tu internet, který je konkurencí pro zpravodajství. Analytické věci nejsou pro internet tak akceptovatelné. To byl pro mě problém, jak s internetem zacházet, když Salon vylučoval rychlé čtení, rychlou reakci – proto udělat webové stránky pro Salon bylo otázkou nejen technickou. nakonec byla zvolena nejjednodušší cesta přes Novinky.cz. Z českých literárních webů se mi líbí, třeba Dobrá adresa, která vlastně kopíruje klasickou sazbu. Můžete si ji vytisknout jako celý časopis. To by ta cesta mohla být, ale musí se to dělat s velkou disciplínou a klasickou redakční prací.“ (*příloha č. 4*)

¹⁰⁷ **Zdenko Pavelka** (1954), publicista. Absolvoval FF UK, učitelství obor čeština-občanská nauka 1975–1980. V roce 1980 nastoupil jako elév do kulturní rubriky Rudého práva a na jaře roku 1989 nastoupil na pozici zástupce šéfredaktora Tvorby. V letech 1991 až 1993 byl šéfredaktorem měsíčníku Premiéra, od r. 1994 do 1996 byl šéfredaktorem měsíčníku Video revue. Od podzimu 2009 příležitostně publikuje v Salonu i jinde a edituje beletristické knihy.

dispozici stálého redaktora, od r. 1999 jím byl Jan Kašpar, od r. 2001 tento post zastával Michal Procházka¹⁰⁸. V letech 2006 až 2008, na něž se soustředí práce, patřili mezi redaktory Jakub Šofar¹⁰⁹ a Vladimír Hulec¹¹⁰ (zaměstnání na půlúvazku), klíčovými spolupracovníky byli Pavel Šrut¹¹¹, Václav Bělohradský¹¹², Jan Keller¹¹³, Tereza Boučková, Stanislav

¹⁰⁸ Několik let působila na této pozici i Lenka Sedláková, poté Jaroslav Rudiš, který po čtyřech letech ze Salonu přešel na funkci vedoucího kulturní rubriky deníku Právo. **Michal Procházka** (1975), filmový publicista. Absolvoval filmová studia na FF UK. Než začal externě psát pro Lidové noviny a Právo, působil v neziskových organizacích, v projektu zabývajícím se školením asistentů pro romské děti. V roce 2000 spolupracoval s magazínem Lidových novin, od r. 2002 pracoval jako redaktor v Salonu. Specializuje se na frankofonní a asijskou kinematografii, stejně jako na literaturu francouzskou, nizozemskou a židovskou. Dále spolupracuje s tituly: A2, Cinepur, Literární noviny nebo Divadelní noviny. Profiluje se rovněž jako dramaturg filmových festivalů.

¹⁰⁹ **Jakub Šofar** (1958, vlastním jménem Vladimír Trojánek), knižní a časopisecký redaktor. Absolvoval Filozofickou fakultu UK (1979–1984), pracoval mj. jako hotelový recepční a závozník ČSAD. V letech 1985–1998 pracoval v nakladatelství Horizont. V 1993–2005 byl redaktorem Tvaru, od r. 1999 redaktorem kulturně-společenského on-line měsíčníku Dobrá adresa. Podrubriku s názvem literatur@ připravoval pro Salon od srpna 2000. Dále publikuje pod řadou pseudonymů a spolupracuje s Novými knihami, Českým rozhlasem – Vltava a internetovým Portálem české literatury. Edičně připravil kupř. výbor z poezie Pavla Ambrože (Homéra) Moruše (cypřiše) (Dauphin, 2003) nebo antologii české erotické literatury 1990–2005 (Concordia, 2005).

¹¹⁰ **Vladimír Hulec** (1958), divadelní kritik a dramaturg festivalu. Absolvoval MFF UK Praha, obor přibližně a numerické metody (1977–1984). V roce 1989 založil samizdatové Pohybové noviny. V roce 1991 byl přijat jako odborník na činoherní a alternativní formy divadla do Divadelního ústavu. Od roku 1992 je redaktor Divadelních novin, v r. 1995 současně šéfredaktor Tanečních listů. V roce 2002 založil s Janem Dvořákem revui nezávislé kultury Orghast. Spolupracuje s MF DNES, E15 a časopisem Reflex, Českým rozhlasem a Českou televizí; dále s měsíčníky Loutkář, Amatérská scéna a s nepravidelně vycházejícími časopisy Taneční zóna, The Heart of Europe či Theatre/Divadlo a dalšími. Knižně vydal antologii alternativy v českém divadle 1. poloviny 90. let Příští vlna – Next Wave (Pražská scéna 1996, spoluautor Jan Dvořák), knihu rozhovorů s „démony“ českého divadla Skoč do propasti (Pražská scéna 2000) a je spoluautorem monografie režiséra Vladimíra Morávka U nás nudou neumřete (Pražská scéna 2004). Od r. 1994 je dramaturgem pražského divadelního festivalu ...příští vlna/next wave....

¹¹¹ **Pavel Šrut** (1940), básník, překladatel, publicista, autor písňových textů a knih pro děti. V letech 1962–1967 studoval anglistiku a hispanistiku na Filozofické fakultě UK. V letech 1968–1971 pracoval jako redaktor nakladatelství Naše vojsko, v letech 1971–1997 by na volné noze. Posléze působil v rozhlasové stanici Vltava. V Salonu psal sloupky od 1. července 1999. Publikoval dále v Kulturní tvorbě, Hostu do domu, Literárních novinách, Plameni, Tváři a Sešitech pro mladou literaturu. Psal verše rovněž do Sluníčka, Mateřídoušky a Čtyřlístku. Některé texty pro děti publikoval i pod pseudonymem Petr Karmín. V roce 2000 získal Cenu Jaroslava Seiferta. Mezi jeho sbírky patří kupř. Červotočivé světlo, Kolej Yesterday (písňové texty), v roce 1998 vydal také soubor esejů Konzul v afrikánech. Pro děti napsal např. knihy Motýlek na tanečních (1969), Slon a jeho strýček (1980), Velká kniha českých pohádek (2003) nebo Šišatý švec a myšut (2008).

¹¹² **Václav Bělohradský** (1944), filozof a sociolog, pokračovatel Jana Patočky. Na pražské filozofické fakultě vystudoval historii, filozofii a češtinu. V r. 1970 emigroval do Itálie, od r. 1973 byl profesorem sociologie na univerzitě v Janově (přispíval do českých exilových časopisů), od roku 1990 je profesorem politické sociologie na univerzitě v Terstu (spolupracuje rovněž s Fakultou sociálních věd UK). Věnuje se především analýzám (post)moderní demokratické společnosti. Z knižních publikací vyberme Přirozený svět jako politický problém (1991), Myslet zeleň světa (1992), Kapitalismus a občanské ctnosti (1992) či Společnost nevolnosti (2007). Řadu příspěvků publikoval např. v Literárních novinách, MF Dnes, Mladém světě, Lidových novinách, Reflexu nebo Týdnu. Se Salonem začal spolupracovat od podzimu r. 1998, po rozhovoru v č. 40/2007 mu v Salonu mu 8. ledna vyšel první esej.

¹¹³ **Jan Keller** (1955), sociolog, ekolog a publicista. V letech 1974–1979 vystudoval historii a sociologii na Filozofické fakultě Masarykovy univerzity v Brně. Působil jako interní aspirant ČSAV, poté jako závozník v Pivovaru Nošovice a jako učitel na střední škole v Havířově. Od roku 1983 byl odborným asistentem na katedře sociologie filozofické fakulty v Brně. V roce 1999 byl jmenován profesorem sociologie na Masarykově univerzitě v Brně. Od r. 2000 působí na Fakultě sociálních studií Ostravské univerzity. Se Salonem spolupracuje od r. 1998. Věnuje se dějinám sociologie, sociologii státu, teorii modernizace, ekologii a trvale udržitelnému rozvoji. Je autorem knih jako Současná francouzská sociologie (1989), Politika s ručením omezeným (2001), Soumrak sociálního státu (2006) nebo Teorie modernizace (2007).

Komárek, který rovněž intenzivně spolupracoval s *Orientací*. Mezi další Salonu blízké autory lze zařadit kromě výše zmíněné L. Procházkové mj. publicistu a prozaika Jana Trefulku, publicistu Alexe Švamberka nebo filozofa Erazima Koháka.

V letech 1996 až 1997 byli pravidelnými přispěvateli, jak už bylo výše zmíněno, L. Procházková a A. Pejchal. Dále se objevily texty písničkáře Jaroslava Hutky, spisovatele Michala Viewegha, vzpomínky Vlasty Chramostové. Publikovali zde rovněž kunsthistorik Karel Srp, z New Yorku přispívala Iva Hercíková, básník Jiří Žáček, básník Ludvík Kundera, prozaička Eva Kantůrková, zásadním autorem se stal filozof Karel Kosík. Od r. 1998 se začaly pravidelněji objevovat texty sociologa Jana Kellera, publicisty Martina Hekrdly, publicisty A. J. Liehma, filozofa Erazima Koháka, spisovatelky Terezy Boučkové či spisovatelky Evy Hauserové. Na konci 90. let poměrně často přispívali i redaktoři kulturní rubriky deníku *Právo*, především kritik výtvarného umění Peter Kováč.

Na rozdíl od *Orientace* a *Kavárny* nevyšel v Salonu ani jednou příspěvek Václava Havla (ten pouze v č. 159/2000 odpověděl na otázky týkající se jeho přátel), Václava Klause, Miloše Zemana, Vladimíra Špidly, Jiřího Paroubka nebo Mirka Topolánka, vrcholných politiků éry 90. let a začátku 21. století.

4.2 *Orientace*

První číslo přílohy celostátního deníku *Lidové noviny Orientace*¹¹⁴ vyšlo jako čtyřstránkové 1. listopadu 1997 (*obr. č. 5*). Začala vycházet s podtitulem *Příloha Lidových novin pro civilizaci a myšlení* a nahradila přílohu *Národní* (*Národní 9*), která vycházela do 25. října 1997. U zrodu stál Tomáš Zahradníček (*příloha č. 6*). „Šéfredaktor Pavel Šafr měl asi pocit, že v *Lidových novinách* chybí něco „intelektuálnějšího“, co by zasahovalo do akademické části, kde by měly texty jinou strukturu, zabývaly se jinými tématy.“ (*příloha č. 6*) „V rámci rozšiřování *Lidových novin* dnes poprvé vydáváme přílohu *Orientace*. Hodláme v ní poskytnout prostor textům, které jsou určeny náročnějším čtenářům a pro něž běžné deníky obvykle nemají místo. Zároveň chceme sledovat, jakým směrem se ubírá myšlení významných autorů naší doby a jakým způsobem reflektují čeští intelektuálové různé problémy naší společnosti. Obdobné materiály vycházely v příloze *Národní*, která minulý

¹¹⁴ V letech 1966 až 1970 vycházel dvouměsíčník *Orientace* s podtitulem *Literatura, umění, kritika*, který se profiloval jako náročná uměnovědná revue.

týden vyšla naposledy. Jejím zrušením však nebudou čtenáři o nic ochuzeni.“¹¹⁵ Orientace od r. 2005 získávala ceny v soutěži European Newspaper Award – za nejlepší titulní stranu, ilustrace a za grafické zpracování přílohy.

4.2.1 Obsahová koncepce

Orientace vycházela každou sobotu, zpočátku jako čtyřstránková příloha, v r. 2005 vycházela na šesti stranách, po skoro celý rok 2007 na osmi stranách, od r. 2008 se rozsah ustálil na šesti stranách¹¹⁶. Od r. 2002 se objevovala mimořádná vydání Orientace KNIHA ROKU, výjimečná byla rovněž každoroční Orientace na konci roku – osmistránková bilance celého roku (od tuzemské politiky, přes byznys, po kulturu a vědu).

Od počátku našel své místo na titulní straně Orientace rozsahem větší text. V prvních číslech ještě nebyla ustálena koncepce rubrik, od jara 1998 přecházel z druhé na třetí vnitřní stranu jeden text, ohlasy se ustálily na čtvrté straně, kde byl také publikován rozsáhlejší analytický, reportážní nebo esejistický text, na čtvrté straně vycházel sloupek Boba Fliedra. V tomto roce se rovněž na třetí straně objevovaly recenze, postupně se přesunuly na druhou stranu. Od č. 49/1999 do č. 61/1999 začala vycházet pravidelná rubrika UKÁZKA Z ČERNÉ KNIHY KOMUNISMU, jedno číslo Orientace se také věnovalo jednomu tématu (kupř. č. 124/1999 téma Ženská otázka v Česku nebo č. 6/2000 téma Desatero). Od konce r. 1998 byla k Orientaci přiřazena rubrika NOVÉ KNIHY, která do té doby vycházela zvlášť. Od č. 237/2001 do č. 6/2005 byly NOVÉ KNIHY uváděny na pravé straně v rámečku nazvaném K PŘEČTENÍ, následně byla na této straně publikována rozsáhlá recenze. Součástí textové struktury byly pravidelně uveřejňované texty z Los Angeles Times Syndicate (např. č. 86/1998), překládaly se i články z britského měsíčníku Prospekt. Od č. 128/2001 vycházela na titulní straně série exkluzivních rozhovorů se známými osobnostmi nazvaná OSTŘE SLEDOVANÍ LIDÉ, od č. 70/2002 do č. 137/2004 se na druhé straně nacházela rubrika KE STUDIU – krátké tipy na odborně-populární literaturu.

Zásadní koncepční změnu přinesl rok 2005. Struktura byla od č. 95/2005 následující: 1. a 2. strana TÉMA doprovázené vizualizací, 3. stran STUDOVNA (recenzní esej o několika knihách s vizualizací), 4. strana SALON¹¹⁷ (tři sloupky a vizualizace), 5. strana ESEJ a 6.

¹¹⁵ K čemu je nám Orientace. *Lidové noviny : Orientace*, 1997, roč. 10, č. 256, s. 1.

¹¹⁷ „V sobotu 23. dubna vyšla v Lidových novinách příloha Orientace obohacená v záhlaví čtvrté strany o slovo „SALON“. Je to pokus o parazitování na titulu zavedené přílohy Práva, která vychází osm let? Nebo jen projev

KNIHOVNA (jedna větší recenze a čtyři menší recenze). „Před tím Orientace měla otvírací text, obvykle esejistického typu, uvnitř byly recenze, menší i větší. Měli jsme pocit, že to není úplně ono a že je třeba to změnit. Dříve byly texty těžké, historické, které vybočovaly z toho, co by v novinách mělo být. Protože nemá smysl, aby měly noviny část, která bude vypadat jako odborný sborník. Orientace by měla být popularizací různých aspektů, proto se soustředíme na sociální vědy. Názorně řečeno, my neřešíme, jestli raketa doletí na Měsíc, ale co to může znamenat pro společnost.“ (příloha č. 6) Změna nastala rovněž v r. 2007, kdy skoro celý rok vycházela Orientace na osmi stranách. Rozšířily se rubriky SALON a KNIHOVNA o strany navíc (na každé byla umístěna jedna velká recenze a tři menší). Uváděny byly rubriky: DESIGN, ZTRACENI V PŘEKLADU nebo TALK OF THE TOWN. Na poslední straně také KNIHOVNU vystřídala ESEJ, která tam vycházela, i když byla Orientace šestistránková¹¹⁸.

V rubrice SALON vycházely čtyři série sloupků. První se jmenovala O SLOVECH a od č. 68/2005 se v publikování sloupků střídali literární kritik Jaromír Slomek, literární publicista Jan Nejedlý a literární historička Markéta Kořená. Od č. 29/2007 se tato série střídala s cyklem sloupků ZTRACENI V PŘEKLADU. Texty připravovali překladatelé Jan Mattuš, Alice Flemrová a Robert Novotný. Od č. 171/2005 byla ve stejné rubrice uváděna série sloupků nazvaná O MORÁLNÍ MORÁLCE – sloupky Petra Fischera, tehdy redaktora BBC, střídaly sloupky biologa a filozofa Stanislava Komárka s podtitulem FILOSOFICKÁ LEKCE a redaktora Orientace Petra Zídka s podtitulem HISTORICKÁ LEKCE. „V poslední části seriálu bývá zvykem, že se autor s příslušnou dávkou sebeironie a sentimentu ohlíží, sumarizuje osudy svých hrdinů, případně i to, co chtěl a co byl schopen říct. Nic takového se tu neodehraje, protože náš případ je jiný. Dnešním dnem končí pouze jeden z vypravěčů, příběhy moderní morálky pokračují dál. Jednotčím tématem seriálu zůstává hledání společného pole ve světě, v němž se už dávno rozplynul osvícenský sen o univerzální morálce, a to i v okleštěné podobě pozitivní fikce či v prakticky užitečné představě kantovské regulativní ideje.“¹¹⁹ Čtvrtou sérií byl od č. 68/2005 cyklus nazvaný O KNIHÁCH – připravovali ho redaktorka Orientace Daniela Iwashita a redaktor LN Vladimír Dubský.

neschopnosti redakce, která se ráda chlubí čapkovskou tradicí, vymyslet něco vlastního? Vzhledem k tomu, že LN v jiný den kopírují název dlouholeté rubriky Práva „Rodinné finance“, zdá se, že jde spíše o ten první případ. Je tomu opravdu tak, kolegové?“ (Otázka pro Lidové noviny. *Právo : Salon*. 2005, roč. 15, č. 415, s. 2.)

¹¹⁸ V roce 2009 se opět změnila koncepce i názvy rubrik, Orientace byla rozšířena na 12 stran, což souviselo s celkovou proměnou Lidových novin.

¹¹⁹ FISCHER, Petr. Konec vypravěče. *Lidové noviny : Orientace*. 2006. roč. 19, č. 66, s. 4.

Klíčovou roli v Orientaci hrál svébytný obrazový doprovod textů. Od č. 153/2000 publikoval své kresby na titulní straně Pavel Reisenauer, od č. 216/2007 ho vystřídal svými linoryty na postu dvorního kreslíře Orientace grafik Michal Cihlár¹²⁰. V Orientaci se objevovalo minimum inzerce.

4.2.2 Zařazení v novinách

Zařazení Orientace v rámci novin a příloh se neustále měnilo. V r. 1997 byla vložena do přílohy Věda a založena za Nedělními LN. Na začátku r. 1999 vycházela v rámci novin, ne jako samostatný sešit, poté byla ovšem opět vložena do Vědy a patřila mezi poslední stránky deníku. Začátkem r. 2001 měla Orientace samostatný sešit a byla vložena do přílohy Nedělní LN. V r. 2005 se měnila struktura víkendových příloh, a to Revue, Relax, Orientace a Věda. Obsah Orientace se od r. 1999 avizoval nejprve v příloze Věda, následně na titulní straně LN.

4.2.3 Grafická koncepce

Orientace začala vycházet černobíle a neměla striktní grafickou koncepci. V tomto směru nijak nevybočovala z celkového pojetí novin. Pro přehlednost se pracovalo s jednoduchým grafickým prvkem – linkami, které oddělovaly jednotlivé útvary a někdy je celé zarámovaly. Používala se často infografika. Výrazněji se začalo pracovat s prostorem záhlaví na titulní straně. V r. 1998 (*obr. č. 6*) bylo poměrně nenápadné a ordinární, nápis Orientace doplňovaly dva rámečky a typy na články společně s fotografií zpovídané osobnosti v rozhovoru. Označován byl také útvar, kupř. recenze nebo polemika. V listopadu 1998 přišla v záhlaví změna – název Orientace se zmenšil, rámečky a citát se zvětšily. Výrazná byla na každé straně linka pod záhlavím. Od počátku r. 1999 se přestávaly do záhlaví na titulní straně umísťovat rámečky, zůstaly však typy s fotografií. Postupně se upustilo od používání linek uvnitř stran. Dominantním prvkem titulní strany se – podobně jako u ostatních příloh – stala vizualizace. Orientace byla zlomena na šest sloupců jako celé noviny, perex byl psán větším písmem a jako grafický prvek se používaly zvýrazněné citáty z článku uzavřené linkami.

Od r. 2000 měla Orientace stejnou grafickou úpravu jako ostatní přílohy Věda a Nedělní LN, a přestože byly noviny stále černobílé jen s modrými prvky v záhlaví a v logu, přílohy postupně přecházely do barvy. Jedna z prvních zásadních změn nastala v únoru 2000

¹²⁰ Za rok 2008 byl nominován jako grafik za titulní strany přílohy Orientace LN na Czech Grand Design v

– týkala se především grafiky záhlaví. Změnila se rovněž typografie, v záhlaví vnitřních stran byla Orientace uvedena namísto verzálkami malým písmem. Začal se používat medailonek s fotografií autora a kupř. v lince u článku se uvádělo, o jaký útvar se jedná. Dalším grafickým prvkem bylo od začátku r. 2001 tučnění klíčových slov v perexu. Od r. 2001 se zcela změnilo záhlaví, které bylo celé podbarvené modrou s bílými velkými písmeny (obr. č. 7). V záhlaví zůstal jeden tip na článek s fotografií. Výrazně se v Orientaci zvětšily titulky.

Na jaře 2003 prošla Orientace menší grafickou změnou, především záhlaví na titulní straně – jako grafický prvek se objevily uvozovky u citátů v článcích, nejprve světle modré poté šedivé, a nakonec ostře černé se zvýrazněným citátem. Novou a přehlednější grafiku dostaly rubriky KE STUDIU a na čtvrté straně PŘEČTENO, která byla vyvedena v tlumenějších barvách. Změnilo se i záhlaví uvnitř Orientace – mezi dvěma linkami byl uveden šedým písmem název Orientace. Ustálila se rovněž grafika titulní strany: titulek, podtitulek, perex a dominantní vizualizace.

Zásadní změna nastala v r. 2005 (obr. č. 8) společně s úpravou layoutu novin: „Vytvářeli jsme ho velmi opatrně: novinky nemají rušit čtení, ale zpřehlednit noviny a podtrhnout jejich charakter. (...) Změny doznávají i přílohy. Noviny budou mít každý den tři sešity. Ten poslední bude patřit pravidelným přílohám.“¹²¹ Objevila se řada nových prvků. V zásadě nezměněná zůstala kresba Pavla Reisenauera na titulní straně. Záhlaví bylo namísto modré v černobílém provedení. Na stranách dvě a tři se otevřel prostor, do něhož se umísťovaly fotografie, které měly v celé Orientaci černý podklad bez pravidelných okrajů, což dělalo stranu zajímavější a umožňuje vyniknutí grafických prvků. Jedinou výraznější odchylkou z tohoto pravidla byla esej, kde text „obtékal“ vizualizaci. Každá strana měla své záhlaví. Orientace se od zbytku novin začala výrazněji odlišovat: layout nebyl „pohyblivý“, vše mělo pevně dané místo i rozsah, zalomena byla (s drobnou výjimkou podvalu v rubrice KNIHOVNA) na pět sloupců (noviny na šest), které umožňují pohodlnější čtení větších textů. Novinkou se na titulní straně pod záhlavím stalo uvádění citátu poutajícího na esej.

4.2.4 Orientace on-line

Orientace neměla na serveru Lidovky.cz vlastní internetovou rubriku. Tištěné články se volně překlápěly do různých rubrik podle tématu.

kategorii Grafický designér roku.

¹²¹ VAČKOV, Veselin. Vážené čtenářky, vážení čtenáři. *Lidové noviny*. 2005, roč. 18, č. 90, s. 1.

4.2.5 Autoři

U zrodu *Orientace* stál Tomáš Zahradníček, v letech 2001 až 2005 ji vedl Petr Zídek a od r. 2005 František Šulc.¹²² S *Orientací* spolupracovala početná skupina stálých externích autorů (*příloha č. 10*). V letech 2006 až 2008 měla celkem tři interní redaktory – Františka Šulce, Petra Zídka¹²³ a Danielu Iwashitu¹²⁴, která v roce 2003 převzala po Haně Zahradníčkové jako editorka a redaktorka stránek *Nové knihy* v příloze *Orientace*. Mezi stálé externí spolupracovníky v tomto období patřili zejména Stanislav Komárek¹²⁵ a Jan Čáp¹²⁶.

¹²² Toho v srpnu 2009 nahradil publicista Tomáš Němeček. **František Šulc** (1970), novinář. Působí v médiích od roku 1994. Vystudoval politologii na Západočeské univerzitě v Plzni, v současné době studuje obor Bezpečnostní studia na FSV UK. Začínal v Premiéra TV/Prima TV v zahraniční rubrice (1994–1997), poté nastoupil do Lidových novin. V letech 1999 až 2001 byl vedoucím vydáním Prima TV, poté se vrátil zpět do Lidových novin jako vedoucí zahraniční rubriky (2001–2003) a vedoucí domácí rubriky (2003–2005). Hlavním editorem *Orientace* je od roku 2005. Specializuje se na mezinárodní vztahy a bezpečnostní otázky, zejména konflikty a obnovu válkou postižených zemí (má zkušenosti z Balkánu, Iráku, Pobřeží slonoviny, Afghánistánu nebo Gruzie), dále se zaměřuje na NATO nebo protiraketovou obranu. Spolupracoval na publikacích *Válka v Iráku očima tří českých reportérů* a *Protiraketová obrana: americký projekt a jeho mezinárodní souvislosti*.

¹²³ **Petr Zídek** (1971), historik a publicista. Absolvoval historii na FF UK (1996), postgraduální studium absolvoval tamtéž plus Université Charles-de-Gaulle Lille 3 (2004). V letech 1992 až 1993 pracoval v Českém deníku, poté v Denním Telegrafu (1994–1995) a týdeníku Respekt (1995–1996), od roku 2001 do 2005 vedl *Orientaci*. Dnes je jejím stálým redaktorem. Jeho texty se objevily také v těchto médiích: A2, Český deník, Dějiny a současnost, Forum (Polsko), Fórum občianskej spoločnosti (Slovensko), Host, Letectví+Kosmonautika, Literární noviny, Mezinárodní vztahy, Přítomnost, Reflex, Rolling Stone, SME, Srdce Evropy, Týden, L'Express, Communisme, Cahiers d'histoire sociale či Historie a vojenství. Vydal několik publikací: *Mali* (2004), *Československo a francouzská Afrika 1948–1968* (2006), spoluautor knihy *Československo a subsaharská Afrika 1948–1989* (2007).

¹²⁴ **Daniela Iwashita** (1971), publicistka a pedagožka. V letech 1989–1997 studovala český jazyk a literaturu na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy v Praze. V druhé polovině 90. let pracovala jako středoškolská učitelka češtiny a jako korektorka v LN, v té době také začala příležitostně do LN psát. V roce 2000 se stala redaktorkou LN (nejdříve v příloze o vzdělání Akademie, posléze v rubrikách Komentáře, Dopisy a Horizont). V *Orientaci*, kde pracovala do dubna 2009, odpovídala za rubriku *Knihy týdne* a další rubriky a články, které se týkaly beletrie, problematiky jazyka či překladu. V letech 2003–2008 organizovala anketu LN *Knihy roku*. Od dubna 2005 do ledna 2008 publikovala v *Orientaci* pravidelné sloupky *O knihách*. V květnu 2009 odešla do svobodného povolání a s přílohou spolupracuje externě.

Spolupracovala rovněž s periodiky *Tvar*, A2, Host, Souvislosti, Dějiny a současnost, kulturní rubrikou deníku SME a s rozhlasovou stanicí BBC. Podílela se na heslech *Slovníku českých spisovatelů* (*Libri 2000* a *2005*), studie o Jakubu Demlovi publikovala ve sborníku *Víra a výraz* (Host 2005) a *Moravská zemská knihovna v Brně 1808–2008* (2008). Od roku 2003 až dosud vyučuje převážně externě na katedře české literatury FF UK, vede ediční seminář, který od roku 2006 zpracovává rukopisnou korespondenci spisovatele Jakuba Demla.

¹²⁵ **Stanislav Komárek** (1958), biolog, filozof, antropolog, esejista, básník a spisovatel. Absolvoval biologii na UK v Praze. V r. 1983 emigroval do Rakouska, kde po udělení politického azylu pracoval v Muzeu přírodní historie, na ministerstvu zemědělství a v zoologickém ústavu Vídeňské univerzity. V roce 1990 se vrátil do Prahy, kde spoluzaložil Katedru filozofie a dějin přírodních věd na PřF UK. Od roku 1991 do 2001 přednášel také na katedře estetiky FF UK a od roku 1999 na ústavu filozofie a religionistiky FF UK. Od roku 2002 přednáší také na FHS UK. Publikuje kupř. v časopisech *Tvar*, *Vesmír*, *Prostor*, *Analogon*, *Přítomnost* i v přílohách celostátních deníků *Salon* a *Orientace*. Je autorem knih: *Mimikry, aposematismus a příbuzné jevy* z roku (2000), *Obraz člověka a přírody v zrcadle biologie* (2008), *Sto esejů o přírodě a společnosti*. *Doudlebia a jiné fenomény* (1995), *Opšlístisova nadace* (2002) nebo *Mé polopouště* (kompletní básnické dílo) (2006).

¹²⁶ **Jan Čáp** (1966), publicista, který studoval na FF UK v Praze anglistiku a nyní navštěvuje doktorská studia na katedře estetiky na stejné fakultě. Začínal v ČTA jako překladatel, jako redaktor byl zaměstnán v *Readers' Digest Výběr*, v české redakci BBC a v *Hospodářských novinách*. Spolupracuje s *Rádiem Wave* a rovněž s časopisy *Reflex*, *Týden* a *Respekt*; psal a namlouval komentáře pro ČRo 6, *Ranní zamyšlení* pro *Rádio Česko*.

V začátcích publikovali v Orientaci dílče novinář a písničkář Bob Fliedr, novinář Petr Hampl, novinář a v současné době zástupce šéfredaktora MF DNES Michal Musil, v roce 1999 kupř. publicistka Petruška Šustrová, publicista Daniel Deyl, socioložka Jiřina Šiklová i Václav Bělohradský, historik a publicista Dušan Třeštík, historik Martin Sekera, v r. 2002 filozof Miroslav Petříček, politolog Jiří Pehe nebo překladatel Jan Mattuš, dále přispívali editor domácí rubriky LN Vladimír Dubský, spolupracovník Lidových novin Jan Nejedlý, Julius Klement, redaktor domácí rubriky Marek Kerles či publicista Ladislav Nagy. Hojně rovněž kooperovali redaktoři kulturní redakce LN: literární recenzent Ondřej Horák a divadelní kritička Jana Machalická.

Poměrně zajímavým jevem bylo, že podle Mediasearch vyšlo od prvního čísla Orientace třináct textů Václava Klause. Žádné příspěvky se pak neobjevily od Jiřího Paroubka, Mirka Topolánka, Miloše Zemana, Vladimíra Špidly nebo Václava Havla, vrcholných politiků éry 90. let a začátku 21. století.

4.3 Kavárna

První číslo přílohy celostátního deníku Mladá fronta DNES poprvé vyšlo jako třístránkové 12. června 2004 (*obr. č. 9*). Kavárna vycházela s podtitulem Příloha pro myšlení, umění a civilizaci a částečně se transformovala z přílohy Civilizace. „Tehdejší šéfredaktor Pavel Šafr se rozhodl, že chce mít sobotní přílohu v rámci rozšíření portfolia listu. Protože před tím zakládal v Lidových novinách Orientaci, zřejmě chtěl mít něco podobného i v MF DNES. Hlavní impuls tedy vzešel od něj, on vymyslel i název.“ (*příloha č. 5*) „Chceme vám nabídnout články k zamyšlení a diskusi o společenských fenoménech, civilizačních a kulturních trendech nebo uměleckých dílech. Budeme v ní představovat tvůrce a myslitele domácí i zahraniční, osobnosti, které dokázaly „pohnout světem“. Tou nejlepší kavárenskou tradicí je princip setkávání, při němž dochází k debatě, k výměně i střetávání stanovisek. Na stejném principu budeme připravovat Kavárnu: chceme z ní učinit platformu mezioborovou, mezigenerační, demokratickou, nikoliv však bezbřehou a bezzásadovou.“¹²⁷

Knižně publikoval několik překladů knih, kupř. Madeleine Albrightová: portrét ministryně zahraničí (1998), Básně a deníky 1970–1979 od Patti Smith (1996) a Našinec (1996).

¹²⁷ CHUCHMA, Josef. Otevřená Kavárna. *MF DNES : Kavárna*. 2004, roč. 15, č. 123, s. 1.

Kavárna je kontaktní příloha v tom smyslu, že dává značný prostor reakcím, polemikám, diskusím a ohlasům jak odborníků, tak i čtenářům. Sama redakce deklarovala již v úvodu některých polemik svůj názor „podle nás je důležité...“¹²⁸

4.3.1 Obsahová koncepce

Kavárna vycházela každou sobotu v rozsahu zpravidla čtyř tiskových stran, ta první čtyřstránková vyšla 2. října 2004. Výjimkou v rozsahu Kavárny byla mimořádná vydání a období konce roku, kdy počet stran kolísal směrem dolů (3) i nahoru (8). Tento suplement nemá ustálenou obsahovou koncepci, žánry a tematické okruhy se proto na titulní straně i uvnitř přílohy mění podle aktuálních potřeb. Josef Chuchma řekl, že nechtěl stát ani na literární, ani na historické parketě, ale mít svou parketu, která je tematicky i žánrově velmi otevřená, a že mu rubriky přijdou svazující. „Kavárna se věnuje kulturním tématům, kterým se nevěnuje deníkářská kultura. V rubrice Scéna, ve které je Kavárna zasunuta, dochází k určitému překryvu, někdy žánrovému i tematickému. Žádnou nepropustnou bariéru nepropagují. (...) V Kavárně je různost politických ideologií a systémů. (...) Kavárna není politicky a názorově aktivistická jako Salon.“ (příloha č. 5)

Pro Kavárnu od prvního čísla není zcela typická pravidelná a pevná struktura rubrik na jednotlivých stranách – s výjimkou poezie. Ukázka z poezie, tedy spíše anotace na poetickou knihu formou ukázky a malého profilu autora, začala vycházet od č. 137/2004¹²⁹ pravidelně na druhé straně. Postupně se ustálila na čtvrté straně, která jediná měla ustálený literární charakter, tedy že se na ní soustředily převážně literární recenze. Rovněž na čtvrté straně od č. 143/2004 vycházely KNIŽNÍ TIPY, od č. 239/2007 se změnila na KNIHOVNU umístěnou v dolní části čtvrté strany, texty se zkrátily a byla mezi knihy zařazena rovněž nová čísla časopisů). Od č. 207/2004 do č. 171/2005 vycházela na čtvrté straně rubrika MOJE KAVÁRNA, kde různé osobnosti psaly o svých oblíbených kavárnách.

¹²⁸ „V Kavárně jsme 3. září publikovali úvahu sociologa Zdeňka R. Nešpora Kam zmizel ten český folk. Pokusil se v ní pohlédnout na folk ze širšího společenského hlediska. Jeho názor popudil některé vyznavače i aktéry českého folku. Výběr z ohlasů jsme zde publikovali minulý týden. Nyní tiskneme Nešporovo vyjádření, neboť v něm rozvádí – podle nás důležitý – náhled na folk jako společenský a ideologický jev. Tím diskusi uzavíráme.“ (Ukažte mi ten český folk!. *MF DNES : Kavárna*. 2005, roč. 16, č. 225, s. 24.)
Nebo.

Chuchma reagoval příspěvkem na diskusi, kterou vyvolal text. „Text spisovatele, kritika a překladatele Josefa Mlejníka Otázka stvoření otevřená, publikovaný v Kavárně 17. prosince loňského roku, vyvolal značný ohlas. Téma stvoření a smyslu života na Zemi a s ním spojená kontroverze evolucionistů a kreacionistů se ukázaly jako citlivá a zásadní záležitost, na niž někteří čtenáři Kavárny nemohou nereagovat. Přinášíme v tomto čísle výběr z došlých ohlasů...“ (Téma coby rozbuška. *MF DNES : Kavárna*. 2006, roč. 17, č. 6, s. 1.)

¹²⁹ Podle čísel MF DNES, Kavárna na rozdíl od Salonu neměla vlastní číslování.

Součástí textové struktury byly pravidelně uveřejňovány eseje, komentáře nebo analýzy z produkce mezinárodního sdružení Project Syndicate a z organizace New York Times Syndicate. Vycházely i pravidelné tematické série: od č. 288/2004 začal vycházet volný cyklus (přibližně s měsíční periodicitou) portrétů konzervativně-liberálních myslitelů anglosaského světa, který zpracoval Luděk Bednář, redaktor revue Střední Evropa; Od č. 75/2008 vycházel cyklus textů o používání mateřského jazyka s názvem KAM KRÁČÍ ČEŠTINA? (později Kavárna ze světa řeči), který připravoval Petr Fidelius (vl. jménem Karel Palek). Vycházela i mimořádná vydání Kavárny kupř. o konci éry Adolfa Hitlera (č. 101/2005), Kavárna o českém prezidentství (č. 48/2006), o americkém 11. září 2001 (č. 211/2006, *obr. č. 10*)¹³⁰, před návštěvou George W. Bushe v Praze (č. 128/2007) a společná mimořádná vydání Vědy a Kavárny o oteplování (č. 29/2007), o změnách klimatu (č. 100/2007), o radaru Češi & radar (č. 204/2007) nebo před nadcházejícími americkými volbami (č. 257/2008).

Typickým rysem Kavárny bylo, že se u kontroverznějších témat objevuje poznámka editora Josefa Chuchmy, i to, že v ní bylo minimum inzerce.

4.3.2 Zařazení v novinách

Od února 2006 vycházela Kavárna v sešitu D s Kulturní scénou, postupně se přesunula společně se Scénou a Vědou do sobotního přílohového sešitu Víkend¹³¹, kam byla vložena. Obsah Kavárny se od října 2007 pravidelně avizoval na titulní straně novin ve výběrovém přílohovém panelu.

4.3.3 Grafická koncepce

Od začátku byl při navrhování layoutu kladen důraz na to, aby grafická výbava stránek nerušila „myšlenkový tok“. Proto grafici pracovali především s černou barvou a odstíny šedé, a to jak v textové, tak v obrazové části stránky. Používány byly častěji černobílé fotografie, doprovodné prvky (boxy, profily atd.) byly šedé. Výhradní povolenou barvou byla červená, s výjimkou fotografií, které byly publikovány barevné. Konstrukce stránky byla založena na tom, že pro text bylo vyčleněno pět sloupců (ostatní stránky v novinách i přílohách mají standardně šest sloupců), což umožňovalo pohodlné umístění větších mas

¹³⁰ Zcela jedinečná grafická úprava titulní strany doprovázela č. 211/2006 k pětiletému výročí útoku z 11. září 2001. Příloha měla devět stran s fotografií přes dvě strany od slavného fotoreportéra Jamese Nachtweye.

¹³¹ Od října 2009 prošly víkendové přílohy MF DNES radikální formální proměnou. Jednotlivé části sešitu vytvořily jeden magazín novinového formátu Víkend DNES o velikosti A4.

textu. Tento princip se občas používal i v dalších přílohách jako Víkend. Kavárna a všechny přílohy se vyráběly v programu InDesign, zbytek novin v redakčním systému Hermes.

Pro titulní stranu byla signifikantní vizualizace větších rozměrů, neboť celkově byl v Kavárně kladen velký důraz na vizuální stránku a výběr fotografií. Pro grafickou stránku Kavárny bylo příznačné označení dynamická a vzdušná. V záhlaví č. 1/2004 byl uveden nadpis Kavárna s podtitulem Příloha pro myšlení, umění a civilizaci společně s dvěma typy na články, a to šedivým písmem. Typické zpočátku bylo uvádění malého štítku v textu, v němž redakce naznačovala žánr i hlavní téma. Pod každým větším textem byl uváděn miniprofil autora včetně fotografie. Barva hlavního titulku se střídala: šedá a červená.

Výraznější grafickou změnu Kavárna prodělala č. 36/2006 – na titulní straně byl zrušen podtitul v záhlaví, místo něho bylo uvedeno logo DNES. Změnil se logotyp i grafika záhlaví, zvýraznil se červeně nejprve žánr (*obr. č. 11*) a později téma avizovaných článků v záhlaví. Upravena byla i grafika rubriky poezie. Změnil se rovněž žánrový štítek – už neurčuje téma. A zvýraznily se červeně citáty z článku. Další změna byla patrná již od č. 139/2007 (*obr. č. 12*), kdy se měnil vzhled všech víkendových příloh. „Novou tvář získává i příloha Kavárna věnovaná textům ze společenskovedních oborů pro náročnější čtenáře. Kavárna přináší originální články o politice, kultuře, civilizačních trendech, stejně jako recenze, polemiky a rozhovory.“¹³² Zásadně se změnilo záhlaví: Kavárna je psána červeným palcovým písmem a logo DNES je součástí názvu Kavárny. Každou stránku v záhlaví uvádí Kavárna červeným písmem a žánr příspěvku šedě. V záhlaví na titulní straně je uváděno jen jedno avízo na příspěvek. V perexu je zvýrazněno klíčové slovo/sousloví. Změnila se také grafika citací – nejsou již barevné, ale z jiného typu písma než zbytek textu.

4.3.4 Kavárna on-line

Kavárna má od poloviny ledna 2008 propracovanou internetovou mutaci (www.idnes.cz/kavarna), kterou společně s Josefem Chuchmou spravuje Stanislava Bočanová. Ta začala Kavárnu on-line připravovat na konci roku 2007. „Během dosavadní existence Kavárny jsme se nejednou přesvědčili, že čtyři tiskové strany dokážou být této

¹³² Víkendové přílohy MF DNES získávají novou podobu. *iDnes* [online]. 2007 [cit. 2009-10-18]. Dostupný na WWW: <http://zpravy.idnes.cz/vikend-mf-dnes-ziska-novou-podobu-dqy/media.asp?c=A071011_135321_media_ven>.

příloze těsné – především tehdy, když nějaký text vzbudí diskusi. Jindy nám bylo líto, že zahraniční zdroje nemůžeme využít v tom rozsahu, který se nám od nich nabízí.“¹³³

Kavárna on-line byla s tou deníkovou zpočátku obsahově silně provázaná, což se změnilo a postupně se začaly textově prolínat v mnohem menší míře. On-line verze také nabízí čtenářům možnost nad články diskutovat, posílat na speciální e-mail své názory a ohlasy, které se poté mohou objevit v dalším tištěném čísle. Vybrané internetové příspěvky se anoncují v tištěné Kavárně na čtvrté straně pod poezií. Poskytuje rovněž on-line archív (v digitalizované podobě, ve formátu PDF jsou papírové verze Kavárny). Mezi texty v on-line Kavárně najdeme rozšířené verze textů z klasické přílohy, více článků z Project Syndicate stejně jako původní příspěvky psané výhradně pro internet. Kavárna on-line tak není jen kopií papírového vydání. „Kavárna on-line bude z novinové verze vycházet, nicméně bude si tento materiál třídit a „opravovat“ po svém, její kompozice a hierarchie bude odlišná nejen kvůli jinému médiu, jímž je šířena, nýbrž i proto, že dovolí posílit diskusní charakter.“¹³⁴

Kavárna on-line rovněž obsahuje rubriku POD LUPOU. Zde se objevuje obsáhlý výběr z textů, jež byly publikovány na denních publicistických stranách MF DNES.

4.3.5 Autoři

Kavárnu od začátku vedl Josef Chuchma¹³⁵, který nejčastěji orientoval své texty na fotografii a výtvarné umění. Od č. 230/2004 byli v tiráži uváděni jako odpovědní redaktoři Josef Chuchma, zástupce šéfredaktora Mladé fronty DNES Viliam Buchert a editorka Tereza Boehmová. Od č. 90/2006 byla uváděna místo Terezy Boehmové, která odešla na mateřskou dovolenou, Stanislava Bočanová¹³⁶. S touto přílohou spolupracuje velmi malá skupina stálých externích autorů, mezi její stálé spolupracovníky – především v analyzovaných

¹³³ BOČANOVÁ, Stanislava, CHUCHMA, Josef. Otevřeli jsme Kavárnu on-line. *Mladá fronta DNES : Kavárna*. 2008, roč. 19, č. 16, s. 27.

¹³⁴ Otevřeli jsme Kavárnu on-line, s. 27.

¹³⁵ **Josef Chuchma** (1959), publicista a pátým rokem vedoucí Kavárny. Je absolventem Fakulty žurnalistiky UK (1984). Poté nastoupil do redakce týdeníku Mladý svět, kde pracoval do roku 1993. Působil také v týdeníku Respekt a v roce 1994 přešel do Mladé fronty DNES. Osm let v MF Dnes vedl kulturní rubriku. Externě vyučuje na Katedře žurnalistiky FSV UK, zabývá se výrazně publicistkou o fotografii.

¹³⁶ **Stanislava Bočanová**, novinářka. Vystudovala antropologii, angličtinu a ruštinu a nakonec i žurnalistiku na FSV UK. V médiích pracuje od roku 1999, posledních 5 let v MF DNES jako editorka rubriky Názory a později i sobotní přílohy Kavárna. Na konci roku 2007 začala připravovat internetovou verzi Kavárny – Kavárnu on-line.

letech 2006 až 2008 – patří jazykovědec Petr Fidelius, vl. jménem Karel Palek¹³⁷, historička Marie Koldinská¹³⁸, historik a publicista Petr Placák a publicista Jan Fingerland¹³⁹.

Redakce získávala autory v zásadě dvěma způsoby: sami nabídli materiál nebo je přímo oslovila redakce¹⁴⁰. V začátcích publikovali v Kavárně dílče kupř. publicista, hudební kritik a šéfredaktor časopisu Živel Michal Nanoru (vl. jménem Pospíšil), publicista a spisovatel Karel Hvížďala, nebo publicista Jan Rejžek. Přispíval i tehdejší šéfredaktor Mladé fronty DNES Pavel Šafr. Své texty publikuje i prezident ČR Václav Klaus¹⁴¹. V roce 2005 byly uveřejněny i texty novináře a spisovatele Pavla Kosatíka, ekonoma a bývalého ministra průmyslu a obchodu Vladimíra Dlouhého, sociologa a publicisty Jana Jandourka nebo literárního teoretika a historika Petra A. Bílka. V č. 181/2006 uveřejnil svůj článek i nový šéfredaktor MF DNES Robert Čásenský, dále pak publikovali divadelní kritik Vladimír Hulec nebo sociolog Zdeněk R. Nešpor. Následující rok vyšel text dramatika a publicisty Milana Uhdeho a v roce 2008 také publikovala literární recenzentka MF DNES Alice Horáčková nebo recenzentka výtvarného umění Martina Buláková (další autoři v letech 2006–2008 *příloha č. 10*). Autorské prolínání s kulturní rubrikou MF DNES bylo okrajové, více se jejich spolupráce využívá v on-line verzi Kavárny.

Poměrně zajímavým jevem bylo, že podle Mediasearch vyšlo sedm článků prezidenta Václava Klause, jedna úvaha (č. 181/2006) Jiřího Paroubka nazvaná Něco nového v médiích, v níž šéf sociální demokracie uvažuje nad českými sdělovacími prostředky, nad svým

¹³⁷ **Petr Fidelius** (1948, vlastním jménem Karel Palek), filolog a publicista. Absolvoval Filozofickou fakultu UK, poté pracoval jako kotelník. Od roku 1982 se podílel na redigování samizdatového Kritického sborníku, od r. 1990 působí jako redaktor na volné noze. Z jeho díla jmenujme studii Řeč komunistické moci (1998) nebo výbor z politické a literární publicistiky Ferdinanda Peroutky O věcech obecných I,II (1991) a Sluší-li se býti realistou (1993).

¹³⁸ **Marie Koldinská** (1971), historička, spisovatelka a publicistka. Vystudovala historii na FF UK (1990–1995) a od roku 2001 pracuje jako vědecká pracovnice Výzkumného centra pro dějiny vědy, společného pracoviště Ústavu soudobých dějin AV ČR a Univerzity Karlovy, od roku 2003 odborná asistentka Ústavu českých dějin FF UK. Roku 2005 na FF UK habilitovala v oboru českých dějin. Její zaměření jsou dějiny raného novověku, vyšší šlechta v českých zemích v 16. a v první polovině 17. století, dějiny každodennosti a historická antropologie. Spolupracuje s Českou televizí, s Českým rozhlasem či nakladatelstvími Argo, Slovart či Nakladatelství Lidové noviny. Vydala publikace kupř. Každodennost renesančního aristokrata (2001), Kryštof Harant z Polžic a Bezdruzic (2004) či Válka a armáda v českých dějinách (2008, spoluautor Ivan Šedivý).

¹³⁹ **Jan Fingerland** (1972), publicista. Vystudoval politologii na FSV UK a na University of York v Británii. Na FSV UK rovněž učil jako doktorand. V letech 1997 až 2005 pracoval v redakci zahraničního zpravodajství České televize, od roku 2007 pracuje jako zahraničně-politický komentátor ČRo6. Vedle rozhlasové práce nejčastěji publikuje v Kavárně a Orientaci. Kromě toho přispívá do Respektu a Reflexu. Vydal dvě menší studie jako bulletin Občanského institutu.

¹⁴⁰ „Některé autory oslovuji a pro konkrétní témata vyhledávám konkrétní autory. Druhou část tvoří, tak čtyřicet procent, texty, které mi chodí. Řada textů se sice vrátí, ale řada z nich se také použije. Hodně jmen se objeví jednou dvakrát za rok. Pak jsou autoři a autorky, které mám v adresáři, a přesně vím, jaké téma jim zadat. Je to pestrá skupina lidí.“ (*příloha č. 5*)

Diplomová práce

vztahem k nim a jejich vztahem k němu, jeden článek nazvaný Vraťme Evropě sílu svobody vyšel lídrovi ODS Mirku Topolánkovi (č. 177/2005) Kupř. ani jeden text nevyšel dramatikovi a prezidentovi ČR Václavu Havlovi, Miloši Zemanovi a Vladimíru Špidlovi, dalším z vrcholných politiků éry 90. let a začátku 21. století.

5. Analýza čtenářské obce Salonu, Orientace a Kavárny zaměřená na vysokoškolské studenty

Tato kapitola prezentuje výsledky sociologické sondy, která se konala během měsíců listopadu 2008 a ledna 2009 a zabývala se tím, jak vnímají přílohy Kavárna, Orientace a Salon vysokoškolští studenti v pěti krajských městech: zda je znají a čtou, jak by je charakterizovali nebo jaké žánry v nich preferují. Nejedná se o zde o profesionální výzkum, ale spíše o názornou sondu. Tabulka č. 1 v podkapitole 3.4 prezentuje obecnější rámce čtenářských obcí deníků MF DNES, Lidové noviny a Právo. Praktické je zopakovat, že procentuálního zastoupení věkové kategorie 20–29 let, nejsilnější věková skupina vysokoškoláků, je v MF DNES (5 %), Lidových novin (10 %) a Práva (8 %).

Protože dosud neexistuje výhradní výzkum čtenosti těchto suplementů, není snadné rozeznat, jak mladí lidé čtou/nečtou noviny, respektive přílohy. Pomoci by mohl výzkum literárního vědce Jiřího Trávnička, který se mj. mladými lidmi v rolích čtenářů zabýval ve svém průzkumu, který soustředil obecně na čtení knih. Výzkum provedl mezi obyvateli České republiky nad 15 let v roce 2007. Vyplynulo z něj, že ve věku od 15 do 24 let za jeden rok přečte alespoň 1 knihu (tak si Trávniček definoval čtenáře) 86 % dotázaných, ve věku od 25 do 34 let je to pak 81 % (kupř. ve věku 65 let a víc je to 78 %). Také zaznamenal, že nejvíce pravidelných čtenářů je v mladší věku (24–34 let: 19 %) a že vášnivými čtenáři je ve věku 15–24 let 5 % a ve věku 25–34 let 4 %. Čtenář častý se vyskytuje ve věku 15–24 let 36 % a ve věku 25–34 let 26 %. Dále se Trávniček zaměřil na to, jak vypadá „mediální den“ obyvatel ČR (v průměru je to 7 hodin a 13 minut ze den). Nejmladší generace jej má 6 hod. 58 min., věnuje se sledování televize a poslechu rozhlasu více než dvojnásobek čtení knih. V knihách, co čtou, pak ve skupině 15–34 let převažují informace a poznání (52 %) nad zábavou a zážitkem, naopak zábavu a zážitek 56 % této skupiny od knih očekává. Do veřejných knihoven chodí 58 % lidí ve věku 15–24 let a 36 % ve věku 25–34 let. „Mladá generace (15–34) se, pokud jde o její vztah ke knize, drží víceméně na úrovni ostatních dvou generací...“¹⁴² Z jeho závěrů vyplývá, že jednoznačně nejvýraznější diferenciací roli sehrává vzdělání – čím vyšší je, tím silnější je vazba na čtení-kupování-půjčování knih.

5.1 Cíle a hypotézy

Cílem této úzce profilované sociologické sondy¹⁴³ je zjistit, jaký vztah mají vysokoškolští studenti k těmto přílohám: zda je znají a čtou, jak by je charakterizovali, co se jim na nich líbí či nikoli, jaké znají autory, jaké preferují žánry apod.

Hypotézy:

H1 Studenti přílohy většinou (více než 50 %) znají všechny.

H2 Studenti jsou většinou (více než 50 %) schopni jednotlivé suplementy přiřadit k domovským listům.

H3 Čtenost Salonu, Orientace a Kavárny nebude pravidelná.

H4 Rozdíly mezi přílohami studenti nerozlišují.

5.2 Metodika průzkumu

Jako průzkumná technika byla zvolena reaktivní metoda – dotazníkové šetření. Před samotným průzkumem byly podrobeny nástroje testu předvýzkumu. Dotazník byl proto předložen vzorku studentů VŠ (prostřednictvím e-mailu) a na základě jejich připomínek byl dotazník dopracován, zpřesněny byly otázky a rozšířeny možnosti odpovědí, aby se maximálně eliminovalo zkreslení. Rozsahem nemá dotazník více než dvě normostrany, neboť musely být zohledněny podmínky, za jakých budou respondenti vyplňovat dotazníky; tedy v době, kdy se budou v knihovně věnovat přípravě na studium.¹⁴⁴

Standardizovaný dotazník¹⁴⁵ (příloha č. 11) obsahuje třináct dotazů rozdělených do dvou bloků. První se týká samotných příloh, otázky identifikační (dosažené vzdělání, věk, zaměstnání, měsíční příjem, kraj, ve kterém žijí apod.) jsou záměrně zařazeny do druhé

¹⁴² TRÁVNÍČEK, Jiří. *Čtete? Obyvatelé České republiky a jejich vztah ke knize (2007)*. Brno : Host, 2008, s. 167.

¹⁴³ Od výzkumu (systematizované, co do úplnosti problematiky i metody, vědecké poznávání) je třeba odlišit průzkum nebo sondu, což jsou akce s mírnějšími nároky kupř. na reprezentativnost vzorku – obecně se jedná o jakoukoli poznávací aktivitu, jejímž výsledkem je nesystematizované nekvalifikované poznání. „Sonda je šetření, v němž se mapuje neznámý a zpravidla velmi zúžený problém.“ (VESELÁ, Jana. *Sociologický výzkum a jeho metody*. Pardubice : Univerzita Pardubice, 2007, s. 11.)

¹⁴⁴ Ne všechny knihovny měly k dispozici odpočinkové zóny nebo kavárnu. Většinou jsme studenty oslovovali přímo ve studovnách.

¹⁴⁵ Je jedním z nejpoužívanějších výzkumných instrumentů pro svou klíčovou výhodu – je vysoce efektivní. Poměrně snadno, rychle a nenáročně ekonomicky umíme dotazníkem získávat informace od většího počtu respondentů. Mezi jeho další výhody patří snadná opakovatelnost a možnost rozmyslet si odpověď. Navíc je zabezpečena anonymita, kterou je třeba respektovat. Jeho nevýhodou je, že jsme odkázáni na ochotu

poloviny dotazníku. Dotazy o přílohách jsou typově: multichoice (výběr z několika variant), doplňovací a přiřazovací. Otázky jsou většinou uzavřené (nabízejí soubor možných alternativ) a jsou řazeny od nejjednodušších a nejobecnějších k složitějším a podrobnějším. Odpovědi jsou připraveny tak, aby se navzájem nepřekrývaly a nabízely co možná nejširší výběr odpovědí. Respondenti měli také možnost neuvést odpovědi v osobnější části dotazníku, čehož nejčastěji využívali u dotazu týkajícího se jejich příjmu¹⁴⁶.

Dotazník byl zpracován pomocí programu SPSS a hodnotící otázka vyhodnocena kvalitativně. Pro zjednodušení interpretace dat a s ohledem na ne příliš obsáhlý vzorek byly sloučeny věkové kategorie (tedy 19–26 a 27–35 let) a muži se ženami.

5.3 Struktura respondentů

Sonda se vymezovala na náhodný výběr vysokoškolských studentů a studentek z pěti krajských měst: Praha, Brno, Ostrava, Olomouc a Plzeň. Vzorkem se stala skupina 145 relevantních respondentů a maximální možné reprezentativnosti vzorku bylo dosaženo tím, že byli osloveni studenti a studentky z různých regionů a oborového zaměření. Oslovení byli dvěma způsoby. Prvním bylo zaslání dotazníku prostřednictvím e-mailu (necelých deset procent dotazovaných). Druhým způsobem bylo anonymní a náhodné oslovování respondentů v knihovnách během měsíce listopadu 2008 a ledna 2009¹⁴⁷. Aby bylo dosaženo co možná nejpestřejší struktury studentů, oslovení byli ti v Ostravě v technické knihovně, v Olomouci v knihovně filozofické fakulty a v Praze kupř. v knihovně Fakulty sociálních věd UK.

Návratnost dotazníků byla stoprocentní a drtivou většinu z nich bylo možné zařadit do zkoumaného vzorku. Vyřazeny byly dotazníky, u nichž respondent/ka uvedl/a, že není student. Ve vzorku 145 respondentů převažovaly ženy (57,2 %) a logicky jedinci s dosaženým středoškolským vzděláním s maturitou, přičemž těch s již získaným

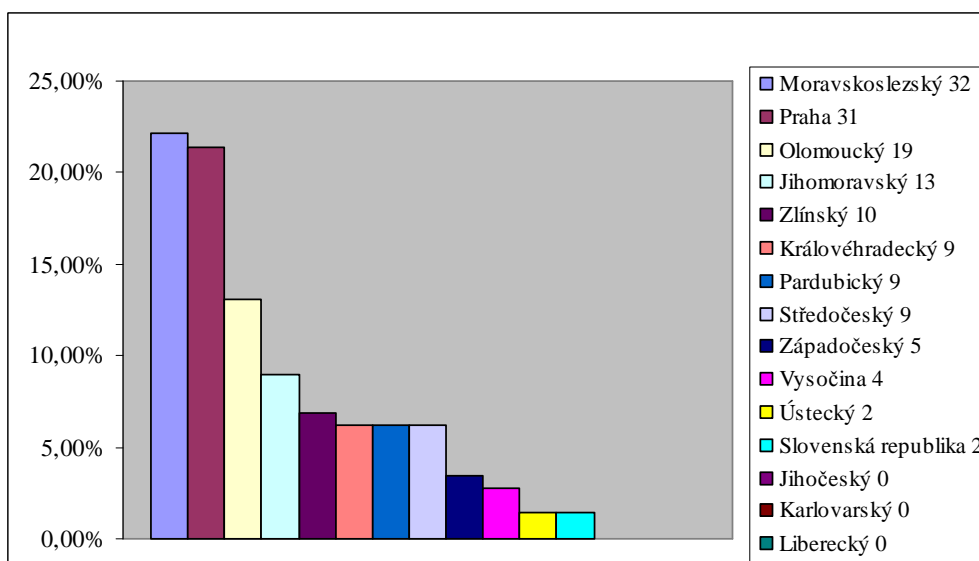
zповіданého, který může přeskakovat otázky nebo je zcela vynechávat, je obtížné ověřovat platnost odpovědí, protože lidé mohou něco jiného říkat (psát), myslet si i dělat. Rovněž bývají komplikace s návratností formuláře.

¹⁴⁶ Právě u otázek osobního charakteru je nutné počítat s určitým zkreslením. Takové zkreslení není snadné předvídat. K tomu Miroslav Disman píše, jak se mu svěřili kanadští kolegové: „Typický respondent se spíše přizná k manželské nevěře, než by připustil, že si nečistí pravidelně zuby.“ DISMAN, Miroslav. *Jak se vyrábí sociologická znalost*. Praha : Karolinum, Praha, 2000, s. 59.) Podle Dismana existuje i tzv. pozitivní sankce, kdy respondent volí nepravdivou odpověď, aby se ukázal v nejlepší světlo. Rovněž je třeba brát v potaz možnost rozjetí chyb v ostatních odpovědích (kupř. určitá skupina preferuje produkt A před produktem značky B) a zkreslení tak výsledků. Míra zkreslení výsledků může záviset na náladě respondenta v době vyplňování dotazníku, na jeho postojích, výchově, vzdělání i politickém přesvědčení.

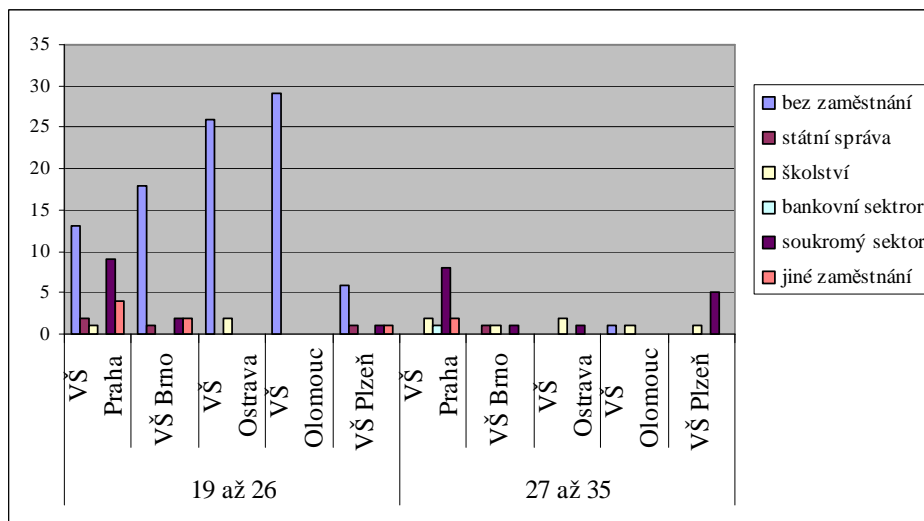
¹⁴⁷ Vybrali jsme vždy univerzitní knihovnu. Snažili jsme se oslovit co největší počet lidí, leč ne vždy to byl lehký úkol.

vysokoškolským diplomem bylo 36,6 %. Nejvíce byl zastoupen Moravskoslezský kraj (32), druhá byla Praha (31) a třetím krajem, v němž žije 19 respondentů, byl Olomoucký kraj. Naproti tomu ani jeden respondent nepocházel z Jihočeského, Karlovarského a Libereckého kraje, dva jedinci uvedli jako místo, kde žijí, Slovenskou republiku (*graf č. 1*). Co se rozložení studentů z univerzitních měst týká, pak nejsilněji je zastoupena Praha (29,0 %), Olomouc a Ostrava jsou na druhé příčce (shodně 21,4 %), dále pak Brno (17,9 %) a Plzeň (10,3 %).

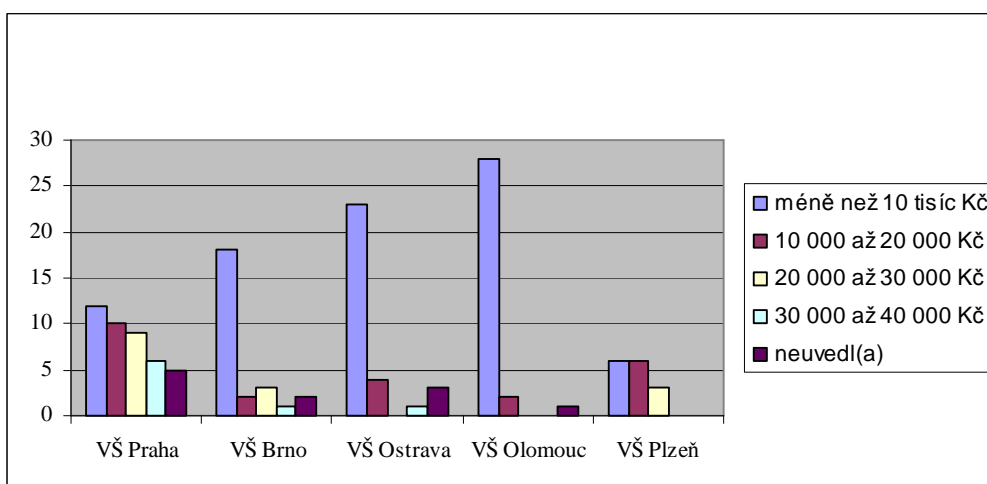
Doplňujícími otázkami byly ty o zaměstnání a o orientačním měsíčním příjmu. Žádné zaměstnání uvedlo 64,1 % respondentů – nejvíce jich bylo v Olomouci ve věku od 19 do 26 let; 18,6 % dotazovaných odpovědělo, že jsou zaměstnání v soukromém sektoru a 6,9 % ve školství (*graf č. 2*). Takřka 65,0 % jedinců hospodaří s menším než desetitisícovým měsíčním rozpočtem; 17,9 % uvedlo jako svůj měsíční příjem 10 až 20 tisíc korun a 6,0 % má příjem od 30 do 40 tisíc Kč, přičemž nejmenší finanční obnos mají studenti v Ostravě a Olomouci, největší pak v Praze (*graf č. 3*).

Graf 1: Struktura respondentů podle krajů

Graf 2: Struktura respondentů podle zaměstnání

Graf 3: Měsíční příjem/rozpočet respondentů

5.4 Výzkum příloh

Z výsledků vyplývá, že 9,0 % dotázaných zná všechny přílohy, alespoň jednu z příloh zná na 46,0 % a přiřadit název přílohy k domovskému titulu zvládlo takřka 25,0 % respondentů (graf č. 5). Přesto mimopražské výsledky nebyly příznivé a snižovaly počet relevantních dat, které jsme mohli analyzovat. V Ostravě 100 % dotazovaných neznalo Salon, 97,0 % Orientaci a 87,0 % Kavárnu; v Brně 81,0 % neznalo Salon a 74,0 % Orientaci ani Kavárnu. „Nejlépe“ dopadla příloha MF Dnes Kavárna, kterou znala necelá třetina z celkového počtu dotazovaných. Orientaci znalo 13,1 % a Salon 9,7 % respondentů.

V otázce čtenosti jednotlivých příloh respondenti z většiny (více než 60,0 %) odpověděli, že je nečtou vůbec, nebo náhodně. Alespoň jednou za měsíc vezme do rukou jednu

z příloh 14,5 % ze všech dotazovaných a pravidelně každý týden čte jednu z příloh 11,0 % respondentů s tím, že Kavárnu 40 %, Orientaci 26 % a Salon 17,5 %. (graf č. 4) Vzhledem k tomu, že všechny suplementy nabízejí širokou škálu žánrů, jeden bod v dotazníku vyzval studenty k tomu, aby vybrali oblíbené novinové útvary. Možností bylo více. Neoblíbenějším se stal rozhovor – vybralo ho 29 % – druhá skončila reportáž (20,7 %) a třetí recenze (15,9 %). (graf č. 6) Pouze jeden z dotázaných uvedl také jiný útvar, než byl ve výběru, a to fejeton.

Nejnáročnější otázkou v této sekci bylo vyjmenovat autory přispívající do jednotlivých příloh. Průzkum ukázal, že naprostá většina – 95,9 % všech dotázaných – nebyla schopna vyjmenovat ani jednoho autora. Pouhých šest, stejný počet mužů i žen, 5 z Prahy a 1 z Olomouce, vyjmenovalo následující autory:

■ **Salon:** Pavel Šrut, Václav Bělohradský, Erazim Kohák, Jan Keller, Zdenko Pavelka, Jakub Šofar a Michal Procházka

■ **Kavárna:** Josef Chuchma

■ **Orientace:** Ondřej Horák, Jan Čáp, Daniela Iwashita a Petr Zídek

Doplňující složkou dotazníku byl prostor určený pro stručnou charakteristiku jednotlivých příloh a toho, co se jim na těchto přílohách líbí/nelíbí. Z ojedinělých reakcí studentů lze uvést:

■ Orientace a Kavárna se zabývají podobnými tématy

■ Orientace a Kavárna referují o zajímavých a důležitých událostech z oblasti kultury, politiky a společenských problémů

■ všechny přílohy nabízejí různorodé názory

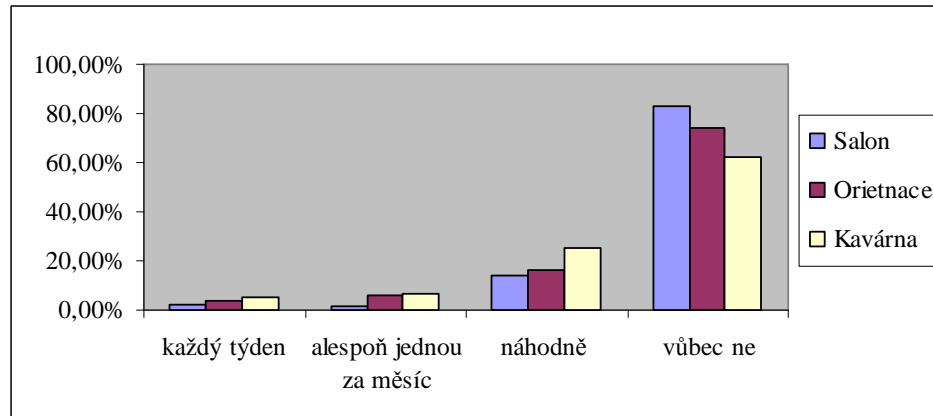
■ všechny přílohy jsou určené pro náročnějšího čtenáře

■ Kavárna je méně odborná než Orientace, naopak Orientaci je někdy těžké „učíst“

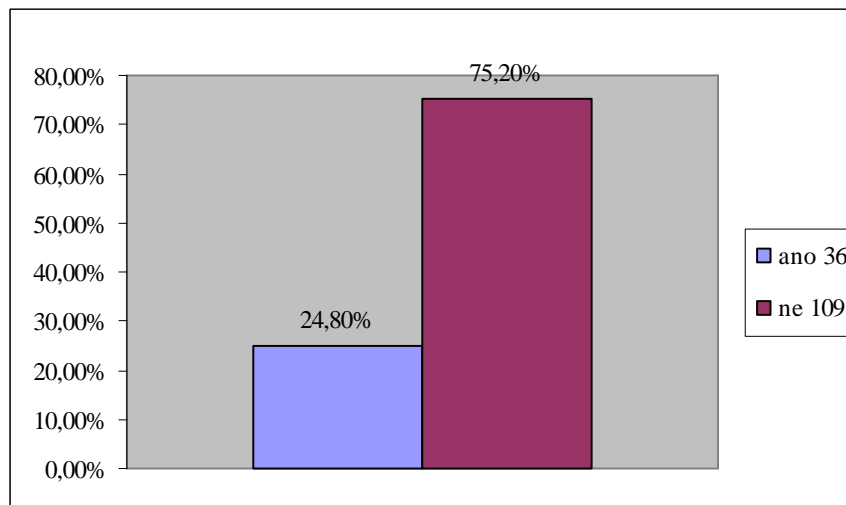
■ těžko se tyto přílohy mezi sebou rozlišují

■ Salon je literárně zaměřená příloha

- Kavárna je zajímavá, dobře se u ní relaxuje, nabízí témata všedního dne, navíc odborně pojaté a analytické články
- Orientace výborně zpracovává témata, nabízí diskuse o zajímavých tématech
- V Salonu se líbí různorodost obsahu

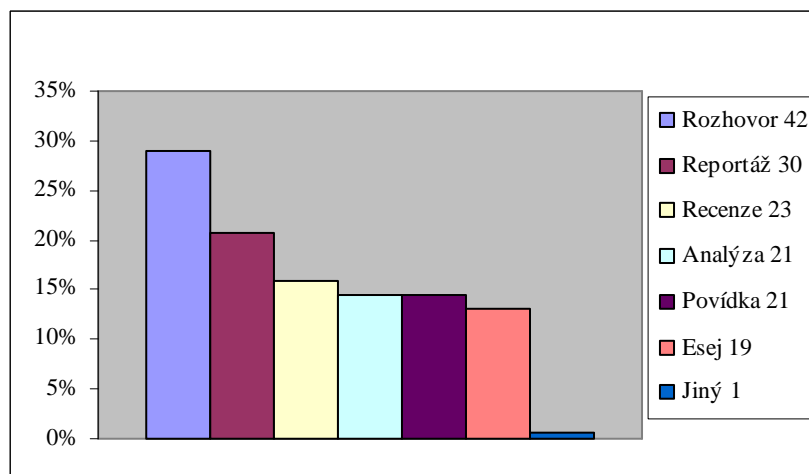

Graf 4: Čtenost suplementů

Graf 5: Schopnost přiřadit název přílohy k titulu domovského deníku

Diplomová práce

Graf 6: Struktura žánrů podle oblíbenosti

6. Popis metody kvantitativní analýzy Salonu, Orientace a Kavárny

6.1 Teoretická východiska

Následující kapitola se bude zabývat kvantitativní obsahovou analýzou suplementů Salon, Orientace a Kavárna. Každou z těchto příloh provází jiná historie, stojí za nimi jiný vydavatel a mají odlišnou autorskou základnu (s výjimkou osobností, které přispívají napříč mediální konkurencí). Rovněž každá disponuje rozličným prostorem. Kvantitativní analýza pomůže k odhalení určitých pravidelností – či naopak odlišností – v jejich mediálních obsazích.

Příspěvky jsou kódovány podle předem dané metodiky kontrolovatelným způsobem, využíván je speciální počítačový program. Počátky obsahové analýzy (content analysis) spadají do období druhé světové války. Metodologická pravidla kvantitativní analýzy stanovil v 50. letech Bernard Berelson, který ji definuje jako objektivní, systematický a kvantitativní popis zjevného obsahu komunikace. Rozvinul ji například i Winfried Schulz. Za základní publikaci, kterou Berelson o této metodě napsal, je považována publikace *Content Analysis in Communication Research* z r. 1952. Výhodami této metody je vysoký stupeň ověřitelnosti i to, že je možné výsledky šetření podrobit statistickým analýzám a výsledky lze precizně a přehledně znázornit v číselných hodnotách, tabulkách a grafech. Předpokládá se, že povrchový význam textu je jednoznačný, může být tedy přečten a kvantitativně vyjádřen.¹⁴⁸ Dalším předpokladem je, že numericky vyjádřený poměr prvků v textu je spolehlivým ukazatelem souhrnného významu. Zásadní podmínkou pro tuto analýzu rovněž je, „že mediální obsah je zakódován podle stejného jazyka jako skutečnost, k níž se vztahuje“¹⁴⁹. Nevýhodou kvantitativní obsahové analýzy je tedy jistá míra relativity zpracování a výsledků i jejich zkreslení vyplývající ze subjektivních predispozic výzkumníka.

Kvantitativní obsahová analýza se liší od kvalitativní analýzy stupněm strukturovanosti i rozsahem zkoumaného vzorku. „V kvalitativní analýze se zkoumají spíše podrobnější informace na užším vzorku.“¹⁵⁰ Pro kvalitativní analýzu je charakteristická

¹⁴⁸ MCQUAIL, Denis. *Úvod do teorie masové komunikace*. Praha : Portál, 2002, s. 307.

¹⁴⁹ Úvod do teorie masové komunikace, s. 307–308.

¹⁵⁰ DISMAN, Miroslav. *Jak se vyrábí sociologická znalost*. Praha : Karolinum, Praha, 2000, s. 286.

vysoká míra otevřenosti a důkladný rozbor jednotlivých mediálních obsahů. Její slabinou je, že je vysoce subjektivní a těžko ověřitelná.¹⁵¹

6.2 Metodologická východiska analýzy

Pro analýzu, která zkoumá 1226 textů a kvantifikuje v nich vybrané jevy, byla zvolena obsahová kvantitativní analýza¹⁵². „Obsahová analýza je kvantitativní výzkumnou metodou pro subjektivní a intersubjektivně ověřitelný popis komunikačních obsahů, vycházející z vědecky podložených otázek. Obsahová analýza je kvantitativní výzkumnou metodou pro subjektivní a intersubjektivně ověřitelný popis komunikačních obsahů, vycházející z vědecky podložených otázek.“¹⁵³ Tato metoda je založená na kódovacích jednotkách; jde o strukturovaný a selektivní proces s vysokým stupněm ověřitelnosti dat. Předpokládá dostatečný rozsah zkoumaného vzorku, aby byla zachována potřebná validita¹⁵⁴. Důležitou podmínkou je rovněž to, aby bylo snadné identifikovat jednotky v konkrétním obsahu. Metoda vychází z předem definovaných základních výzkumných otázek, určitých hypotéz, na jejichž základě je obsahová analýza provedena.

6.2.1 Výzkumné téma a otázky

Jak bylo v úvodu práce uvedeno, pro stanovení výzkumného tématu vychází tato práce z hypotézy, že Salon, který má v podtitulu napsáno „literární příloha“, bude ze všech tří příloh nejvíce orientovaný na literaturu; že Orientace s podtitulem „pro moderní myšlení“ se bude nejvíce zaměřovat na společnost a sociálně-vědní problematiku; a Kavárna s podtitulem „příloha pro myšlení, umění a civilizaci“ bude nabízet „směs“ dvou výše uvedených příloh a navíc kulturní témata.¹⁵⁵ Výsledkem této analýzy by rovněž mělo být, do jaké míry byly jednotlivé přílohy v letech 2006–2008 aktuální, tedy zda reagovaly na aktuální kauzy či témata, o nichž se tehdy živě diskutovalo a které hýbaly nejen mediálním scénou. Vzhledem k tomu, že se primárně tato analýza nezaměřuje na jedno téma, ale na celkový obraz těchto příloh, bylo definováno jedno hlavní výzkumné téma a řada výzkumných otázek.

¹⁵¹ REIFOVÁ, Irena (ed.): *Analýza obsahu mediálních sdělení*, Praha: Karolinum, 2004, s. 29.

¹⁵² Podle Kerlingera je kvantitativní obsahová analýza metoda studia a analyzování sdělení systematickým, objektivním a kvantitativním způsobem za účelem měření proměnných.

¹⁵³ *Analýza obsahu mediálních sdělení*, s. 30.

¹⁵⁴ Obecně validita znamená, že data reprezentují to, co si myslíme, že mají reprezentovat. Jde rovněž o pravdomlupnost a svědomitost respondentů u dotazníkových výzkumů.

¹⁵⁵ K tomuto předpokladu se dospělo rovněž na základě předběžného šetření, které bylo prováděno na menším vzorku materiálů.

Základní výzkumné téma tedy je:

„Jaké jsou základní prvky, jimiž se Salon, Orientace a Kavárna v letech 2006–2008 lišily, a naopak v čem si byly podobné?“

Jelikož bylo nezbytné hlavní téma zpřesnit, diskutují se v analýze podrobnější výzkumné otázky týkající se obsahové koncepce každé z příloh:

Otázka 1:

„Jaká byla struktura témat a podtémat v jednotlivých přílohách?“

Otázka 2:

„Jaká byla v jednotlivých přílohách struktura žánrů, jaké dominovaly a jaké bylo propojení témat a žánrů?“

Otázka 3:

„Jaký byl poměr obrazového a textového souboru? Do jaké míry souvisely obsahově text s vizualizacemi? Jaká vizualizace se objevovala nejčastěji a zda se vyskytovala inzerce? A to v každé příloze zvlášť.“

Otázka 4:

„Jaký byl v jednotlivých přílohách poměr autorských textů?“

Otázka 5:

„Byly reflektovány klíčové události a kauzy z domácího i zahraničního prostředí?“

Otázka 6:

„Jaká byla struktura témat, doplňujících témat, novinářských útvarů a vizualizací před roky 2006–2008?“

Otázka 7:

„Jaké byly klíčové rozdílné faktory mezi výsledky hlavní kvantitativní analýzy a doplňkové chronologické?“

Z tohoto souboru tématu a doplňujících výzkumných otázek vycházelo stanovení zkoumaných proměnných, vypracování kódovací knihy a výčet jednotlivých kategorií.

6.2.2 Výzkumný soubor

Obsahové analýze byla podrobena vybraná čísla příloh Salon, Orientace a Kavárna. Základní výběr jednotek pro výběr vzorku byl stanoven v letech 2006 až 2008, z něhož byl vybrán následující vzorek: všechna vydání v měsících březen, srpen a prosinec. Takto stanovený výzkumný soubor je definován proto, že celkové chronologické srovnání není možné provést kvůli odlišné dataci vzniku: Salon (1996), Orientace (1997) a Kavárna (2004). Rozsah relevantního výzkumného vzorku je dostatečně validní, přesto kvantitativní základní chronologické šetření opomenuto nebylo – zvoleny byly roky 1998, 1999, 2000 a 2005.

6.2.2.1 Definování základního a chronologického souboru jednotek

Základní soubor jednotek je soubor, ke kterému byl celý výzkum vztahován a ze kterého byl vybrán vzorek pro analýzu. Jeho rozsah je patrný již z předchozí podkapitoly. Do hlavního analyzovaného vzorku bylo vybráno 1226 příspěvků z příloh Salon, Orientace a Kavárna v měsících březen, srpen a prosinec v letech 2006, 2007 a 2008.

Pro chronologický popis byla zvolena dvě vydání (vždy první v měsíci) v červnu a v listopadu v letech 1998, 1999, 2000 a 2005, o objemu 216 příspěvků. Kavárna se tak připojila k Salonu a Orientaci až v roce 2005. Velikost vzorku je sice o mnoho menší než vzorek hlavní analýzy, přitom je dostatečně reprezentativní a relevantní, neboť na základě předběžného šetření se ukázalo, že se v průběhu času sice mění grafická stránka i struktura rubrik, nikoli však zásadně spektrum žánrů, témat a podtémat. Také byla zúžena kódovací kniha, autorka analýzy se zaměřila na vybrané výzkumné otázky jako u hlavní analýzy (rozsah materiálů, přítomnost a velikost obrazového materiálu, novinářský útvar, hlavní téma a podtéma). Chronologická analýza tak pomůže dotvořit plastičtější obrázek o jednotlivých přílohách.

Jako jednotky analýzy byly stanoveny všechny textové (včetně titulků), obrazové a inzertní příspěvky vyjma editorialů, redakčních poznámek, errat nebo omluv. Diskvalifikován

nebyl žádný materiál kvůli délce, umístění nebo jménu autora, do vzorku byly rovněž zahrnuty bilanční přílohy Orientace na konci každého roku plus speciální vydání Kavárny k výročí srpna 1968, které vyšlo v srpnu 2008.

6.2.3 Kategorie proměnných

Kódovací kniha, která je základem standardizovaného postupu získávání informací, obsahuje 14 proměnných, z toho šest je identifikačních a osm systematizujících. Kódovacími jednotkami jsou text, vizualizace a inzerce.

6.2.4 Tvorba kódovací knihy

Sestavení kódovací knihy (*příloha č. 12*) vycházelo z kategorie proměnných (viz předchozí podkapitola). Každé kategorii obsahu byly určeny textové hodnoty a jim přiřazené numerické kódy, do kterých byla data tříděna a kterých mohla ta která proměnná nabývat. Tvorba přesné a dobře nadefinované kódovací knihy byla pro kvalitní kvantitativní obsahovou analýzu naprosto klíčová. Bylo nutné vypracovat velmi podrobné pracovní postupy, pomocí nichž šlo relevantní materiál identifikovat a roztrždit do kódovacích jednotek. „Naprosto přesně se stanovilo, kdy jednotka začíná a kdy jednotka končí. Je zcela nevyhnutelné, aby se dal tento pracovní postup zcela přesně a snadno opakovat, aby každý, kdo podle této metody pracuje, mohl stejný materiál třídit do stejných segmentů.“¹⁵⁶

Systém proměnných byl vytvořen po velmi podrobném šetření nashromážděných materiálů. Prvním stupněm byla segmentace mediovaných obsahů na jednotlivé prvky, kódovací jednotky. V druhé fázi byly tyto jednotky popsány pomocí pevně stanovených kategorií. Poté byla vytvořena detailnější charakteristika proměnných a přiřazen k nim indikátor – číselný kód. Proměnné byly rozděleny do dvou skupin: identifikační (den, měsíc, rok vydání, strana, velikost apod.) a systematizující (téma, autor, žánr, vizualizace apod.). Byly logicky uspořádány od obecnějších kritérií až po detailnější charakteristiky. S tím, jak kódovač pronikal do analyzovaných materiálů, se báze kódovací knihy postupně měnila – kategorie byly rozšiřovány, měnily se proměnné, přibývaly další kategorie.

V některých kategoriích bylo složitější se rozhodnout, kam kterou jednotku zařadit. Například bylo někdy sporné přesně určit, o jaký typ novinářského útvaru se jedná (dva žánry se překrývaly, šlo o jakýsi žánrový hybrid). V případě, že se kódovač nemohl rozhodnout,

zvolil variantu „jiný útvar“. Místy se rovněž objevil problém s přesným určením doplňujícího tématu v textu. Především v kategorii sociálněvědní. Jak kupříkladu zakódovat filozofický sloupek „o životě, světě a vůbec“? Rovněž byl zařazen do kategorie „jiné“.

6.2.4.1 Ověřování kódovací knihy

Na základě předběžného šetření jednotlivých příloh byla sestavena zkušební kódovací kniha, která byla před zahájením samotné analýzy podrobena testování na vzorku tří vydání každé přílohy v roce 2006. Na základě výsledků této pilotní studie byla dopracována finální verze kódovací knihy. S časovým odstupem kódovač zakódoval namátkou vybrané příspěvky dvakrát. Na základě shodného výsledku bylo ověřeno, že jsou proměnné správně definované a srozumitelné.

6.2.5 Kódování obsahu a vyhodnocení dat

Jednou z možností pro sběr a archivaci dat může sloužit program Microsoft Excel¹⁵⁷. Pro sběr, třídění a vyhodnocování tak rozsáhlého objemu dat byl však převážně použit program Statistical Package for Social Science (SPSS), což je statistický program určený pro kvantitativní výzkumy v oblasti sociálních věd, kde se do masky zadávají číselné kódy. Sběrem dat vznikla rozsáhlá databáze textových příspěvků a vizualizací. Získaná data poskytla pro Salon soubor 411 příspěvků, pro Orientaci soubor 485 příspěvků a pro Kavárnu soubor 330 příspěvků. Následně byla provedena statistická analýza dat s pomocí programu SPSS. Data byla analyzována v souladu se stanovenými výzkumnými otázkami, proměnné byly dány do vzájemných vztahů. Výsledné údaje užívaly následující jednotky: procentuální výskyt proměnných z celkového počtu příspěvků či dílčí části vztahující se k jednotlivým přílohám a kategoriím, a dále pak četnost výskytu v absolutních číslech. Data, která byla získána touto analýzou, jsou prezentována formou grafů a tabulek společně s textovými interpretacemi.

¹⁵⁶ Analýza obsahu mediálních sdělení, s. 40.

¹⁵⁷ Rovněž byl použit pro tvorbu některých tabulek a grafů.

7. Výsledky kvantitativních analýz

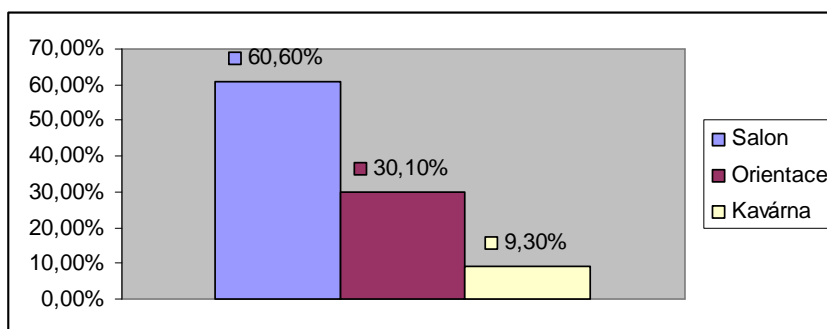
Tato kapitola představí výsledky hlavní kvantitativní analýzy příloh v letech 2006 až 2008. Součástí je základní chronologická i úvodní obecná analýza prezentující celkový obraz o všech přílohách dohromady.

7.1 Chronologická analýza do roku 2005

Výsledky základní chronologické kvantitativní analýzy jsou statistické údaje získané z 216 příspěvků z šetření ze dvou vydání (vždy první v měsíci) v červnu a v listopadu v letech 1998, 1999, 2000 a 2005 (Salon 131 příspěvků, Orientace 65 a Kavárna 20).

7.1.1 Obecná analýza do r. 2005

Tabulka č. 4 a Graf č. 7 mapují v součtu počet textových, obrazových i inzertních příspěvků v přílohách za zvolené chronologické období, které bylo zásadně ovlivněno datací vznikem jednotlivých příloh. Největší podíl příspěvků proto měl Salon (60,6 %) a nejméně Kavárna (9,3 %).

Graf 7: Poměr počtu příspěvků v přílohách

	Počet	Procenta
Salon	131	60,6 %
Orientace	65	30,1 %
Kavárna	20	9,3 %

Tab. 4: Počet příspěvků v jednotlivých přílohách

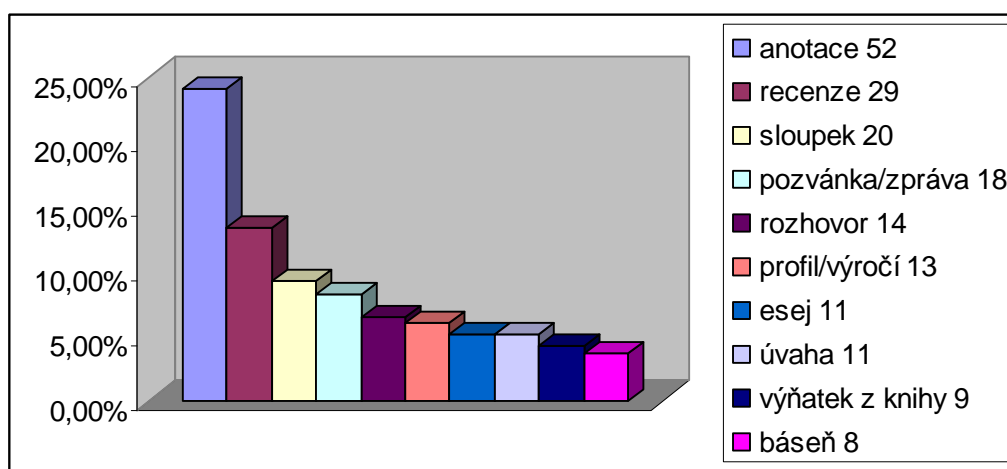
Tabulka č. 5 prezentuje nejčastější rozsah textů a nejčastější velikost vizualizací napříč přílohami. Nejčastějším rozsahem textu byla šestnáctina novinové strany (36,1 %), dále následovala třetina (13,9 %) a polovina strany (12,0 %). Minimum textů zaujímalo

výhradně celou novinovou stranu (4,2 %). Nejčastěji se objevovala velikost vizualizací tzv. jedňáková a menší (šestnáctina, 45,2 %), daleko za ní následuje čtvrtina strany (15,9 %) a pětina strany (10,3 %). Ojediněle se vyskytovala polovina strany (5,6 %).

	Velikost textu	
Celkově	šestnáctina strany	36,1 %
	třetina strany	13,9 %
	polovina strany	12,0 %
	celá strana	4,2 %
Celkově	Velikost vizualizací	
	tzv. jedňáková a menší	45,2 %
	čtvrtina strany	15,9 %
	pětina strany	10,3 %
	polovina strany	5,6 %

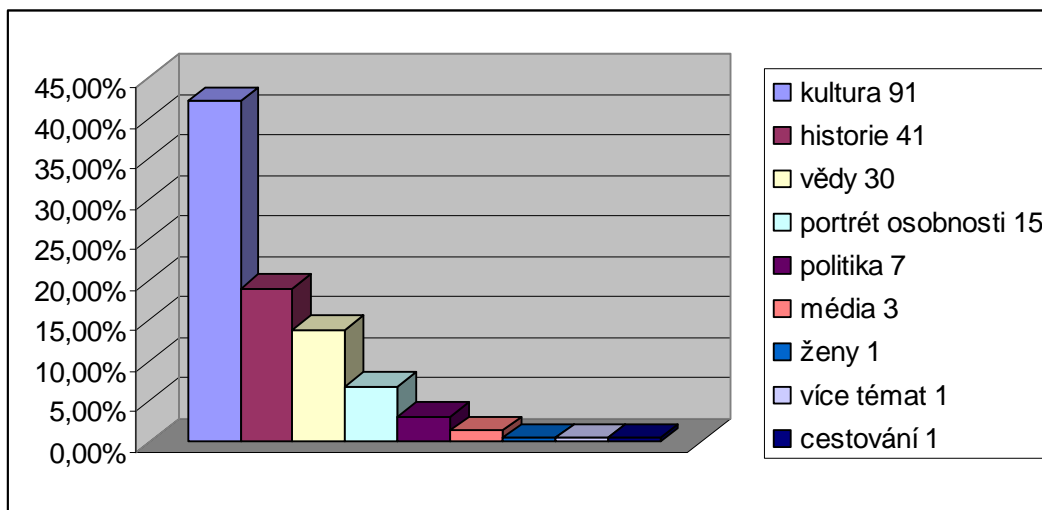
Tab. 5: Nejčastější velikosti vizualizací a textů

Graf č. 8 prezentuje výsledky analýzy novinářských útvarů ve všech přílohách celkem. Nejčastěji se objevovaly útvary anotace (24,1 %), recenze (13,4 %), mnohem méně sloupek (9,3 %), pozvánka/zpráva (8,3 %), rozhovor (6,50%) a profil/výročí (6,0 %). Zcela výjimečně se vyskytovaly žánry polemika (1,4 %), povídka a článek (shodně 0,9 %).

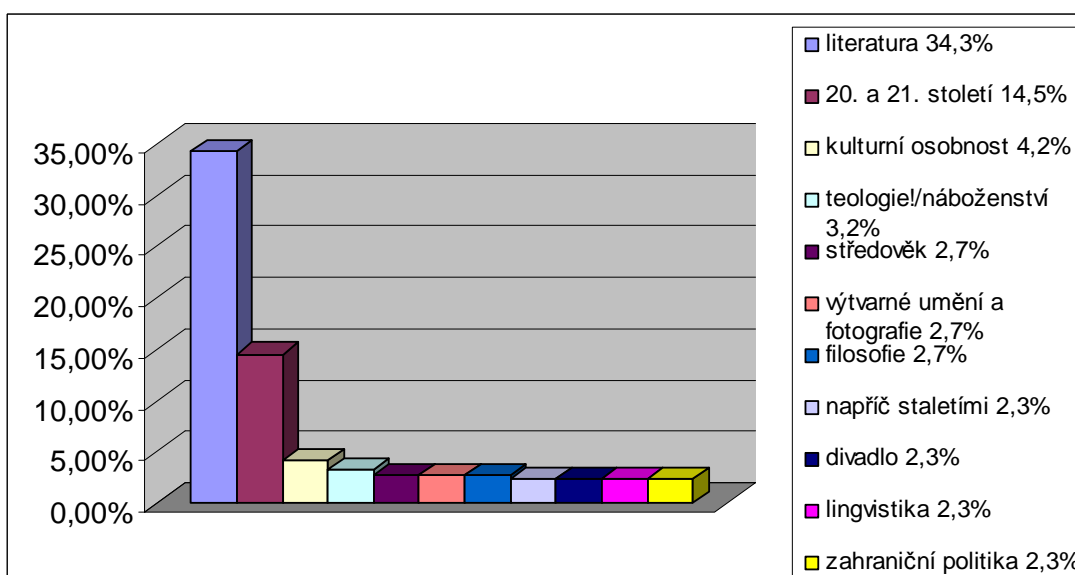
Graf 8: Struktura nejčastějších žánrů

Graf č. 9 prezentuje výsledky šetření v oblasti hlavního tématu v příspěvcích. Nejvíce se všechny přílohy dohromady věnovaly tématu kultura (42,1 %), další údaje od ní měly značný odstup: historie (19,0 %), společenskovední témata (13,9 %), portréty osobností (6,9 %). Naopak nejméně se vyskytovala témata týkající se médií (1,4 %), žen a cestování (shodně 0,5 %).

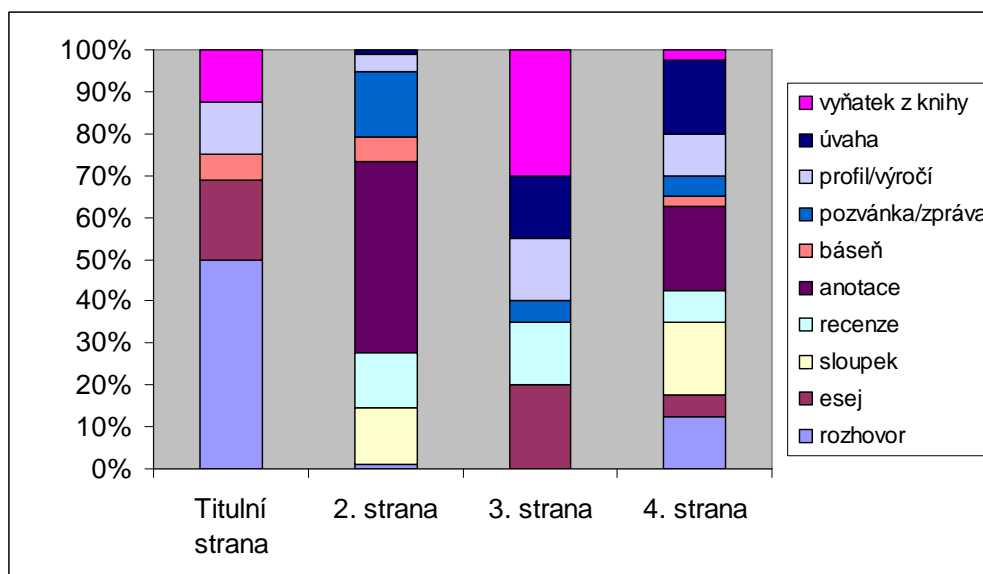
Graf 9: Struktura nejčastějších témat

Graf č. 10 prezentuje výsledky v doplňující kategorii, tzv. podtémat neboli konkrétnější téma, jímž se autor v textu zabýval. „Podtéma“ bylo určováno u takřka 85,0 % materiálů, u zbylých příspěvků zpravidla dominovalo jedno hlavní téma – jako cestování či média – popřípadě se jednalo o téma jiné, než se nacházelo v kódovací knize. Zdaleka nejvíce se v této kategorii objevovala literatura (34,3 %), mnohem méně historická témata z období 20. a 21. století (14,5 %), témata týkající se kulturních osobností (4,2 %) nebo náboženství/teologie (3,2 %). Velmi zřídka se vyskytovala témata týkající se filmu, politologie, gender studies a práva (shodně 0,5 %).

Graf 10: Nejčastější podtémata

Graf č. 11 prezentuje strukturu novinových útvarů na prvních čtyřech¹⁵⁸ stranách. Na titulní straně dominovaly rozhovor (cca třetina). Na straně 2 to byly jednoznačně anotace (cca dvě pětiny) následované pozvánkou/zprávou (14,3 %), sloupkem a recenzí (shodně 12,4 %). Na 3. straně bylo nejvíce ukázek z knih (cca pětina) a na čtvrté anotací (16,3 %).

Graf 11: Struktura nov. útvarů na stranách 1 až 4

Nejčastějšími tématy **rozhovorů** byly: historie (28,6 %), společenskovední témata (28,6 %) a kultura (21,4 %). U **esejů** to byla témata společenskovední (45,5%), historie, politika a média (shodně 9,1 %). U **sloupků** nejčastěji kultura (40,0 %), společenské vědy (20,0 %), portrét osobnosti (5,0 %) a ženy (5,0 %). Nejčastěji se **recenzovaly** knihy o historii (41,4%), o kultuře (38,0 %), o společenských vědách (17,2 %) a médiích (3,5 %). **Anotace** byly nejčastěji na knihy beletristické, poetické, dramatické (63,5 %), historické (25,0 %) a o společenských vědách (7,7 %). **Úvahy** se nejčastěji týkaly historie (27,3 %), společenských věd (27,3 %) a kultury (18,2 %). **Profil/výročí** se nejčastěji týkaly portrétu osobnosti (69,0%), kulturního výročí (15,4 %) a politiky (7,7 %). A v **analýze** se nejčastěji objevovala společenskovední témata (28,6 %), kultura (14,3 %), historie (14,3 %) nebo politika (14,3 %).

Nejčastějšími doplňujícími (zpřesňujícími) tématy byly v **rozhovorech**: literatura (25 %), filozofie (25 %), středověk (16,6 %) a historie 20. a 21. století (16,6 %), zahraniční politika (16,6 %) a gender studies (16,6 %). U **esejů** to byly ekonomika (28,7 %), sociologie, domácí politika, teologie/náboženství a 20. a 21. století (shodně 14,4 %). U **sloupků** to byly literatura (46,2 %), lingvistika (23,1 %), portrét kulturní osobnosti, teologie/náboženství,

¹⁵⁸ Pátá až šestá strana uváděna není, protože vycházela pouze dva roky v Orientaci.

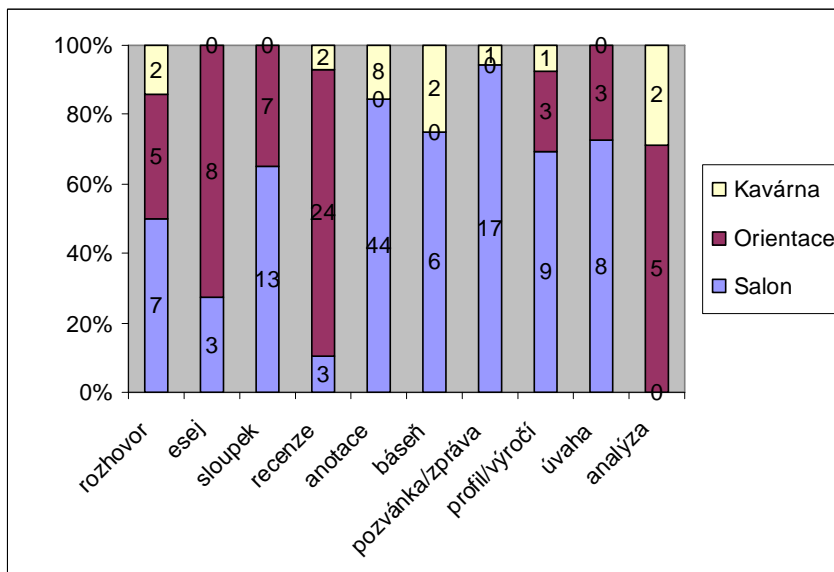
výtvarné umění/fotografie a hudba (shodně 7,7 %). **Recenze** byly na knihy o historii 20. a 21. století (28,6 %), krásnou literaturu (28,6 %), historii napříč staletími (10,7 %), o středověku a výtvarném umění (7,1 %). Nejvíce se objevovaly **anotace** na krásnou literaturu (59,6 %), historické publikace o 20. a 21. století (17,3 %), knihy o středověké historii (3,8 %), o historii napříč staletími (3,8 %), teologie/náboženství (3,8 %), a dílče politologii, filozofii, politické osobnosti, domácí politice a výtvarném umění. **Profil/výročí** se týkaly těchto témat: kulturní osobnost (41,6 %), vědecká osobnost (16,6 %), literatura, hudba a zahraniční politika (shodně 8,3 %). **Úvahy** byly o historii 20. a 21. století (37,5 %), literatuře, teologie/náboženství, kulturní osobnosti, filozofii a ekologii (shodně 12,5 %). V **analýzách** se dílče vyskytovala problematika práva, zahraniční politiky, kulturní osobnosti, výtvarného umění/fotografie a historie 20. a 21. století.

7.2 Komparativní chronologická analýza

7.2.1 Struktura novinářských útvarů, témat a podtémat

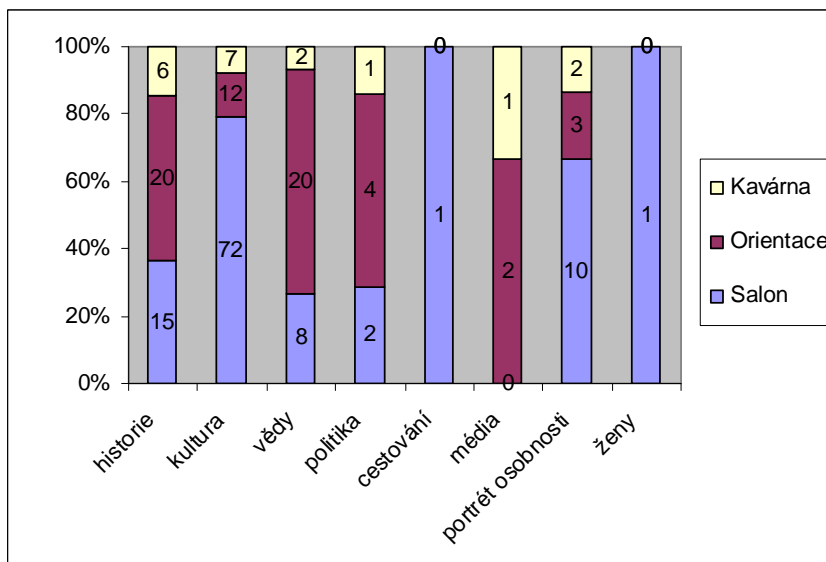
Jak je patrné z obecné analýzy, celkově dominovaly ve všech přílohách útvary anotace (24,1 %) a recenze (13,4 %). Naopak minimálně se v objevovaly žánry jako povídka (pouze v Salonu, dvě povídky), ukázka z knihy (opět Salon 5,2 %, pouze 2 exempláře v Orientaci), polemika (nejvíce v Kavárně, 3 %) a reportáž (pouze v Orientaci, 4,6 %). Minimálně se rovněž vyskytovaly útvary glosa a anketa (pouze Salon), pouze jeden fejeton v Orientaci. Co se podtémat týká, minimálně byly zastoupeny film, domácí politika, hudba (pouze Salon) a gender studies, ekonomická témata a právo (pouze Orientace).

Graf č. 12 prezentuje výskyt deseti nejčastěji se objevujících novinářských útvarů. V Salonu byly nejčastěji zastoupeny útvary anotace (33,6 %), pozvánka/zpráva (13 %) a sloupek (necelá desetina). Vůbec se v Salonu neobjevila analýza a minimálně recenze a esej. V Orientaci dominovaly recenze (takřka dvě pětiny), zastoupeny byly i esej, rozhovor a analýza. Vůbec se v ní nevyskytovaly anotace, poezie a pozvánka/zpráva. V Kavárně byla nejvíce zastoupena anotace (40 %), nevyskytovaly se v ní útvary esej, sloupek a úvaha.

Graf 12: Srovnání struktury žánrů

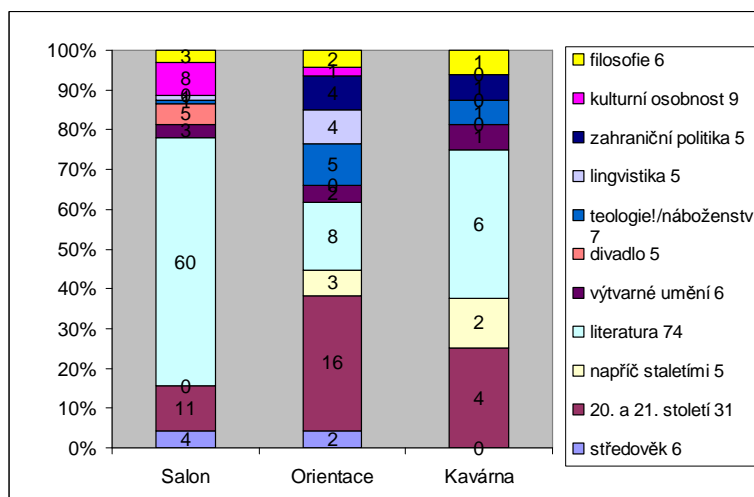
Graf č. 13 prezentuje výsledky šetření v oblasti hlavního tématu v příspěvcích. Nejvíce se Salon věnoval kultuře (55 %) a historii (11,5 %), ani jednou se v něm neobjevilo téma média. V Orientaci se nejčastěji objevovala témata historie a některé z věd společenských, přírodních nebo technických (shodně třetina), vůbec se v ní neobjevila témata cestování a ženy. V Kavárně dominovala témata kultura a historie (obě dohromady cca dvě třetiny), vůbec se nevyskytlo téma cestování a ženy.

Graf 13: Srovnání struktury témat

Graf č. 14 prezentuje výsledky v doplňující kategorii tzv. podtémat neboli konkrétnější téma, jímž se autor v textu zabýval. Podtéma bylo určeno u takřka 85% všech materiálů, u zbylých příspěvků zpravidla dominovalo jedno hlavní téma, popřípadě se jednalo

o téma jiné, než se nacházelo v kódovací knize. V Salonu jednoznačně dominovala literatura (56,1 %), vůbec se v něm neobjevila témata historie napříč staletími a zahraniční politika. V Orientaci dominovalo téma historie 20. a 21. století (takřka třetina), více byla zastoupena i literatura (13,8 %), vůbec se nevyskytovala témata divadlo. V Kavárně byla nejvíce zastoupena témata literatura (33,3 %) a historie 20. a 21. století (22,2 %), vůbec se nevyskytla témata divadlo, lingvistika a kulturní osobnost.

Graf 14: Srovnání struktury podtémat

7.2.2 Vizualizace

Z celkového počtu 216 příspěvků jich 58,30% obsahovalo vizualizaci: 43,50% fotografii, 10,20% mozaiku více než jedné vizualizace, 2,30% kresbu, 1,90% reprodukci obrazu. Ani jednou se neobjevila infografika (grafy), komiks, fotomontáž nebo koláž.

Tabulka č. 6 prezentuje strukturu vizualizací v jednotlivých přílohách. Všechny se shodovaly v tom, že se nejčastěji objevovala jako vizualizace fotografie (u všech příloh cca 70 % všech vizualizací). Zajímavé je, že se rovněž shodovaly v druhém nejčastěji voleném druhu vizualizace, což byly mozaiky (tedy více než 1 vizualizace v textu) – nejvíce byla používána v Salonu. Zajímavý byl rovněž minimální výskyt reprodukcí obrazů a kreseb – nejvíce v Orientaci, nejméně pak v Kavárně.

PŘÍLOHA	VIZUALIZACE					Total
	fotografie	kresba	reprodukce obrazu	jiný	mozaika, více než 1 vizualizace	
Salon	49	2	1	0	12	64

Orientace	32	3	3	1	6	45
Kavárna	13	0	0	0	4	17

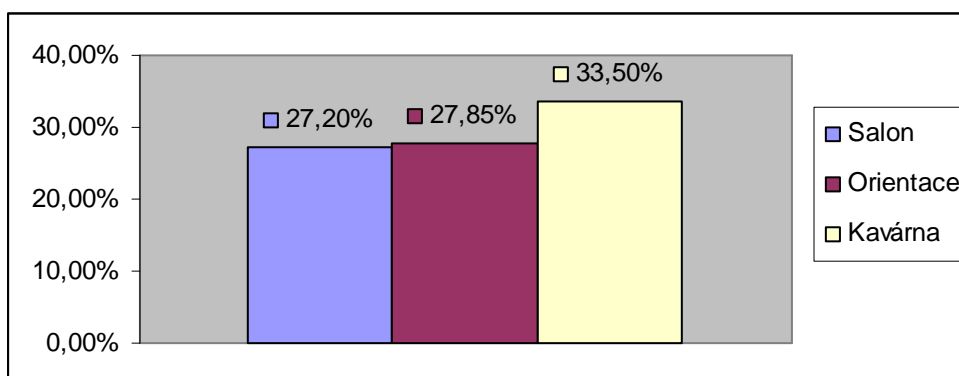
Tab. 6: Struktura vizualizací

Tabulka č. 7 prezentuje nejčastější velikosti vizualizací a textů. Suverénně nejvíce se vyskytoval formát tzv. jedňáku a menší v Salonu (takřka dvě třetiny všech vizualizací), cirka polovina všech vizualizací byly tohoto formátu v Kavárně a asi jedna pětina v Orientaci, kde se navíc také ve stejném poměru vyskytovaly fotografie zabírající čtvrtinu strany. Pro srovnání je uváděna velikost textu: v Salonu byla nejčastěji šestnáctina novinové strany a menší (53,4 %), v Orientaci třetina (24,6 %) a v Kavárně šestnáctina a menší rozměr (40 %).

	Velikost vizualizace	
Salon	tzv. jedňáková a menší	59,4 %
Orientace	čtvrtina strany a tzv. jedňáková	22,2 %
Kavárna	tzv. jedňáková a menší	53 %
	Velikost textu	
Salon	šestnáctina a menší	53,4 %
Orientace	třetina	24,6 %
Kavárna	šestnáctina a menší	40 %

Tab. 7: Nejčastější velikosti vizualizací a textů

Graf č. 15 prezentuje údaje z analýzy objemu vizualizací. Všechny suplementy dosáhly podobné průměrné hodnoty – tedy, že asi třetinu prostoru zabíraly vizualizace, tedy dvě třetiny prostoru pak text. Nejvyšší hodnoty v této kategorii dosáhla Kavárna s 33,5 %, zhruba o šest procent méně měly Orientace i Salon (cca 27 %). Směrodatná odchylka¹⁵⁹ byla u Salonu a Orientace podobná. Podle směrodatné odchylky je možné konstatovat, že průměrný výskyt vizualizací v jednom čísle přílohy se nejvíce měnil v Salonu (5,7738), nejméně pak v Kavárně (1,4038)¹⁶⁰.

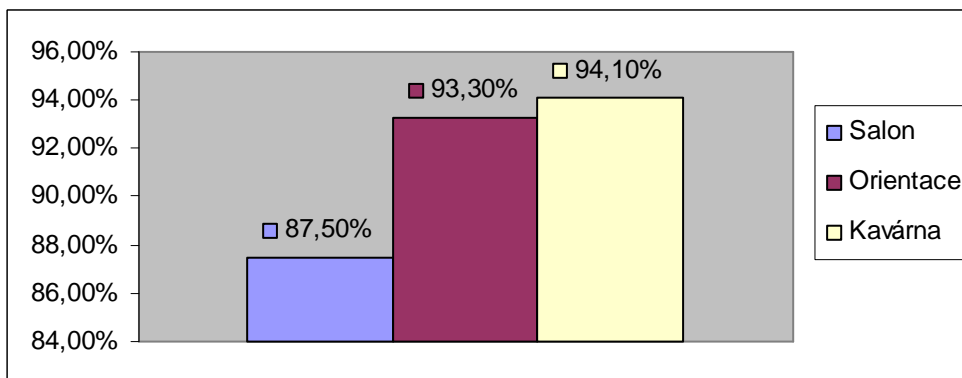

Graf 15: Objem vizualizací

¹⁵⁹ Kvadratický průměr odchylek výskytu vizualizací (v procentech) na jedno číslo přílohy od jeho aritmetického průměru.

¹⁶⁰ Což je způsobeno malým vzorkem Kavárny.

Graf č. 16 ukazuje výsledky analýzy obsahové či námětové souvislosti vizualizací s textovou složkou. Nejvíce souvisely vizualizace s textem v Kavárně (94,1 %), těsně následuje Orientace (93,3 %) a s poměrně velkým odstupem pak Salon (87,5 %). V průměru všechny vizualizace s obsahem textu souvisely v objemu 90,5 %.

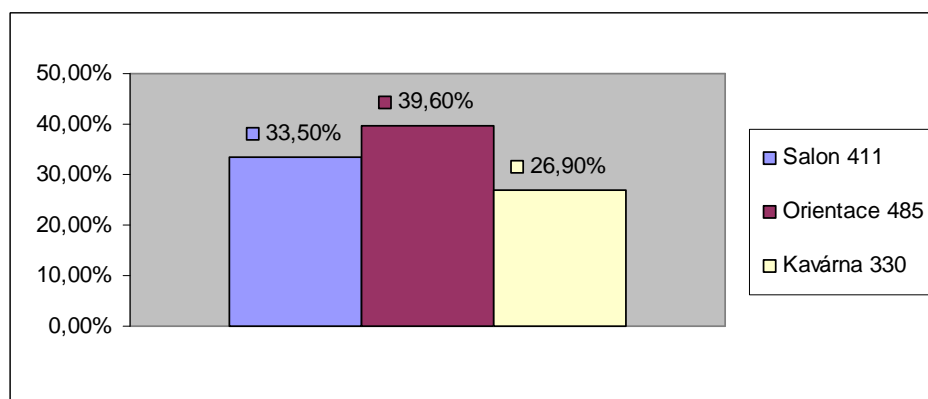
Graf 16: Poměr vizualizací souvisejících s obsahem textu

7.3 Analýza let 2006–2008

Výsledky této analýzy se opírají o hlavní kvantitativní analýzu v letech 2006–2008, srovnání jednotlivých příloh předchází obecná kvantitativní analýza všech suplementů dohromady, která dává základ plastičtějšímu obrazu celé problematiky. Byly získány údaje z 1226 relevantních příspěvků v měsících březen, srpen a prosinec v letech 2006, 2007 a 2008 (Salon 411 příspěvků, Orientace 485 a Kavárna 330).

7.3.1 Obecná analýza 2006–2008

Tabulky č. 8 a Graf č. 17 mapují vývoj počtu článků v přílohách za zvolené časové období. Největší podíl textových, obrazových i inzertních příspěvků měla Orientace (39,6 %), druhý Salon (33,5 %) a Kavárna zaujímala podíl 26,9 %. Nejvíce příspěvků přinesla Orientace v roce 2007, Salon v r. 2006 a Kavárna v r. 2007.

Graf 17: Procentuální podíl všech příspěvků v letech 2006–2008

	Salon	Orientace	Kavárna
2006	161	158	94
2007	132	181	119
2008	118	146	117

Tab. 8: Počet příspěvků v jednotlivých letech u všech příloh

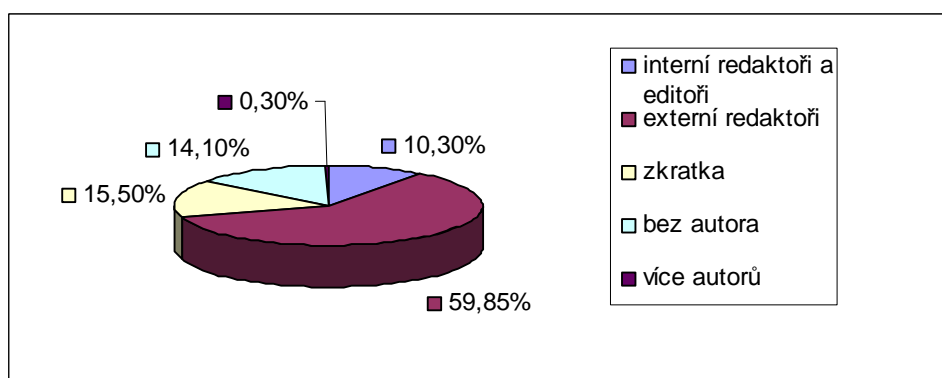
Tabulka č. 9 prezentuje nejčastější rozsah textů a nejčastější velikost vizualizací u příloh dohromady. Nejčastějším rozsahem textu byla pětina novinové strany a menší (24,2 %), dále následovala třetina (19,6 %) a šestina strany (10,9 %). Minimum textů zaujímalo rozsah dvou novinových stran (4 %). Celkově se nejčastěji objevovala velikost vizualizace tzv. jedňákové (tedy šestnáctina strany, 53,9 %), daleko za ní následuje třetina strany (13,1 %) a pětina strany (12,1 %). Zajímavé je, že pouze jednou se objevila celostránková fotografie, a to v příloze Kavárna.

	Velikost textu	
Celkově	pětina strany	24,2 %
	třetina	19,6 %
	šestina strany	10,9 %
	dvě strany	4 %
	Velikost vizualizací	
Celkově	tzv. jedňáková a menší	53,9 %
	třetina strany	13,1 %
	pětina strany	12,1 %
	Celá strana	0,1 %

Tab. 9: Nejčastější velikosti textů a vizualizací

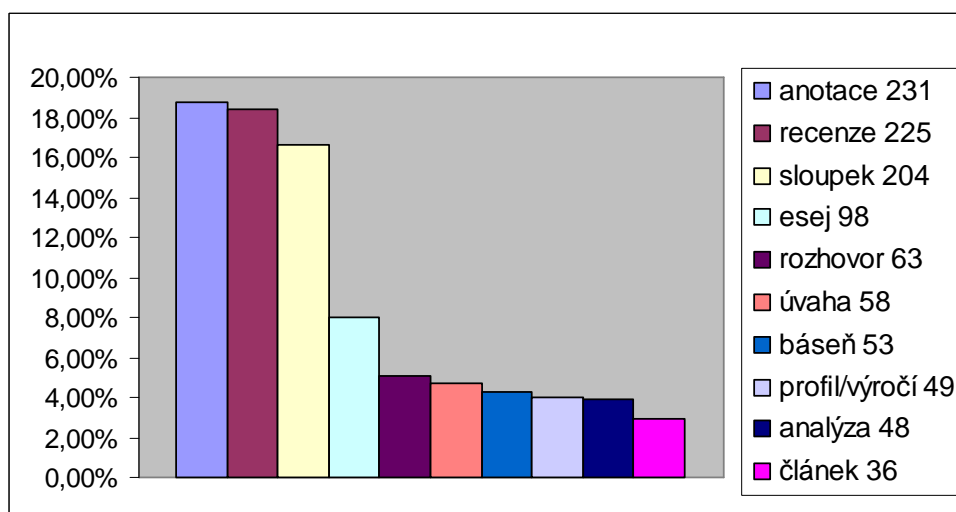
Graf č. 18 prezentuje strukturu autorů. Vyplyvá z něj, že naprostá většina textů byla autorská (71,2 %), z toho přibližně desetinu tvořily texty interních redaktorů a editorů. Nejméně se objevily texty bez uvedení autora nebo s redakční značkou. Naprosté minimum

tvořily texty psané více než jedním autorem (0,3 %). Kompletní tabulka autorů (*příloha č. 10*).

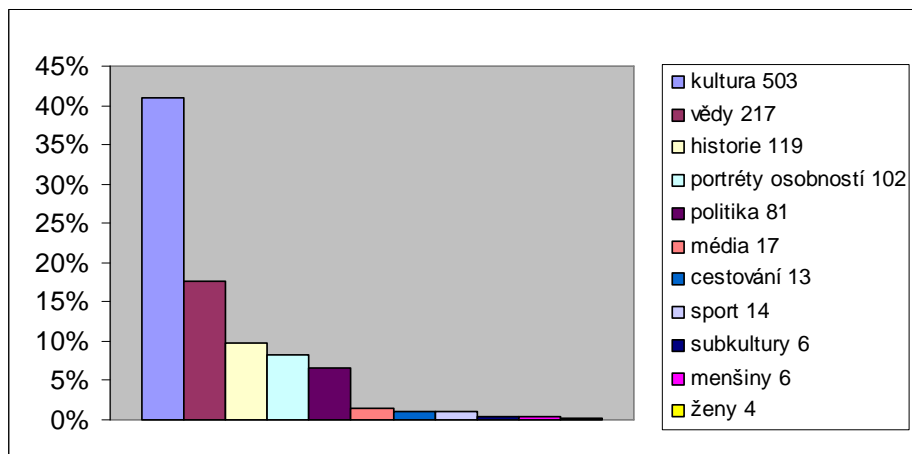
Graf 18: Struktura autorů

Graf č. 19 prezentuje výsledky analýzy novinářských útvarů opět ve všech přílohách dohromady. Nejčastěji se objevovaly útvary anotace (18,8 %), recenze (18,4 %), sloupek (16,6 %), následoval propad na esej (8 %), rozhovor (5,1 %), úvaha (4,7 %) a útvary básně (4,3 %). Nejméně byly zastoupeny žánry zpravodajské jako pozvánky/zpráva (0,6 %), nekrolog a fejeton (shodně 0,5 %) a glosa (0,4 %).

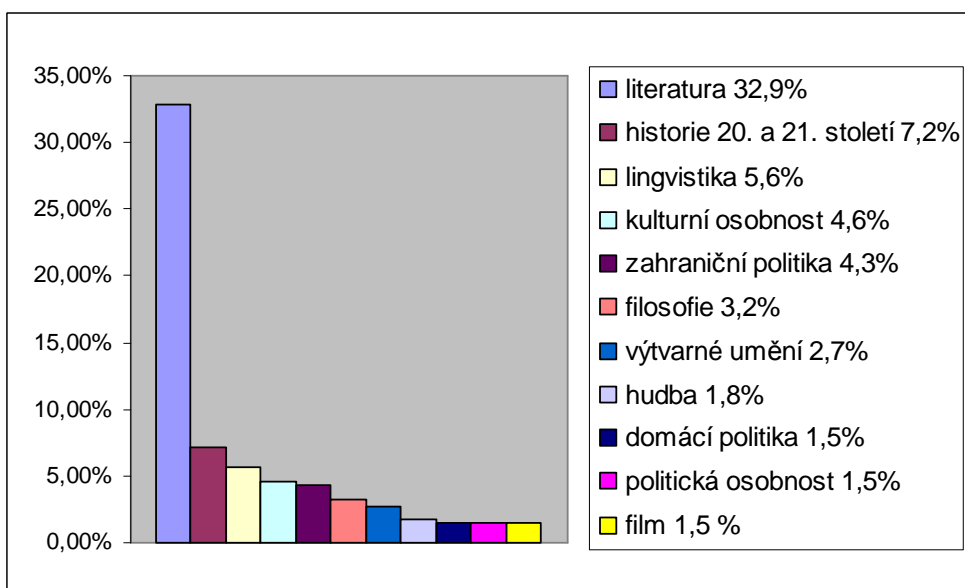
Graf 19: Struktura nejčastějších žánrů

Graf č. 20 prezentuje výsledky šetření v oblasti hlavního tématu v příspěvcích. Nejvíce se všechny přílohy dohromady věnovaly tématu kultura (41 %), další témata měla od ní značný odstup: společenskovední disciplíny (17,7 %) a historie (9,7 %), portréty osobností (8,3 %). Silné zastoupení mělo i téma politika (6,6 %), naopak nejméně se vyskytovalo téma týkající se žen (0,3 %).

Graf 20: Struktura nejčastějších témat

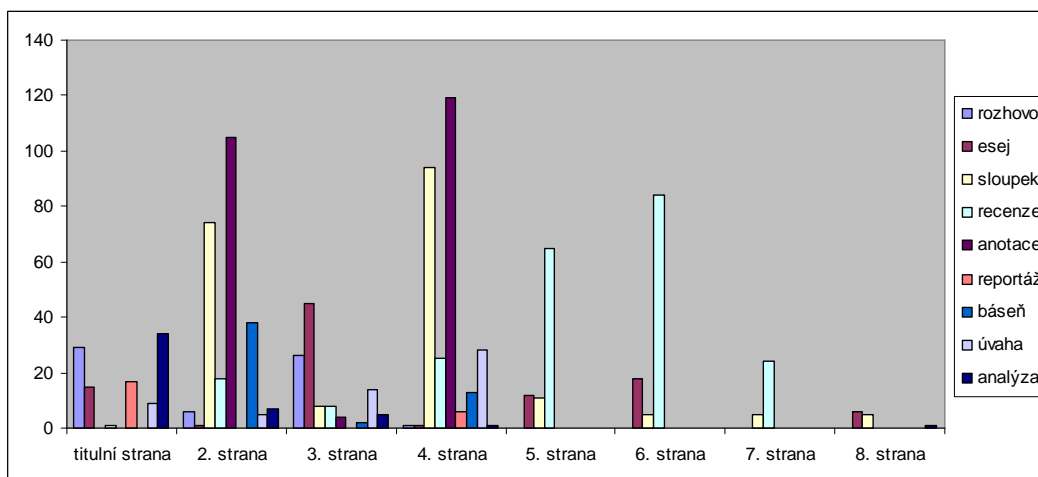
Graf č. 21 prezentuje výsledky v doplňující kategorii, tzv. podtémat neboli konkrétnější téma, jímž se autor v textu zabýval. U cirká 16 % příspěvků pak tato kategorie témat určena nebyla. Drtivě se v této kategorii objevovala literatura (32,9 %), mnohem méně historické téma z období 20. a 21. století (7,2 %), lingvistika (5,6 %,.) nebo kulturní osobnost (4,6 %). Velmi zřídka se vyskytovala témata česká domácí politika, politická osobnost a film (shodně 1,5 %).

Graf 21: Struktura nejčastějších podtémat

Graf č. 22 prezentuje strukturu novinových útvarů na jednotlivých stranách příloh. Na titulní straně dominovaly žánry analýza a rozhovor (dohromady cca polovina), silně byla zastoupena rovněž reportáž. Na straně 2 převažovaly anotace (třetina umístěných příspěvků) následované sloupkem (24 %) a poezií (12,3 %). Na 3. straně bylo nejvíce esejů (třetina) a na čtvrté anotací (více než třetina). Páté až sedmé straně dominovaly (Kavárna a Orientace)

recenze, a to v rozpětí od 64 do 73 %). Osmé straně (pouze Orientace) vládly eseje (třetina textů).

Graf 22: Struktura žánrů na jednotlivých stranách

Rozhovory napříč přílohami se nejčastěji týkaly kulturních témat (47,6 %), historie (12,7 %) a politiky (8 %). Nejčastějšími tématy **esejů** byly: kultura (22,5 %), politika (19,4 %), společenské vědy (18,4 %), historie (12,2 %) a portrét osobnosti (12,2 %). **Sloupky** se nejčastěji zabývaly tématy: kultura (33,3 %), společenské vědy (29,4 %) a politika (6,4 %). Autoři v **úvahách** nejčastěji přemýšleli nad kulturou (27,6 %), společenskovedními tématy (25,9 %) a politikou (12,1 %). Nejčastěji se recenzovala krásná literatura (59,6 %) a knihy o historii (15,6 %). Anotace se nejčastěji týkaly beletrií (42,4 %) a knih o společenských vědách (25,1 %). V **analýzách** se nejčastěji objevovala témata: společenskovední témata (20,8 %), politika (18,7 %) a historie (18,6 %).

Při podrobnější tematické analýze se ukázalo, že při **rozhovorech** se aktéři nejčastěji bavili o literatuře (27,4 %), filmu (13,7 %), hudbě (11,8 %), historii 20. a 21. století (9,8 %) a zahraniční politika (7,8 %). Detailnějšími tématy **esejů** byly literatura (22,2 %), zahraniční politika (16 %) a historie 20 a 21. století (12,5 %). Ve **sloupcích** se nejčastěji objevovala podtémata: literatura (36 %), lingvistika a jazykověda (26,2 %) a historie 20. a 21. století (6,7 %). Nejčastěji se **recenzovaly** knihy prozaické, poetické i literatura faktu – beletrie (52,1 %), knihy o historii 20. a 21. století (9 %), o výtvarném umění (5,2 %), o středověku (3,2 %) a také výstavy (1,9 %). **Anotace**¹⁶¹ byly nejčastěji na knihy, nejčastěji to byly knihy beletristické (41,9 %), dále pak o filozofii a historii 20. a 21. století (8,4 %), o psychologii,

¹⁶¹ V Salonu pak zřídka na hudební CD.

politologii a lingvistice a jazykovědě (shodně 3,6 %). **Polemika** se nejčastěji vedla o literatuře (31,2 %) a o historii 20. a 21. století (18,7 %).

7.3.2 Aktuálnost

Z celkového počtu 1226 příspěvků z nich 93,1 % ve svém obsahu **nereflektovalo** nadefinované klíčové události, významná výročí či svátky. Těch, v nichž se nějaká zmínka objevila, bylo celkem 84¹⁶². Z toho: 1,3 % vzpomenuo výročí srpnové okupace 1968, 1,1 % textů zmínilo Vánoce, 0,7 % olympiádu v Pekingu nebo 0,6 % globální ekonomickou krizi. O přiznání spisovatele Güntera Grasse k SS minulosti referovalo (0,5 %), 0,3 % referovalo o 80. narozeninách a zdravotních problémech Fidela Castra. V ojedinělých případech se rovněž objevily tyto události: příběh Natashy Kampuschové, festival Jeden svět, nástup nového ruského prezidenta D. Medveděva, rusko-gruzínský konflikt, nová kniha Harryho Pottera, americké prezidentské volby, Kaplického knihovna, Kunderovo udavačství, Velikonoce nebo 50. výročí EU.

Nejčastějšími útvary, které tato témata rozebíraly, byly sloupek (26,2 %), esej (13,1 %), článek (10,7 %), úvaha a rozhovor (shodně 9,5 %), analýza (7,1 %). 19 % bylo umístěno na titulních stranách příloh.

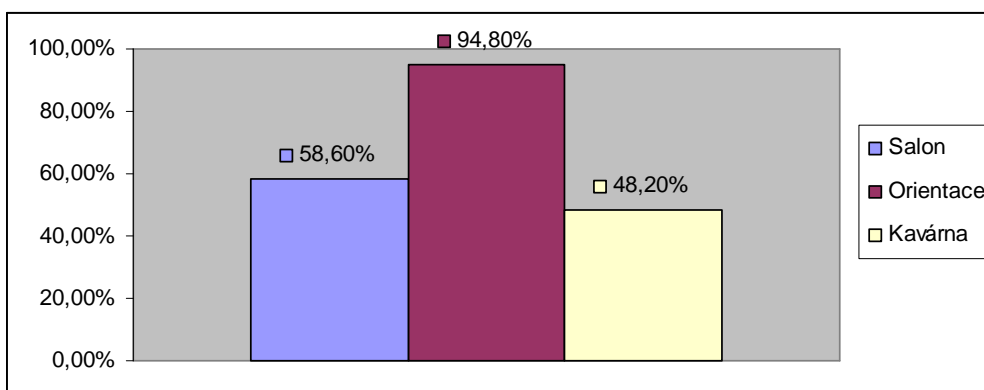
7.4 Komparativní analýza 2006–2008

7.4.1 Autorské texty

Graf č. 23 prezentuje zastoupení autorských textů v jednotlivých přílohách, tedy texty podepsané jedním či více autory (zbytek tvořily zkratky, případně texty bez uvedeného autora). Drtivě v tomto směru vedla Orientace s téměř stoprocentním výskytem autorských textů, v Salonu a Kavárně to byl objem velmi podobný – v Salonu téměř dvě třetiny a v Kavárně takřka jedna polovina.

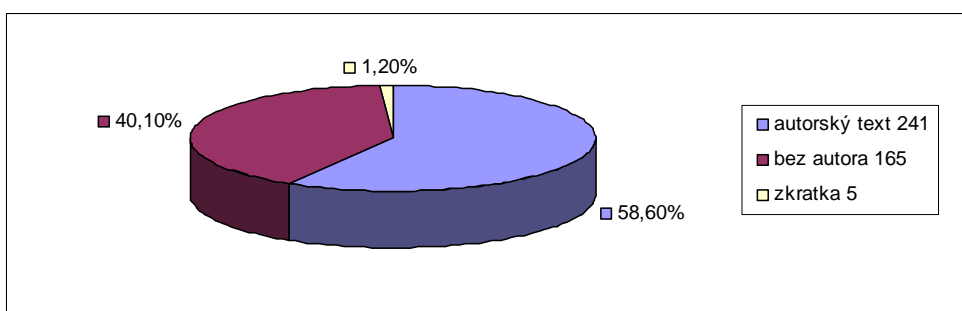
¹⁶² Pracovala jsem se všemi materiály vyjma editorialů, redakčních poznámek, errat a přehledů událostí v bilančním vydání Orientace na konci roku. Ty většinou avizovaly v přehledu očekávaných událostí některé z nadefinovaných proměnných.

Diplomová práce

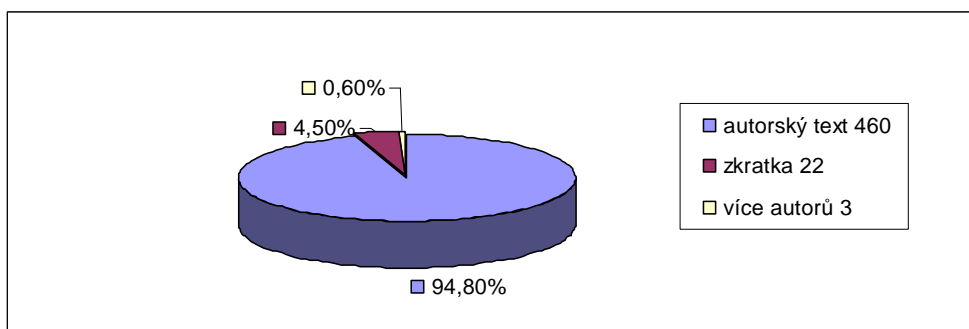

Graf 23: Poměr autorských textů v suplementech

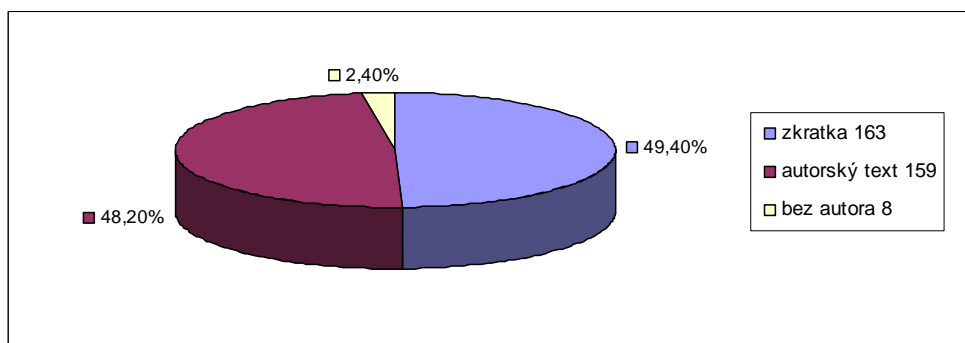
Grafy č. 24–26 prezentují zastoupení – kromě autorských materiálů – i zkratk nebo textů bez uvedení jména autora. Bez uvedení autora či zkratky bylo v Salonu 40,1 % textů a 1,2 % textů bylo uváděno se zkratkou)s(. V Orientaci bylo naopak 4,5 % textů uvedeno pouze se zkratkou a 0,6 % bylo s více jmény autorů. V Kavárně bylo uvedeno 49,4 % textů se zkratkou a 2,4 % bez autora nebo zkratky.

Graf 24: Poměr autorských textů v Salonu

Graf 25: Poměr autorských textů v Orientaci

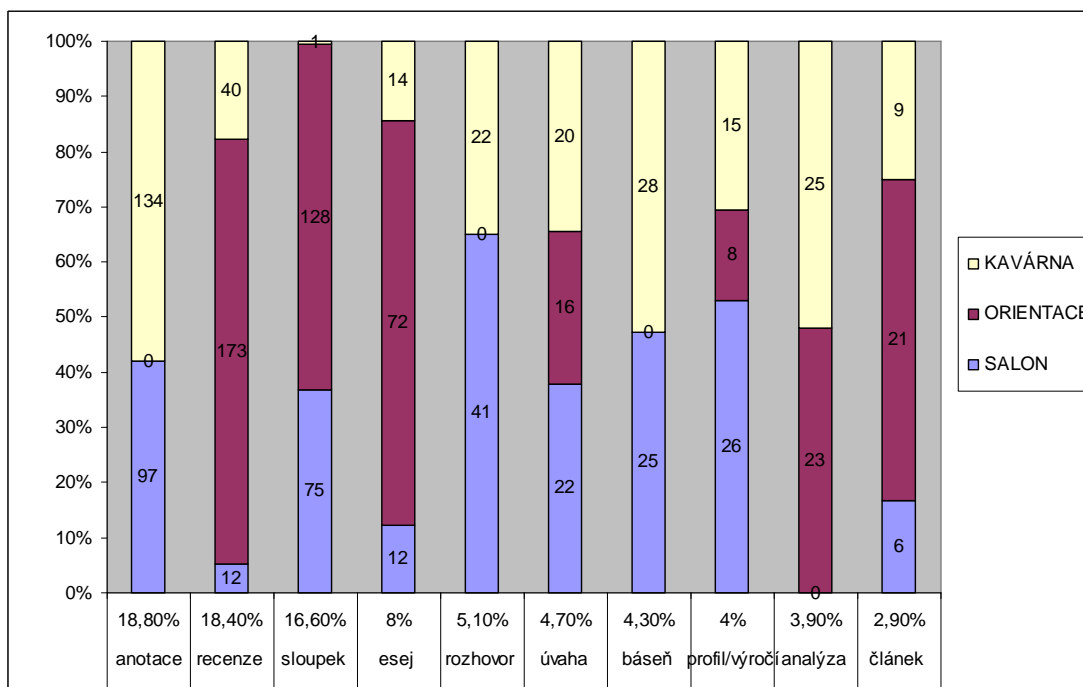
Graf 26: Poměr autorských textů v Kavárně

7.4.2 Struktura novinářských útvarů, témat a podtémat

Jak je patrné z obecné analýzy, celkově dominovaly ve všech přílohách útvary anotace (18,8 %), recenze (18,4 %) a sloupek (16,6 %). Naopak minimálně se objevovaly žánry jako povídka (pouze v Salonu, cca 5 %), ukázka z knihy (opět Salon 3,4 %, pouze 1 exemplář v Kavárně), polemika (nejvíce v Kavárně, 3 %) a reportáž (nejvíce v Orientaci, 2,9 %). Minimálně se rovněž vyskytovaly útvary fejeton a anketa (nejvíce v Salonu, v Orientaci se anketa neobjevila ani jednou). Co se témat a podtémat týká, zcela minimálně se objevovala témata ženy (pouze Kavárna a Orientace po dvou exemplářích), subkultury (Salon pět textů, Kavárna pouze 1) a menšiny. A v kategorii doplňujících témat se minimálně vyskytovalo téma pravěké historie (1 exemplář v Kavárně), právo (po 1 exempláři v Salonu a Orientaci), psychologie (pouze Orientace 1,8 %) a ekologie (4 texty v Salonu, 2 v Kavárně).

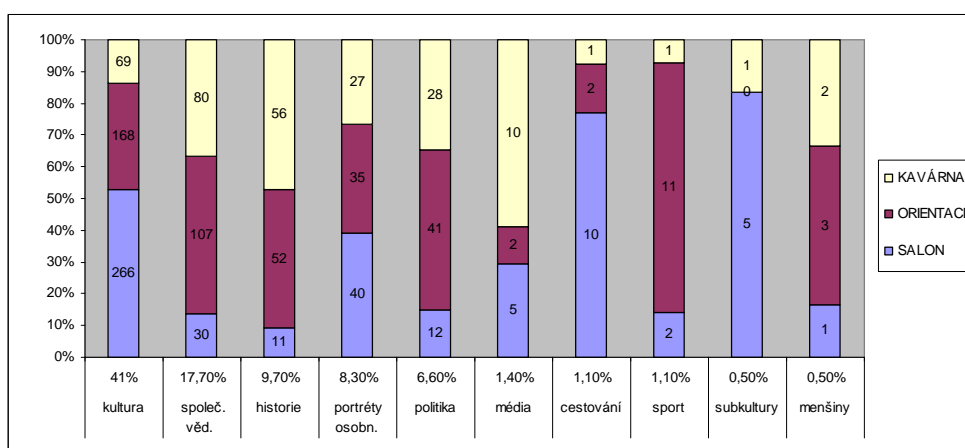
Graf č. 27 prezentuje výskyt deseti nejčastěji se objevujících novinářských útvarů podle celkové analýzy. Překvapivá byla shoda nejčastějších žánrů v Kavárně a Salonu, a to anotace převážně na knihy a časopisy. Žádný výskyt tohoto útvaru v Orientaci lze vysvětlit jednoduše tím, že avíza na vycházející tituly prováděli autoři v Orientaci formou recenzí a minirecenzí, proto byl tento útvar tím nejvíce zastoupeným v této příloze (asi třetinou). Rovněž je zajímavých ukazatelem, že se v Orientaci nevyskytovala ani jednou báseň, v Salonu analýza a v Kavárně sloupek. Vyrovnaný byl ve všech přílohách útvar úvaha.

Diplomová práce

Graf 27: Srovnání struktury žánrů; spodní část grafu ukazuje procentuální zastoupení útvarů v celkovém počtu příspěvků.

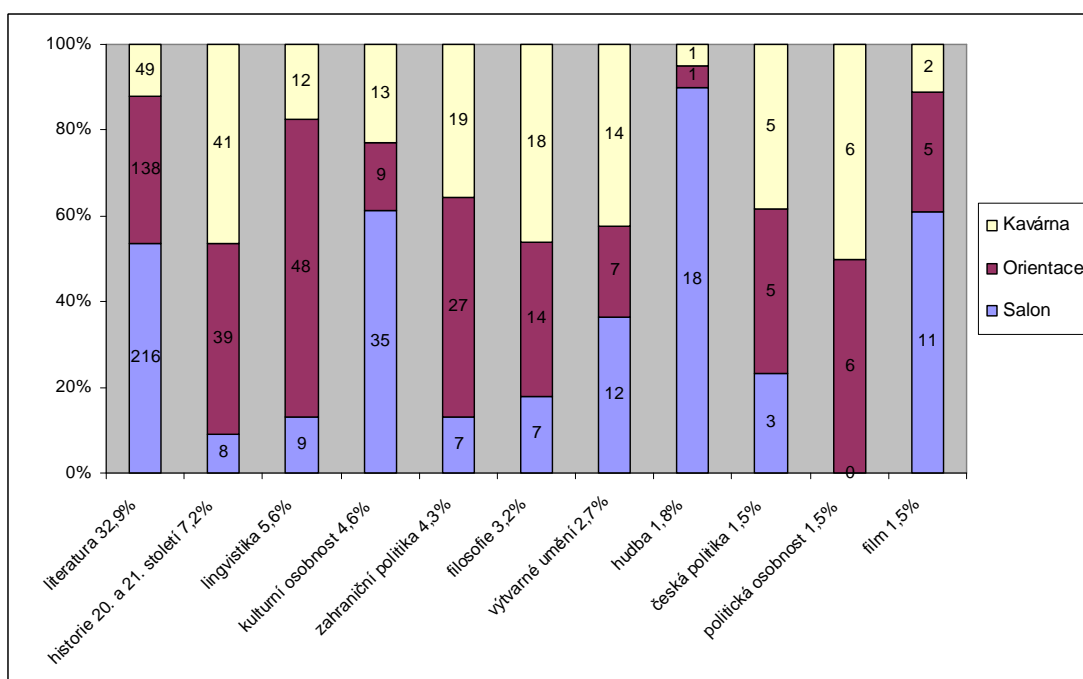
Graf č. 28 prezentuje výsledky srovnání výskytu deseti hlavních témat. Jak vyplývá z grafu č. 14, nejčastěji se u všech suplementů vyskytovalo hlavní téma kulturní (nejvíce v Salonu), vyrovnané byly rovněž kategorie portréty osobností a menšiny. Zajímavé je, že v Orientaci ve zkoumaném období nevyšel ani jeden text o subkulturách, naopak v Salonu jich vyšlo pět. Rovněž se Orientace věnovala minimálně tématu cestování a médií, naopak Kavárna se médiím věnovala ve 3 % všech textů.

Graf 28: Srovnání struktury témat; spodní část grafu ukazuje procentuální zastoupení témat v celkovém počtu příspěvků.

Graf č. 29 prezentuje výsledky srovnávací analýzy struktury tzv. podtémat neboli konkrétnější téma, jímž se autor v textu zabýval. U cirká 16 % příspěvků celkem tato

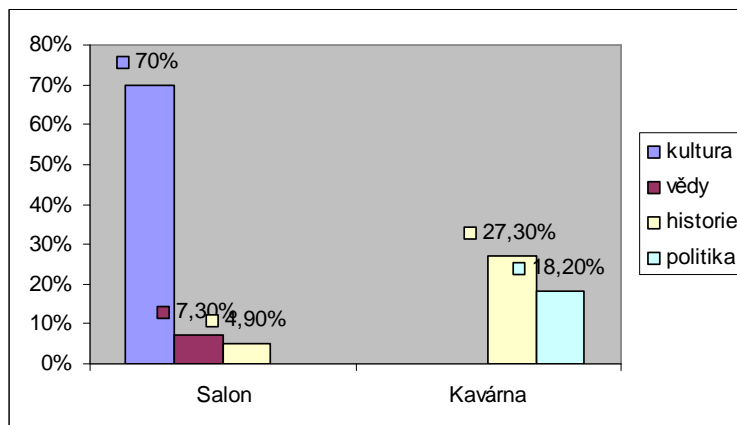
podrobnější kategorie určena nebyla. Jak je patrné z předešlého grafu, právě literatura byla hlavním podtématem u všech příloh (nejvíce v Salonu, více než polovina relevantních příspěvků), v Kavárně to naopak byla jen asi pětina relevantních příspěvků. Nejsilnějšími kategoriemi v Orientaci byly po literatuře lingvistika a historie 20. a 21. století (cca desetina textů), v Salonu to byla následně témata týkající se kulturních osobností (necelá desetina textů) a hudby (5 %). V Kavárně byla po literatuře nejsilněji zastoupena kategorie historických témat týkajících se 20. a 21. století (cca pětina), následovalo téma zahraniční politika (7,3 %). V Salonu se žádný text nezabýval politickou osobností, naopak nejvíce ze všech příloh se Salon věnoval filmovým tématům.

Graf 29: Srovnání podtémat; spodní část grafu ukazuje procentuální zastoupení podtémat v celkovém počtu příspěvků.

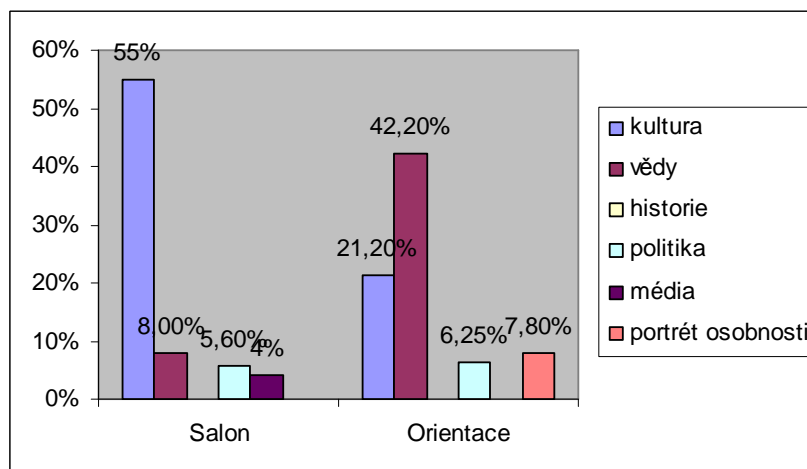
7.4.3 Struktura témat a podtémat v jednotlivých žánrech

Graf č. 30 srovnává strukturu nejčastěji se vyskytujících témat v rozhovorech v Salonu a Kavárně. Zásadní rozdíl je, že v Salonu převažovalo jednoznačně téma kulturní (takřka tři čtvrtiny), v Kavárně pak těsně následovaly historie (takřka třetina) a politika (necelá pětina). Kupř. historie byla v Salonu v této kategorii zastoupena pouze necelými 5 %. V Orientace žádný rozhovor nevyšel, tudíž není do tohoto grafu zahrnuta.

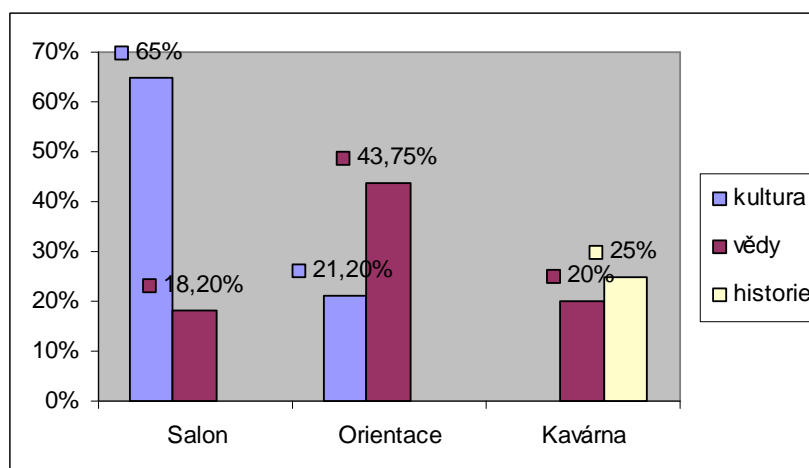
Graf 30: Nejčastější témata v rozhovorech

Graf č. 31 srovnává strukturu nejčastěji se vyskytujících témat ve sloupcích v Salonu a Orientaci. V Salonu jednoznačně převažovalo kulturní téma (takřka dvě třetiny, 55 %), v Orientaci pak některá sociálněvědní témata (téměř polovina). Podobně se v obou přílohách objevovalo téma politika. Lišily se také ve čtvrtém nejčastějších tématu – Salon média (4 %) a Orientace portrét osobnosti (necelá desetina). V Kavárně se vyskytl pouze jeden sloupek na téma politika, tudíž v grafu zařazena není.

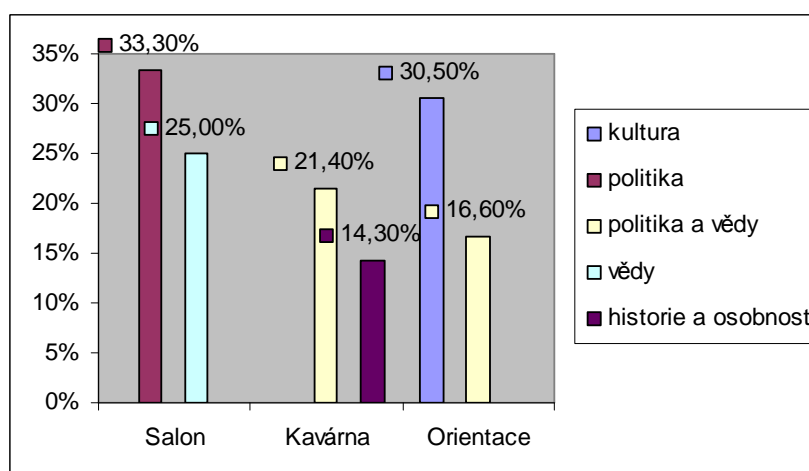
Graf 31: Nejčastější témata v recenzích v Salonu a Orientaci

Graf č. 32 srovnává strukturu nejčastěji se vyskytujících témat v úvahách. Jednoznačná shoda je, že byla ve všech přílohách silně zastoupena sociálněvědní témata – nejvíce v Orientaci (cca dvě pětiny příspěvků), v Kavárně a Salonu to byla takřka shodná jedna pětina příspěvků). V Salonu a Orientaci byla dvě nejsilnější témata shodná, jen jejich pořadí bylo opačné: v Kavárně byla nejsilněji zastoupena historie, a to v jedné čtvrtině příspěvků.

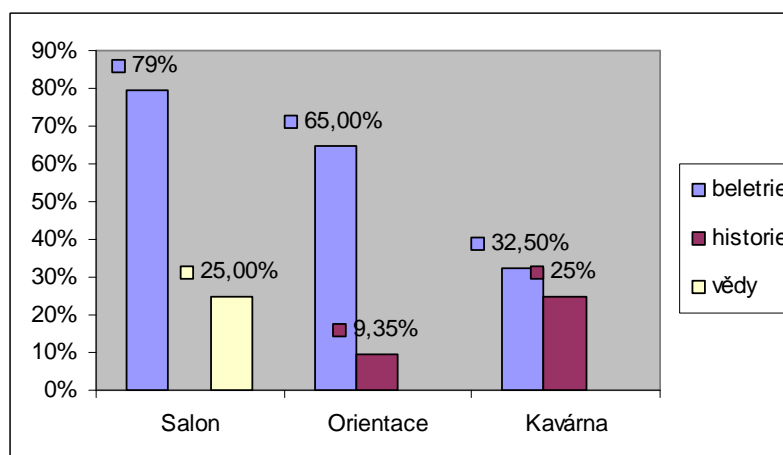
Graf 32: Nejčastější témata v úvahách

Graf č. 33 srovnává strukturu nejčastěji se vyskytujících témat v esejích. Ve všech přílohách dostaly velký prostor témata politika a společenské vědy. Nejvíce byly zastoupeny v Kavárně (z jedné pětiny), v Salonu byly nejsilněji propojeny s politikou (mírně přes jednu třetinu, s vědami tvořily takřka dvě třetiny) a v Orientaci se nejvíce vyskytovalo v esejích téma kulturní (jedna třetina). V Kavárně byly dalšími nejsilnějšími tématy historie a témata týkající se nějaké významné osobnosti.

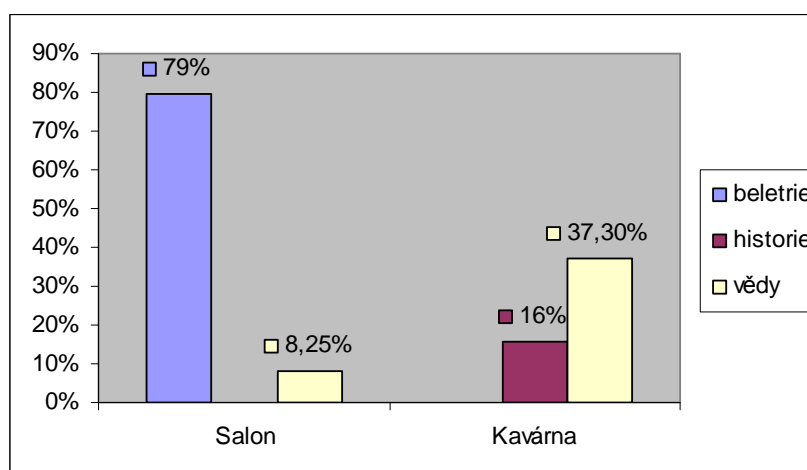
Graf 33: Nejčastější témata v esejích

Graf č. 34 srovnává strukturu nejčastěji se vyskytujících témat v recenzích. Jednoznačná shoda je, že byly ve všech přílohách silně zastoupeny recenze na beletrii – nejsilněji v Salonu (téměř čtyři pětiny), nejméně v Kavárně (cca třetina). Orientace s Kavárnou měly společné druhé nejčastější téma, a to historii, která byla velmi výrazně zastoupena v Kavárně (čtvrtina), naopak v Salonu byla druhým nejčastěji se vyskytujícím tématem oblast sociálněvědní.

Graf 34: Nejčastější témata v recenzích

Graf č. 35 srovnává strukturu nejčastěji se vyskytujících témat v anotacích v Kavárně a Salonu. Jednoznačná shoda je, že byla silně zastoupena témata sociálněvědní (silně v Kavárně, takřka dvě pětiny). V Salonu pak dominovaly anotace na beletrii (téměř čtyři pětiny) a v Kavárně byla silně zastoupena historie (téměř jedna pětina).

Graf 35: Nejčastější témata v anotacích v Salonu a Kavárně

Nejčastějšími podtématy *rozhovorů* byly v **Salonu** literatura (34,2 %), film (18,4 %) a hudba (15,8 %), dílče pak výtvarné umění, novodobá historie a filozofie. Sloupky se nejčastěji, více než polovina, týkaly literatury (67,3 %) a dalece za tím následovala lingvistika (5,5 %), dílče film, zahraniční politika a novodobá historie. *Úvahy* se z většiny týkaly literatury (71,4 %) a ekologie (9,5 %), dílče pak české a zahraniční politiky. *Recenzovaly* se knihy o krásné literatuře (41,6 %) a výstavy (25 %). *Anoncovaly* se nejčastěji knihy: beletristické (76,8 %), historické (7,4 %), dílče pak o kulturní a historické osobnosti a filozofii, divadle a lingvistice. *Pozvánky* (krátké zprávy) byly na literární, hudební, filmové a divadelní akce, *polemiky* byly z naprosté většiny o literatuře (80 %). *Profil/výročí* se týkaly

především literárních osobnosti a událostí. *Otázka pro...* se nejčastěji týkala divadla (28,6 %), výtvarného umění (21,4 %) a hudby (14 %). Naprosto se neobjevilo téma týkající se žen, z „podtémat“ pak cestování, témata týkající se pravěké a novověké historie, technických a přírodních vědám, politické osobnosti, psychologie a ekonomie.

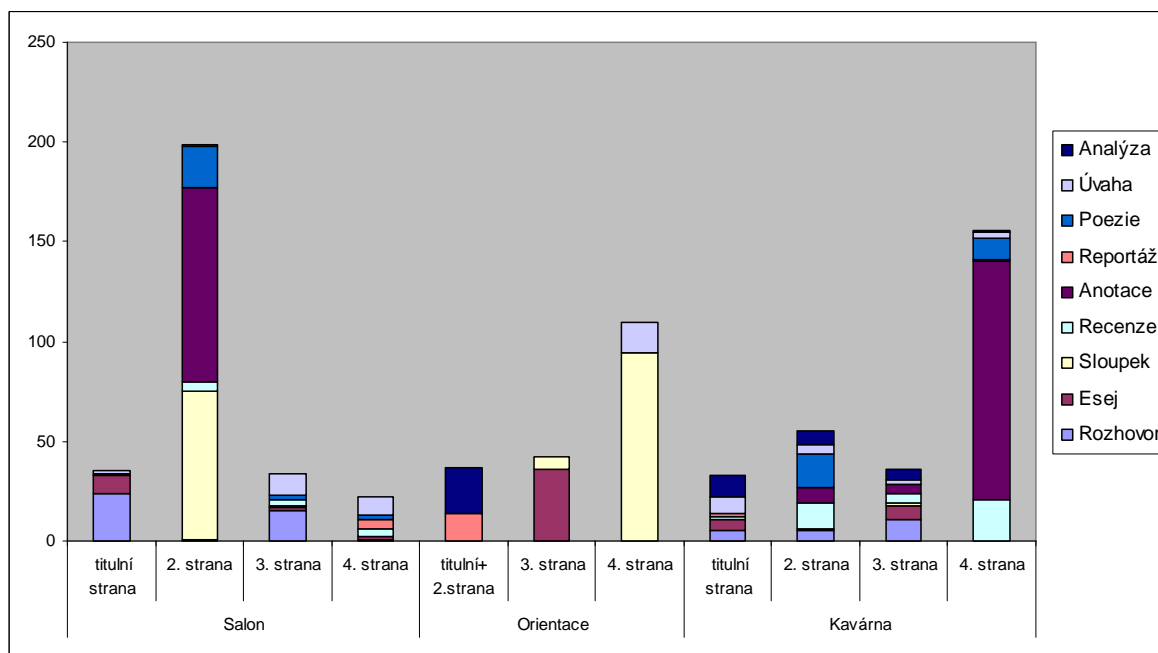
Nejčastějšími podtématy *esejů* v **Orientaci** byly: literatura (27 %), zahraniční politika (15,9 %) a historie 20. a 21. století (11,1 %), dílče se pak objevovaly politická, kulturní a historická osobnost). *Sloupkaři* nejvíce psali o lingvistice (37 %), často se rovněž vyskytovala témata literatura (20,4 %), historie 20. a 21. století stejně jako filosofie (8,3 %). Podtématy *úvah* byly nejčastěji zahraniční politika (27,3 %) a filozofie (18,2 %). Podrobnějšími tématy *recenzí* knih byly ty o krásné literatuře (dvě třetiny), dále následovala historie 20. a 21. století (cca 10 %). *Analýza* se nejčastěji týkala historie 20. a 21. století (40 %) a medicíny/zdravotnictví a domácí politiky (shodně 20 %). Ani jednou se neobjevilo téma subkultury, ani jednou se nevyskytla „podtémata“ týkající se pravěké historii, psychologie nebo ekologie.

Nejčastějšími podtématy *rozhovorů* v **Kavárně** byly: historie 20. a 21. století (30,8 %) a zahraniční politika (23,1 %), *recenzovaly* se nejčastěji knihy beletristické (19%), o výtvarném umění (16,2 %) a historických tématech 20. a 21. století (10,8 %). *Analýza* se nejčastěji vedla o tématech z oblastí zahraniční politiky (25 %), lingvistiky (20%) a historie 20. a 21. století (15 %). *Úvahy* se nejčastěji vedly o historii 20. a 21. století (23,5 %) a o zahraniční politice (11,8 %). *Recenzovaly* se nejčastěji knihy s detailnějším zaměřením na krásnou literaturu (18,9 %) a výtvarné umění (16,2 %). *Anotace* se objevovaly na knihy o filozofii (13,5 %), historii 20. a 21. století (12,5 %) a velmi často také o krásné literatuře, výtvarném umění, politologii a psychologii (shodně 7,3 %). *Polemiky* se vedly dílče o historii 20. a 21. století, o literatuře, o medicíně, o domácí a zahraniční politice, o ekonomii a gender studies. *Analýzy* se zabývaly především zahraniční politikou (25 %), lingvistikou (20 %), historií 20. a 21. století (15 %) a literaturou (10 %). Neobjevil se ani jeden příspěvek s doplňujícím tématem o cestování a právu.

7.4.4 Umístění novinářských útvarů

Graf č. 36 prezentuje strukturu nov. útvarů na prvních čtyřech stranách příloh (které jsou společné pro všechny). Na titulní straně Salonu dominoval žánr rozhovoru (dvě třetiny textů), následovala esej (23,7 %). V Orientaci byly sloučeny první dvě strany, neboť

v analyzovaných měsících let 2006–2008 se vždy vyskytoval na dvojstraně jeden materiál (94,9 %) – tedy nejčastěji se tam objevoval útvar analýzy (dvě třetiny) a v Kavárně to byla analýza (necelá čtvrtina). Následující strany jsou více strukturované, nicméně platí, že druhé straně Salonu dominovaly anotace, třetí rozhovory a čtvrté úvahy. Na třetí straně Orientace se nejčastěji objevovaly eseje a na čtvrté jednoznačně sloupky. V Kavárně to bylo ještě více rozvrstvené, na druhé straně se vyskytovala nejčastěji poezie, na třetí rozhovor a na čtvrté jednoznačně anotace (takřka ze tří čtvrtin).

Graf 36: Srovnání umístění nov. útvarů na prvních čtyřech stranách

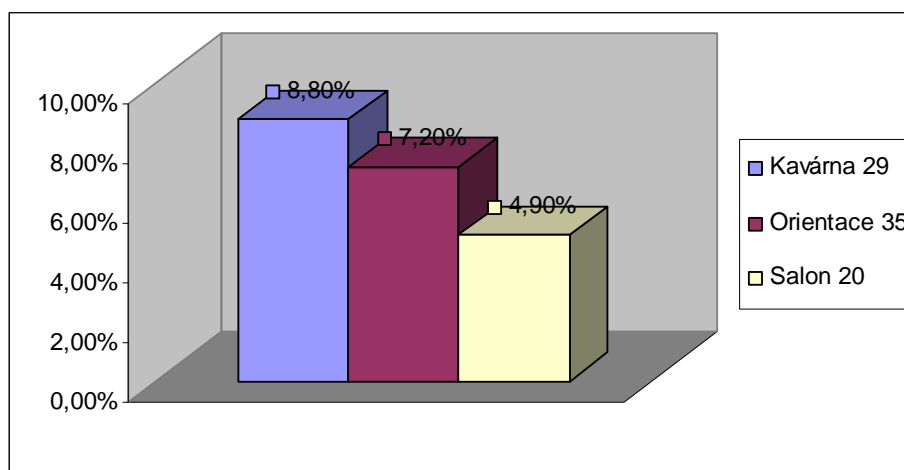
7.4.5 Aktuálnost

Jak vyplynulo z obecné analýzy, pouze 6,9 % příspěvků reflektovalo jednu z nadefinovaných událostí, kauz nebo svátků. V Salonu z celkového počtu 20 textů jich 30% vzpomenu Vánoce nebo Velikonoce, 15 % kauzu Güntera Grasse a 15 % festival Jeden svět, 5 % se jich zabývalo výročím srpnové okupace 1968. Dílče se objevily tyto události: olympiáda v Pekingu, kauza Kaplického knihovny, americké prezidentské volby, americký radar v Česku a globální ekonomická krize (po jednom textu). V Orientaci¹⁶³ z celkového počtu 35 textů jich zmiňovalo globální ekonomickou krizi a Vánoce (14,3 %), 11,4 % textů rozebíralo zdravotní stav Fidela Castra nebo jeho 80. narozeniny, 8,6 % olympiádu v Pekingu

¹⁶³ Je nezbytné pro úplnost dodat, že Orientace vždy na konci roku vydávala bilanční číslo z oblastí kulturních, finančních, vědeckých, politických i sportovních. I to se v těchto číslech projevilo (zařazeny ovšem nebyly přehledové tabulky očekávaných událostí).

a 8,6 % přiznání Güntera Grasse k členství v SS. Dílče se ještě objevily: vydání nového dílu Harryho Pottera, americké prezidentské volby, příběh Natashy Kampuschové, rusko-gruzínský konflikt, Havlova inscenace Odcházení, udavačství Milana Kundery nebo udílení Oscarů.. Z 29 textů v Kavárně jich nejvíce zmiňovalo výročí událostí srpnové okupace 1968 (48,3 %) ¹⁶⁴, Vánoce a Velikonoce (17,2 %) a olympiádu v Pekingu (13,8 %). Dílče se objevily: Lisabonská smlouva, nový ruský prezident Medveděv, udělení Nobelovy ceny a Kaplického knihovna, globální ekonomická krize.

Graf č. 37 prezentuje, jaký byl poměr textů reflektujících ve svém obsahu jednu z klíčových událostí, kauz nebo významné výročí anebo svátek. Z grafu je patrné, že nejvíce reflektovala události Kavárna (8,8 %) a nejméně Salon (4,9 %). V Orientaci to bylo 7,2 % příspěvků.

Graf 37: Procentuální zastoupení příspěvků reflektujících aktuální téma

7.4.6 Vizualizace

Z celkového počtu 1226 příspěvků jich 86 % obsahovalo vizualizaci: 72 % tvořila fotografie, 16,4 % mozaika více než jedné vizualizace k jednomu textu, 8,3 % byla zastoupena kresba, 3 % reprodukce obrazu. Ani jednou se neobjevila infografika (grafy), fotomontáž nebo koláž. Pouze v jednom případě se objevil komiks.

Tabulka č. 10 prezentuje strukturu vizualizací v jednotlivých přílohách. Všechny se shodují v tom, že se nejčastěji objevovala jako vizualizace fotografie (u všech příloh asi tři čtvrtiny všech vizualizací). Neshodují se v druhém nejčastěji voleném druhu vizualizace, neboť v Orientaci to bylo jednoznačné používání kreseb (20 %), u Kavárny a Salonu naopak

¹⁶⁴ Vyšlo speciální vydání Kavárny při této příležitosti.

užití mozaiky (tedy více než 1 vizualizace v textu), a to také v objemu 20 %. Zajímavý byl minimální výskyt reprodukcí obrazů a kreseb v Salonu, jednou se pak objevil v Orientaci komiks.

		VIZUALIZACE					Total
		fotografie	kresba	komiks	reprodukce obrazu	mozaika, více než 1 vizualizace	
PŘÍLOHA	Salon	279	2	0	6	72	359
	Orientace	244	76	1	23	35	379
	Kavárna	238	10	0	3	66	317
Total		761	88	1	32	173	1055

Tab. 10: Struktura vizualizací v jednotlivých přílohách

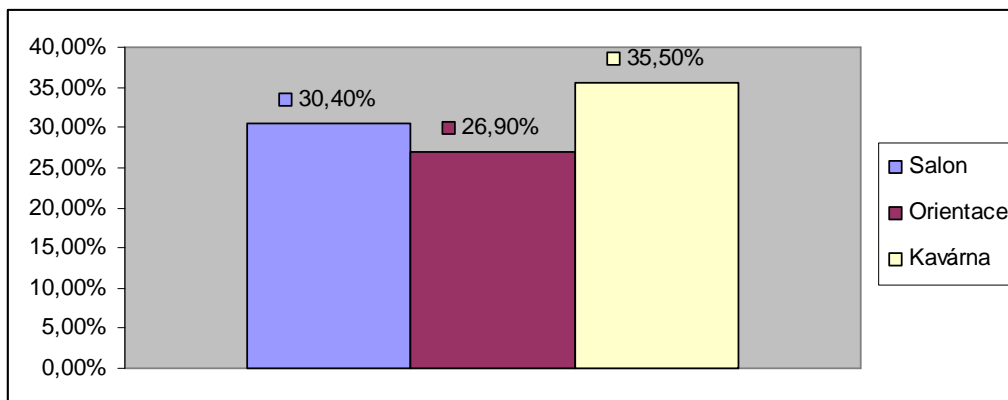
Tabulka č. 11 prezentuje velikosti vizualizací a pro srovnání nejčastější rozměry textové složky. V Salonu se nejčastěji vyskytovala velikost vizualizací formátu tzv. jedňáku (tedy šestnáctina, 64,1 %), méně tento formát v Kavárně (asi polovina) a nejméně pak v Orientaci (43,8 %). V Salonu se nejčastěji objevovaly textové materiály o velikosti pětiny novinové strany (27,3 %) stejně jako v Kavárně (24,9 %). Naproti tomu v Orientaci to byl rozsah třetiny strany (cca třetina všech příspěvků), pro zajímavost – v Orientaci se objevilo 18,2 % všech textů na prostoru pětiny novinové strany.

	Velikost vizualizace	
Salon	tzv. jedňáková	64,1 %
Orientace	tzv. jedňáková	43,8 %
Kavárna	tzv. jedňáková	54,6 %
	Velikost textu	
Salon	pětina strany	27,3 %
Orientace	třetina strany	32,8 %
Kavárna	pětina strany	24,9 %

Tab. 11: Nejčastější velikosti vizualizací a textů

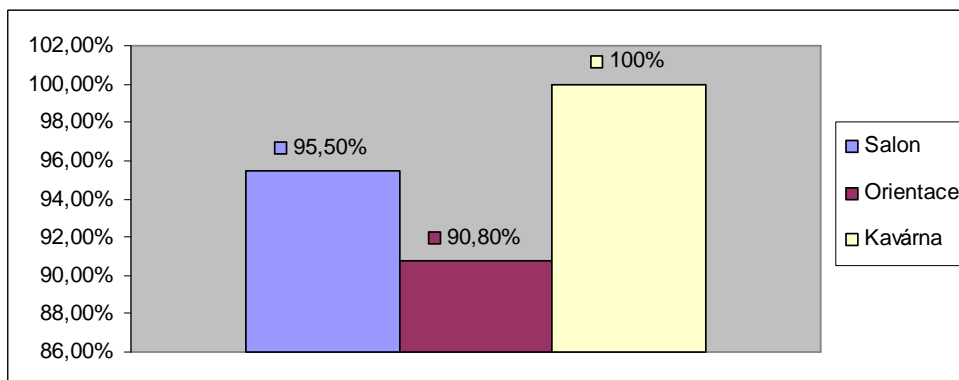
Graf č. 38 prezentuje údaje z analýzy objemu vizualizací. Všechny suplementy dosáhly podobné průměrné hodnoty – že asi třetinu prostoru v přílohách zabíraly vizualizace, tedy dvě třetiny prostoru pak text. Nejvyšší hodnoty dosáhla Kavárna s 35,5 %, zhruba o deset méně měla Orientace a Salon skončil mezi nimi uprostřed 30,4 %. Směrodatná odchylka¹⁶⁵ byla rovněž u všech příloh podobná. Podle ní je možné konstatovat, že průměrný výskyt vizualizací v jednom čísle přílohy se nejvíce měnil v Kavárně (6,281314), nejméně pak v Salonu (5,191177).

¹⁶⁵ Kvadratický průměr odchylek výskytu vizualizací (v procentech) na jedno číslo přílohy od jeho aritmetického průměru.

Graf 38: Objem vizualizací

Graf č. 39 prezentuje výsledky analýzy obsahové a námětové souvislosti vizualizací s textem. Stoprocentní shody dosáhla Kavárna, o necelých 5 % méně měl Salon a nejméně měla Orientace (90,8 %). Souvislost s textem se určovala u 95,2 % příspěvků.

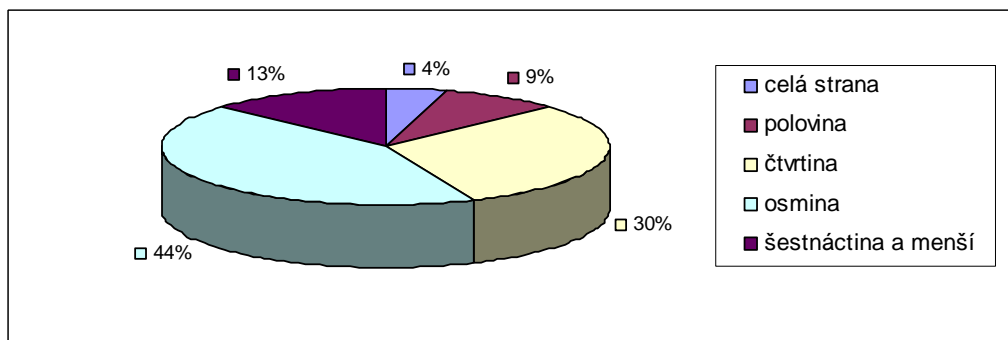

Graf 39: Souvislost vizualizace s textem v jednotlivých přílohách

7.4.7 Inzerce

Součástí analýzy bylo sledování výskytu inzerce. Jednoznačně nejvíce inzertní plochy poskytl Salon (23 reklam), zato Orientace ani centimetr čtvereční. V Kavárně se během zkoumaného období objevil 1 inzerát.

Graf č. 40 prezentuje velikosti inzerátů v Salonu (v Kavárně se vyskytl jeden o velikosti čtvrtiny novinové strany).

Graf 40: Struktura rozměrů inzerce v Salonu

7.5 Závěry kvantitativních analýz

Celkově bylo hlavní kvantitativní obsahovou analýzou získáno 411 příspěvků ze Salonu, 485 z Orientace a 330 z Kavárny, tedy 1226 relevantních datových sekvencí. Základní chronologická analýza přinesla 216 příspěvků z šetření ze dvou vydání (vždy první v měsíci) v červnu a v listopadu v letech 1998, 1999, 2000 a 2005 (Salon 131 příspěvků, Orientace 65 a Kavárna 20). Hlavní analýza v letech 2006–2008 vycházela z hypotézy, že Salon, který má v podtitulu napsáno „literární příloha“, bude ze všech tří příloh nejvíce orientován na literaturu, což se potvrdilo. Rovněž se potvrdilo, že Orientace je spíše orientována na společenskovední tematiku a že je v Kavárně dán rovnocenně velký prostor více tématům. Společné rysy tak má jak se Salonem, tak i s Orientací, kdežto Orientace a Salon si konkurují minimálně.

Srovnání výsledků kvantitativní a chronologické analýzy (roky 1998, 1999, 2000 a 2005) pomohlo k dotvoření plastičtějšího obrázku o jednotlivých přílohách. Jak vyplynulo z jejich srovnání, přílohy se nelišily zásadně tím, které útvary v nich dominovaly, zato se lišily ve struktuře nejčastějších a okrajově se vyskytujících útvarů. Zásadně se neměnila ani nejčastější témata a doplňující témata (odchylky byly patrné v těch minimálně se vyskytujících). Obě analýzy se nelišily ani ve výsledku nejčastějších velikostí vizualizací. Lišily se však v nejčastější velikosti textu: v letech 2006–2008 to byla v Salonu a Kavárně pětina strany, v dřívějších letech to byla šestnáctina a menší rozměr (tzv. jedňák). Velmi překvapivý byl výsledek objemu vizualizací v jednotlivých přílohách, který se zásadně nezměnil – v Salonu v letech 2006–2008 mírně vzrostl, v Orientaci mírně klesl a v Kavárně zůstal na stejné úrovni.

Tyto analýzy poskytují čtenáři dostatečně podrobný sumář statistických dat, která zkoumané suplementy reprezentují spolu s relevantními informacemi o kontextu a

historických souvislostech. Autorka se snažila o maximálně otevřený přístup k tomuto tématu. Nebylo však možné obsáhnout vše. Za podrobnější rozbor přesahující zadání by stála kupříkladu analýza těchto příloh z hlediska sociologického, která by mohla navazovat na výsledky této práce a dotvořit tak ucelenější obrázek o této problematice. Na tomto místě je nezbytné zmínit, že při kódování kategorií novinářský útvarů, témat a podtémat, by bylo možné vysledovat jisté odchylky, neboť se jedná o vysoce subjektivní hodnocení zejména u sporných příspěvků stojících na hraně mezi několika kategoriemi a jednotliví kódovači by se mohli dílče lišit. Na druhou stranu se jednalo o tak rozsáhlý zkoumaný vzorek, že by proto byly výsledné odchylky minimální.

„Jaké byly základní prvky, jimiž se Salon, Orientace a Kavárna v letech 2006–2008 lišily, a naopak v čem si byly podobné?“

Kvantitativní analýza let 2006–2008 přinesla řadu zajímavých poznatků. Společnými rysy všech příloh bylo, že byly v neustálém „pohybu“ – vývoji jako živé organismy, zároveň si však od prvních čísel udržovaly jednotnou linii, od níž se výrazně odchýlily jen výjimečně. Jednoznačně u všech dominovala publicistika.

Nejprve obecněji. Nejvíce příspěvků se objevilo v Orientaci, nejméně v Kavárně. Každá z příloh obsahovala v období hlavní analýzy v průměru jiný počet příspěvků na jedno vydání: Orientace 12,8 příspěvku, Salon 10,8 a Kavárna 8,7. Vysvětlení je jednoduché: Orientace měla konstantně nejvíce stran (zpravidla od 6 do 8), Kavárna čtyři a méně. Nejvíce byl autorský text (tedy podepsaný jménem/jména autorů) zastoupen v Orientaci (takřka sto procent), nejméně pak v Kavárně (necelá polovina). Pro zajímavost – nejvíce nepodepsaných textů vyšlo v Salonu (dvě pětiny). Kavárna se lišila od Salonu a Orientace ještě jedním faktorem, jako jediná publikovala přeložené texty ze zahraničních médií (celkem 8 příspěvků).

Velmi zajímavé výsledky přinesla analýza objemu vizualizací, z níž vyplynulo, že dominantní složkou u všech příloh je text a že průměrný objem vizualizací v jednom čísle je zhruba jedna třetina, přičemž největší hodnoty dosáhla Kavárna (35,5 %) a nejméně Orientace (26,9 %). Podle směrodatné odchylky lze rovněž konstatovat, že průměrný výskyt vizualizací v jednom čísle se nejvíce měnil v Kavárně (6,281314), nejméně pak v Salonu (5,191177).

Dalším ukazatelem práce s textem a vizualizacemi je obsahová/námětová souvislost těchto dvou složek. U všech příloh dosahuje shoda vysokých hodnot, přesto se v této kategorii Kavárna zásadně lišila od Salonu a Orientace, neboť v jejím případě souvisely vizualizace s textem ve sto procentech, kdežto u „pouhých“ 90,0 % v Orientaci. Salon skončil mezi nimi s 95,5 %. Jednotlivé přílohy se vůbec nelišily v tom, jaký typ vizualizace (fotografie) se objevoval nejčastěji, rozdíl byl však v druhém nejčastějším útvaru – kresbě. Jednoznačně nejvíce se objevovala v Orientaci, nejméně v Salonu, kde se zase nejvíce objevoval útvar mozaiky, tedy více než jedna vizualizace k textu. Naprostá shoda panovala ve výskytu nejčastější velikosti vizualizace – tzv. jedňákové (šestnáctina strany), neboť to byl formát obalů knih a fotografií autorů u článků, což bylo spojeno také s nejčastějším výskytem anotací, respektive minirecenzí v Orientaci. A co se inzerce týká, pak jednoznačně Salon vybočoval v tomto směru z koncepce ostatních suplementů – poskytl inzerci největší prostor. V Orientaci se neobjevil jediný, v Kavárně pouze jeden inzerát. Nutno dodat, že většina inzerce v Salonu souvisela s projekty mediálního partnerství.

Přejdeme k výsledkům podrobnější analýzy žánrů, témat a doplňujících témat. Překvapivá je shoda nejčastějších žánrů v Kavárně a Salonu, a to anotace převážně na knihy a časopisy. Naopak v Orientaci se anotace nevyskytla ani jednou, což lze vysvětlit tím, že avíza na vycházející tituly prováděli autoři v Orientaci formou recenzí a minirecenzí, proto byla recenze tím nejvíce zastoupeným žánrem v této příloze (asi třetinou všech příspěvků). Zásadní rozdíl byl patrný také v tom, jaký prostor dávaly jednotlivé přílohy prezentaci autorské tvorby (povídky, ukázky z knih nebo poezie). Jednoznačně v tomto směru dominoval Salon. Ani jednou se neobjevila povídka, ukázka z knihy nebo poezie v Orientaci, což ji zásadně odlišovalo od ostatních suplementů.

Zajímavý byl také výskyt názorových sloupků, které se v Kavárně prakticky neobjevovaly; na rozdíl od Orientace, kde tvořily zhruba čtvrtinu všech příspěvků. V Kavárně se zase nejvíce objevilo polemik a analýz. Další kategorií byly úvahy a eseje. V tomto směru se eseje nejvíce vyskytovaly v Orientaci, kde jim byla vyhrazena v každém čísle jedna strana, v Kavárně se často vyskytovaly úvahy. Ze srovnání výskytu nov. útvarů na titulních stranách vyšlo, že Salon nejčastěji tzv. otvíral rozhovor, Orientaci a Kavárnu analýza. Z toho lze vyvodit, jaká byla preference a přístup těchto editorů příloh – diskuse v kontrastu s racionální analýzou.

Z výsledků struktury témat a podtémat lze vyvodit, že kultura a literatura zcela dominovaly v Salonu, naopak společenskovední témata se zde vyskytovala minimálně; že v Orientaci byla literatura rovněž dominantní a kultura rovněž silně zastoupena, ale že jí hned sekundovala společenskovední témata. Z doplňujících témat byly v Orientaci ještě silně zastoupeny lingvistika, historie 20. a 21. století a zahraniční politika. V Kavárně byla situace složitější, neboť struktura nejsilnějších témat a podtémat byla mnohem strukturovanější a ne tak jednoznačná. Nejčastěji se vyskytovala témata společenskovední, kultura a historie (dohromady asi dvě třetiny), z podtémat pak literatura a historie 20. a 21. století. Z toho lze vyvodit závěr, že Salon byl nejvíce kulturní přílohou, kdežto Orientace byla více zaměřena na společenské vědy a že Kavárna dávala rovnocenný prostor jak těmto tématům, tak i historii. Zásadně se rovněž lišily v prezentaci autorské tvorby (povídky, ukázky z knih nebo poezie) – jednoznačně dominoval Salon, naopak eseje se často vyskytovaly v Orientaci a polemiky a analýzy v Kavárně.

V Salonu se na rozdíl od ostatních příloh dostalo nejvíce prostoru cestování, subkulturám, filmu, kulturním osobnostem a divadlu. Salon se také odlišoval tím, že jako jediný dával velký prostor kultuře jako celku, což souviselo s nejbližšími spolupracovníky – filmovým recenzentem Michalem Procházkou nebo hudebním recenzentem Alexem Švamberkem. Hlavní tematická linie se samozřejmě odvíjela od přístupu a zájmu hlavních editorů – Z. Pavelka byl vždy silně orientován na literaturu, J. Chuchma na fotografii a F. Šulc na společnost, zahraniční politiku a válečné konflikty. Před ním udával tón Orientace Petr Zídek, historik, jehož vliv byl v Orientaci patrný i poté, co opustil editorský post a stal se redaktorem Orientace.

Na základě výsledků z analýzy poměru politických témat je možné vyvodit, že nejméně politická příloha byl Salon, přičemž Kavárna a Orientace byly takřka na rovnocenné úrovni. Důležitá byla rovněž analýza aktuálnosti jednotlivých příloh, které v určeném období reflektovaly ve svých obsazích nadefinované klíčové události, kauzy a svátky. Shodují se jednoznačně v tom, že absolutní minimum textů se v nich nějakou z těchto událostí zabývalo – nejlépe v tomto ohledu vyšla Kavárna, která byla nejaktuálnější, a lze ji označit za nejpružnější, naopak Salon za oběma přílohami výrazně zaostával. Orientaci lze na základě analýzy hodnotit ze všech příloh nejvíce kladně, neboť sice obsahovala méně aktualit než Kavárna, zato jejich spektrum bylo nejpestřejší. Lze tedy konstatovat, že tak trochu stály všechny mimo čas a prostor.

Diplomová práce

Na závěr lze konstatovat, že přístup každé přílohy byl trochu jiný, že se spíše doplňovaly a že si v zásadě nekonkurovaly, pokud bychom to hodnotili jen na úrovni suplementů a ne mateřských deníků.

Otázka 1:

„Jaká byla struktura témat a podtémat v jednotlivých přílohách?“ Na základě této analýzy je patrné, jaké tematické oblasti převažovaly v jednotlivých přílohách. V Salonu to byla jednoznačně kultura, v Orientaci na stejné úrovni kultura a témata sociálněvědní a v Kavárně témata sociálněvědní. Zajímavé je, že v Orientaci ve zkoumaném období nevyšel ani jeden text o subkulturách, naopak v Salonu jich vyšlo pět. V Salonu se zase neobjevil jediný text týkající se žen a v Kavárně cestování, jimž se v málu věnovala Orientace. Kavárna se naopak médiím věnovala ve 3 % všech textů. Silná témata byla rovněž historická, politická a týkající se významných osobností. V těchto kategoriích byly významně zastoupeny Orientace i Kavárna. Salon jen v tématech týkajících se významných osobností. Zajímavý byl také poměr politických témat (české i zahraniční) v jednotlivých přílohách, i když celkově zaznamenalo toto téma jen podíl 6,6 %, Salon v tomto směru za ostatními přílohami zaostával, vyrovnaný poměr (necelá desetina všech příspěvků) byl v Orientaci a Kavárně.

Ze srovnávací analýzy struktury tzv. podtémat neboli konkrétnějších témat, jimiž se autor v textu zabýval, vyplývá, že v Orientaci a Salonu jednoznačně dominovala literatura. V Orientaci byly pak silně zastoupeny lingvistika, historie 20. a 21. století a zahraniční politika, v Kavárně se takřka stejně objevovala literatura a historie 20. a 21. století a v Salonu bylo velmi časté téma kulturní osobnost, hudba a film. V tom byl výrazný rozdíl mezi Salonem a ostatními přílohami, které z kulturní oblasti věnovaly největší prostor jen literatuře. V Kavárně byly zase silně zastoupeny výtvarné umění a výstavy. Zajímavé bylo, že se v Salonu žádný text nezabýval politickou osobností, tématy pravěké a novověké historie, politické osobnosti, psychologií a ekonomii. V Orientaci se ani jednou nevyskytla „podtémata“ týkající se pravěké historie, psychologie nebo ekologie a v Kavárně nevyšel ani jeden příspěvek s doplňujícím tématem o cestování a právu.

Otázka 2:

„Jaká byla v jednotlivých přílohách struktura žánrů, jaké dominovaly a jaké bylo propojení témat a žánrů?“ Celkově dominovaly útvary anotace (18,8 %), recenze (18,4 %) a sloupek (16,6 %), přičemž nejsilněji byly v Salonu zastoupeny anotace (23,6 %),

v Orientaci recenze (35,7 %) a v Kavárně anotace (40,6 %). Zajímavé je, že novinářský útvar anotace se ani jednou neobjevil v Orientaci – stejně tak ani jednou se neobjevila v Orientaci poezie, která měla své stálé místo v Kavárně a Salonu. Přestože z celkové analýzy vyplynulo, že v trojici nejčastějších útvarů byl i sloupek, v Kavárně se prakticky vůbec nevyskytoval. V Orientaci a Kavárně se hojně vyskytovala rovněž analýza, na rozdíl od Salonu, kde se neobjevila ani jednou. Orientace se od ostatních příloh lišila také tím, že se v ní neobjevil ani jednou rozhovor – přičemž v Kavárně tvořil cca 6 % a v Salonu jednu desetinu příspěvků. V Orientaci se rovněž často objevovala esej (necelých 15 %) a v Salonu a Kavárně profil/výročí. Rozdíl byl patrný i v útvarech, které se objevovaly zřídka. Dominoval v nich Salon – povídka (pouze v Salonu, cca 5 %), ukázka z knihy (opět Salon 3,4 %, pouze 1 exemplář v Kavárně), fejeton a anketa (nejvíce vždy v Salonu, v Orientaci se anketa neobjevila ani jednou). V Kavárně se naproti tomu nejvíce objevila polemika a v Orientaci reportáž.

Co se týká propojení témat a žánrů, pak v Salonu v rozhovorech, sloupcích, úvahách a anotacích jednoznačně dominovala kulturní oblast (od 55 do 79 %), v esejích naopak politika (jedna třetina). V Kavárně se nejčastěji v rozhovorech a úvahách objevovalo téma z historie, v esejích z politiky a společenskovední, recenzovala se nejčastěji krásná literatura (jedna třetina), naopak v anotacích se nejčastěji objevovala témata z věd společenských (takřka dvě pětiny). V Orientaci ve sloupcích a úvahách dominovala společenskovední témata (shodně takřka polovina), shodně pak z jedné pětiny kultura. V esejích to byla naopak kultura (jedna třetina) stejně jako v recenzích (65,0 %).

Otázka 3:

„Jaký byl poměr obrazového a textového souboru? Do jaké míry souvisely obsahově text s vizualizacemi? Jaká vizualizace se objevovala nejčastěji a zda se vyskytovala inzerce? A to v každé příloze zvlášť.“ Všechny přílohy se shodovaly v tom, že se nejčastěji jako vizualizace objevovala fotografie (u všech příloh asi tři čtvrtiny všech vizualizací). Neshodovaly se v druhém nejčastěji voleném druhu vizualizace, neboť v Orientaci to bylo jednoznačné používání kreseb (20,0 %), u Kavárny a Salonu naopak užití mozaiky (tedy více než 1 vizualizace v textu), a to také v objemu 20,0 %. Zajímavý byl minimální výskyt reprodukcí obrazů a kreseb v Salonu, jednou se pak objevil v Orientaci komiks. V Salonu se nejčastěji (více než dvě třetiny) vyskytovala velikost vizualizací formátu tzv. jedňáku (tedy šestnáctina strany), méně tento formát v Kavárně (asi polovina) a nejméně

pak v Orientaci (43,8 %). Pro srovnání se v Salonu nejčastěji objevovaly textové materiály o velikosti pětiny novinové strany (27,3 %) stejně jako v Kavárně (24,9 %). Naproti tomu v Orientaci to byl rozsah třetina strany (cca třetina).

Velmi zajímavé údaje přinesla analýza objemu vizualizací. Nejvyšší hodnoty v této kategorii dosáhla Kavárna s 35,5 %, zhruba o deset méně měla Orientace a Salon skončil mezi nimi 30,4 %. Podle směrodatné odchylky je možné konstatovat, že průměrný výskyt vizualizací v jednom čísle přílohy se nejvíce měnil v Kavárně (6,281314), nejméně pak v Salonu (5,191177). Stoprocentně obsahově souvisely vizualizace s textovou složkou v Kavárně, o necelých 5 % méně měl Salon a nejméně měla Orientace (90,8 %). U Orientace to bylo dané tím, že v rámci své grafické koncepce uváděla avíza na výstavy nebo prezentace umělců zcela nezávisle na textu.

Co se inzerce týká, pak jednoznačně nejvíce inzertní plochy poskytl Salon (23 reklam, nejvíce o velikosti osminy novinové strany), zato Orientace neposkytla ani centimetr čtvereční. V Kavárně se během zkoumaného období objevil 1 inzerát. Nutno podotknout, že většina inzerce v Salonu souvisela v projekty mediálního partnerství.

Otázka 4:

„Jaký byl v jednotlivých přílohách poměr autorských textů?“ Všechny přílohy měly silné zastoupení autorských textů. V tomto směru však mimořádně vybočovala Orientace s takřka stoprocentním zastoupením autorského textu. Naopak Kavárna nedosáhla v této kategorii ani poloviny, ostatní tvořily texty podepsané zkratkou, a to dokonce větší část než ty se jménem autora. Podobná situace byla v Salonu, kde byly dvě pětiny textů uvedených se zkratkou.

Otázka 5:

„Byly reflektovány klíčové události a kauzy z domácího i zahraničního prostředí?“ Z celkového počtu 1226 příspěvků z nich 93,1 % ve svém obsahu nereflektovalo nadefinované klíčové události, významná výročí či svátky. Nejvíce reflektovala události Kavárna (8,8 %) a nejméně Salon (4,9 %). V Orientaci to bylo 7,2 % příspěvků. Lišily se rovněž strukturou témat – Orientace na rozdíl od Kavárny a Salonu reflektovala mnohem širší spektrum událostí a aktualit. V Salonu se v tomto směru nejvíce objevovaly svátky Vánoce a

Velikonoce, Vánoce byly nejsilněji zastoupeny rovněž v Orientaci a po událostech okupace z r. 1968, které dominovaly v Kavárně, také zde se výrazně objevovaly Vánoce a Velikonoce.

Otázka 6:

„Jaká byla struktura témat, doplňujících témat, novinářských útvarů a vizualizací před roky 2006–2008?“ Celkově dominovaly útvary anotace (24,1 %) a recenze (13,4 %). V Salonu byly nejčastěji zastoupeny anotace (33,6 %), pozvánka/zpráva (13%) a sloupek (necelá desetina). Vůbec se v Salonu neobjevila analýza, minimálně recenze a esej. V Orientaci dominovala recenze (takřka dvě pětiny), vůbec se v ní nevyskytovaly anotace, poezie a pozvánka/zpráva. V Kavárně byla nejvíce zastoupena anotace (40,0 %), nevyskytovaly se v ní útvary esej, sloupek a úvaha. Velký rozdíl byl patrný v sekci poezie (Salon jednoznačně nejvíce básní – 17 básní, Kavárna pouze 1 exemplář) a ukázka z knihy (opět Salon 5,2 %, pouze 2 exempláře v Orientaci). Reportáž byla pouze v Orientaci, 4,6 %. Minimálně se vyskytovaly útvary glosa a anketa (pouze Salon), pouze jeden fejeton v Orientaci.

Nejvíce se Salon věnoval kultuře (55,0 %) a historii (11,5 %), v Orientaci se nejčastěji objevovala témata historie a společenskovední (shodně třetina), v Kavárně dominovala témata kultura a historie (obě dohromady cca dvě třetiny). Na rozdíl od ostatních příloh se v Salonu rovněž objevila témata ženy a cestování. V doplňující kategorii, tzv. podtémat neboli konkrétnější téma, jímž se autor v textu zabýval, v Salonu jednoznačně dominovala literatura (takřka dvě třetiny) a historie 20. a 21. století (jedna desetina), v Orientaci téma historie 20. a 21. století (takřka třetina), zastoupena více byla i literatura (13,8 %) a v Kavárně byly nejvíce zastoupena témata literatura (33,3 %) a historie 20. a 21. století (22,2 %). Minimálně byly zastoupeny film, domácí politika, hudba (pouze Salon) a gender studies, ekonomická témata a právo (pouze Orientace).

Všechny přílohy se shodovaly v tom, že se nejčastěji objevovala jako vizualizace fotografie (u všech zhruba tři čtvrtiny všech vizualizací). Suverénně nejvíce se vyskytoval formát vizualizace tzv. jedňáku (šestnáctina strany), v Salonu (takřka dvě třetiny), cirká polovina všech vizualizací jsou tohoto formátu v Kavárně a asi jedna pětina v Orientaci, kde se navíc také ve stejném poměru vyskytovaly fotografie zabírající čtvrtinu strany. Pro srovnání – velikost textu v Salonu byla nejčastěji šestnáctina novinové strany (53,4 %), v Orientaci třetina (24,6 %) a v Kavárně šestnáctina (4,0 %). Nejvyšší hodnoty celkového

objemu vizualizací dosáhla Kavárna s 33,50%, zhruba o šest procent méně měly Orientace i Salon (cca 27 %). Podle směrodatné odchylky je možné konstatovat, že průměrný výskyt vizualizací v jednom čísle přílohy se nejvíce měnil v Salonu (5,7738), nejméně pak v Kavárně (1,4038)¹⁶⁶. A co se souvislosti textu a fotografie týká, pak nejvíce souvisely vizualizace s textem v Kavárně (94,1 %), těsně následovala Orientace (93,3 %) a s poměrně velkým odstupem pak Salon (87,5 %).

Otázka 7:

„Jaké byly klíčové rozdílné faktory mezi výsledky hlavní kvantitativní analýzy a doplňkové chronologické?“ Přílohy se neliší tím, které útvary dominovaly (tedy anotace a recenze), zato se mírně lišily ve struktuře nejčastějších útvarů. V Salonu a Kavárně po celou dobu dominovaly anotace, v Orientaci, kde se ani jednou anotace neobjevila, recenze. Zato rozhovor, který se v letech 2006–2008 v Orientaci ani jednou neobjevil, se v chronologické analýze dílče vyskytl. Stejně tak obě analýzy prokázaly, že se v Salonu nejčastěji vyskytovaly ukázky z knih, jako jediný publikoval povídky. Orientace se zase po celou dobu lišila tím, že nezveřejňovala žádnou poezii, na rozdíl od Kavárny a Salonu, kde byl poezii věnován značný prostor.

V dominantních tématech se nelišily Salon ani Orientace, zato v Kavárně na rozdíl od let 2006–2008 (vědy společenské) dominovala kultura a historie. V doplňující kategorii, tzv. podtémat neboli konkrétnější téma, jímž se autor v textu zabýval, se nelišilo dominantní podtéma v Salonu (literatura) a v Kavárně (literatura a historie 20. a 21. století). Naopak v Orientaci bylo v letech 2006–2008 dominantní podtéma literatura, kdežto v dřívějších vydáních se nejčastěji vyskytovalo doplňující téma historie 20. a 21. století. Minimálně se po celou dobu vyskytovala doplňující témata právo, gender studies, hudba nebo psychologie.

Co se nejčastější velikosti vizualizace týká, pak ta byla po celou dobu pro všechny přílohy stejná (tedy šestnáctina strany), Salon a Kavárna se naopak v jednotlivých analýzách lišily v nejčastější velikosti textu: v letech 2006–2008 to byla v Salonu a Kavárně pětina strany, v dřívějších letech to byla šestnáctina (tzv. jedňák). Zásadně se neměnil objem vizualizací v jednotlivých přílohách – v Salonu v letech 2006–2008 mírně vzrostl, v Orientaci mírně klesl a v Kavárně zůstal na stejné hranici.

¹⁶⁶ Což je způsobeno malým vzorkem Kavárny.

8. Závěr

Cílem diplomové práce byla analýza literárně-společensko-kulturních periodik se zaměřením na suplementy celostátních deníků Salon, Kavárna a Orientace. Jejimi výstupy jsou jednak struktura několika hodnocených charakteristik týkajících se příloh jako celku, stejně jako sloužících k porovnání jednotlivých suplementů zvlášť. Představila jsem v ní i osobnosti, které přílohy prakticky od počátku formovaly, a naznačila spolupráci suplementů s kulturními rubrikami domovských deníků. Všechny výsledky jsou shrnuty a podrobněji analyzovány v podkapitole 7.5.

V práci byly definovány jako oporné body hypotézy, které vedly k vypracování řady analýz pracujících s rozdílnými vzorky zkoumaných suplementů. Hlavní kvantitativní analýza v letech 2006–2008 vycházela z hypotézy, že Salon, který má v podtitulu napsáno „literární příloha“, bude ze všech tří příloh nejvíce orientován na literaturu, což se potvrdilo. Rovněž se potvrdilo, že Orientace je spíše zaměřena na společenskovední tematiku a že v Kavárně je dán rovnocenně velký prostor více tématům a směrům.

Ze srovnání výsledků hlavní a chronologické analýzy vyplynulo, že si přílohy udržovaly po celou dobu velmi podobnou linii. Přílohy se rovněž výrazněji nelišily v objemu obrazové složky, typu nejčastější vizualizace (fotografie) ani v míře obsahové souvislosti textů a vizualizací, která u všech dosáhla vysokých hodnot. Rovněž lze konstatovat, že aktuálnost příloh, jejich reflexe aktuálních událostí, byla shodně minimální – jako nejpružnější příloha vyšla Kavárna, těsně následovaná Orientací. Salon lze v tomto směru hodnotit jako přílohu nejméně reflektující vybrané události.

U příloh bylo nejvíce rozdílné jejich celkové grafické pojetí i struktura ustálených rubrik. Nejvíce disciplinovaná byla Orientace mající od r. 2005 striktně danou koncepci; naopak struktura rubrik Kavárny tak dobře členěná nebyla a Salon v tomto směru působil nepřehledně. Na druhou stranu toto grafické řešení umožňuje Kavárně a Salonu být mnohem flexibilnější a vstřícnější náhlým změnám a potřebě do koncepce dílče zasahovat. Velký rozdíl byl také ve výskytu inzerce – nejvíce se objevovala v Salonu. Přílohy se také lišily i v nejčastěji používaných novinářských útvarech a struktuře méně častých, okrajovějších podtémat. Intenzita výskytu hlavních témat také nebyla shodná a na základě výsledků analýzy poměru politických témat je možné vyvodit, že nejméně politickou přílohou byl Salon.

Diplomová práce

Mezi nejvýraznější specifika Salonu též patřilo publikování autorských povídek a ukázek z knih. Jedinečný byl projekt literárního slovníku LES – LITERÁRNÍ ENCYKLOPEDIE SALONU, která od r. 2001 prezentovala současné české spisovatele, publicisty, básníky nebo dramatiky a byla určena především pro učitele. Orientace nad Salonem a Kavárnou zase vyčnívala od r. 2005 vynikající grafikou, uživatelsky přátelskou strukturou a titulními kresbami Pavla Reisenauera a Michala Cihláře. Kavárna pak ostatní přílohy trumfla svou specifickou on-line verzí, která si žije vlastním životem; navíc se s tištěnou Kavárnou navzájem podporují a ovlivňují. V této souvislosti je třeba uvést, že se projevil odlišný přístup ke čtenářské interaktivitě; též využívání internetu jako dalšího komunikačního nástroje byl odlišný.

Součástí diplomové práce byla rovněž sociologická sonda do čtenářské obce suplementů zaměřená na vysokoškolské studenty. I když není možné považovat její vypovídající hodnotu za příliš vysokou, přispívá k vytvoření si určitého pohledu na danou problematiku. Její výstupy mají spíše orientační smysl, neboť nebylo v možnostech autorky sestavit reprezentativní vzorek, který by splňoval striktně dané požadavky pro profesionální sociologický výzkum. Z toho důvodu byl sociologický vzorek zúžen na skupinu vysokoškoláků, která však reprezentuje důležitou část společnosti mající potenciál tvořit budoucí elity. Ukázalo se, že studenti tyto přílohy v zásadě nevyhledávají, že mezi nimi nevidí přílišné rozdíly a že jsou podle nich určeny pro náročnější čtenáře. Salon znalo nejméně respondentů stejně jako jej nejméně dotazovaných četlo, naproti tomu Kavárnu četlo a znalo respondentů nejvíce.

Na závěr je nutné konstatovat, že i když čtenost těchto příloh nedosahuje tak vysokých čísel domovských deníků, jejich vliv na prestiž novin i rozvoj kulturní české společnosti je nezanedbatelný. Provedenou analýzu přesahuje i téma budoucnosti dosavadního modelu tištěných zpravodajských novin, který prochází restrukturalizací. Prodej novin (*podkapitola 3.4.1*) má klesající tendenci a podle mého názoru budou díky rozšíření on-line zpravodajství a streamovaných videí specializované suplementy deníků – jako Salon, Kavárna a Orientace – posilovat na úkor zpravodajských článků, které jsou prozatím zdarma dostupné na internetu.

Zadání práce, tedy podrobnou kvantitativní analýzu suplementů Salon, Kavárna a Orientace v letech 2006–2008, jsem splnila. Události roku 2009 však přinesly zásadní změny, které by mohly být předmětem další samostatné kvalifikační práce, neboť ze svých funkcí

Diplomová práce

odešli editoři Salonu Zdenko Pavelka a Orientace František Šulc, Orientace se rozrostla na dvanáct stran a všechny sobotní suplementy MF DNES včetně Kavárny byly sloučeny do jednoho přílohového sešitu.

9. Resumé

Cílem diplomové práce byla analýza literárně-společensko-kulturních periodik se zaměřením na suplementy celostátních deníků Salon, Kavárna a Orientace. Autorka textu definovala hlavní charakteristiky a specifika těchto příloh stejně jako jejich rozdíly. Zkoumala jejich obsahovou a grafickou koncepci, zařazení v mateřských denících, strukturu novinářských útvarů, témat a podtémat. Rovněž přiblížila historický vývoj suplementů, jejich autorskou základnu či internetové verze. Autorka práce se též zaměřila na scénu literárních a kulturních časopisů, stručně uvedla profily mateřských deníků a provedla sociologickou sondu mezi vysokoškolskými studenty týkající se jejich znalosti Salonu, Kavárny a Orientace. Rovněž uvedla problematiku do historicko-společenského kontextu. Cenné přitom byly informace, které získala z rozhovorů vedených s editory příloh. Výstupy této práce jsou jednak struktura hodnocených rysů týkající se příloh jako celku stejně jako sloužící pro porovnání mezi jednotlivými suplementy zvlášť. Všechny výsledky jsou shrnuty a podrobněji analyzovány v podkapitole 7.5.

V práci byly definovány jako oporné body hypotézy, které vedly k vypracování řady analýz pracujících s rozdílnými vzorky zkoumaných suplementů. Stěžejní byla kvantitativní analýza vybraných měsíců let 2006–2008. Vycházela z hypotézy, že Salon, který má v podtitulu napsáno „literární příloha“, bude ze všech tří příloh nejvíce orientován na literaturu, což se potvrdilo. Rovněž se potvrdilo, že Orientace je spíše zaměřena na společenskovední tematiku a že v Kavárně je dán rovnocenně velký prostor více tématům a směrům. Ze srovnání výsledků hlavní a chronologické analýzy též vyplynulo, že si přílohy udržovaly po celou dobu velmi podobnou linii. Mezi nejvýraznější specifika Salonu také patřilo publikování autorských povídek a ukázek z knih. Jedinečný byl projekt literárního slovníku LES – LITERÁRNÍ ENCYKLOPEDIIE SALONU. Orientace nad Salonem a Kavárnou zase vyčnívala od r. 2005 vynikající grafikou, uživatelsky přátelskou strukturou a titulními kresbami Pavla Reisenauera a Michala Cihláře. Kavárna pak ostatní přílohy trumfla svou specifickou on-line verzí.

10. Summary

Diploma thesis target was to analyze literary-social-cultural magazines focusing on national newspaper supplements Salon, Kavarna and Orientace. Author of this text defined their main characteristics and specific features as well as their differences. She investigated their content and graphical conception, placement within the carrying newspaper, structure of published literature forms, themes and sub-themes. She also summarized each supplement history, list of its typical authors and internet version. Author overviewed Czech literary and cultural magazines and briefly stated profiles of main national newspapers. To gain supplement readers characteristics, approximate sociological questionnaire was processed among university students. For assigning main theme of the thesis to socio - historical context (chapters 2 and 4), author gained relevant information mainly from available sources aimed to this topic. She also utilized valuable information gained from interviews with section editors of investigated supplements. One of the most important outputs of this work is also valuation of comparison among supplements as well as valuation of their individual attributes. All results are summarized and detailed in chapter 7.5.

Within the work, defined hypotheses were treated as guidelines for the performed analyses. For the work, the quantitative analysis, based on supplements released in specific months within years 2006–2008, was essential. It was based on hypothesis stated that Salon (with subtitle stated “literary supplement”) will be, among other supplements, most literary oriented, what was proved. It was showed that Orientace is mostly focused on social themes and in Kavarna there is a space equally divided to different themes and topics. From the result comparison of main and chronological analyses could be stated that supplements preserved their main structure very well. One of the most specific Salon feature was publishing original short stories and selected parts from novels. Salons unique project was that it had been publishing literary dictionary LES. Orientace overtook Salon and Kavarna in excellent graphics, user-friendly structure and title drawings by Pavel Reisenauer and Michal Cihlar. Kavarna triumphed others by its specific online version.

11. Seznam grafů a tabulek

11.1 Grafy

Graf 1: Struktura respondentů podle krajů.....	61
Graf 2: Struktura respondentů podle zaměstnání.....	62
Graf 3: Měsíční příjem/rozpočet respondentů	62
Graf 4: Čtenost suplementů	64
Graf 5: Schopnost přiřadit název přílohy k titulu domovského deníku	64
Graf 6: Struktura žánrů podle oblíbenosti.....	65
Graf 7: Poměr počtu příspěvků v přílohách.....	72
Graf 8: Struktura nejčastějších žánrů.....	73
Graf 9: Struktura nejčastějších témat.....	74
Graf 10: Nejčastější podtémata.....	74
Graf 11: Struktura nov. útvarů na stranách 1 až 4	75
Graf 12: Srovnání struktury žánrů	77
Graf 13: Srovnání struktury témat	77
Graf 14: Srovnání struktury podtémat	78
Graf 15: Objem vizualizací.....	79
Graf 16: Poměr vizualizací souvisejících s obsahem textu.....	80
Graf 17: Procentuální podíl všech příspěvků v letech 2006–2008	81
Graf 18: Struktura autorů	82
Graf 19: Struktura nejčastějších žánrů.....	82
Graf 20: Struktura nejčastějších témat.....	83
Graf 21: Struktura nejčastějších podtémat.....	83
Graf 22: Struktura žánrů na jednotlivých stranách	84
Graf 23: Poměr autorských textů v suplementech.....	86
Graf 24: Poměr autorských textů v Salonu.....	86
Graf 25: Poměr autorských textů v Orientaci	86
Graf 26: Poměr autorských textů v Kavárně.....	87
Graf 27: Srovnání struktury žánrů; spodní část grafu ukazuje procentuální zastoupení útvarů v celkovém počtu příspěvků.	88
Graf 28: Srovnání struktury témat; spodní část grafu ukazuje procentuální zastoupení témat v celkovém počtu příspěvků.	88
Graf 29: Srovnání podtémat; spodní část grafu ukazuje procentuální zastoupení podtémat v celkovém počtu příspěvků.	89
Graf 30: Nejčastější témata v rozhovorech.....	90
Graf 31: Nejčastější témata v recenzích v Salonu a Orientaci.....	90
Graf 32: Nejčastější témata v úvahách.....	91
Graf 33: Nejčastější témata v esejích.....	91
Graf 34: Nejčastější témata v recenzích.....	92
Graf 35: Nejčastější témata v anotacích v Salonu a Kavárně	92
Graf 36: Srovnání umístění nov. útvarů na prvních čtyřech stranách.....	94
Graf 37: Procentuální zastoupení příspěvků reflektujících aktuální téma.....	95
Graf 38: Objem vizualizací.....	97
Graf 39: Souvislost vizualizace s textem v jednotlivých přílohách.....	97
Graf 40: Struktura rozměrů inzerce v Salonu	98

11.2 Tabulky

Tab. 1: Srovnávací tabulka struktury čtenářů MF DNES, LN a Práva.....	34
Tab. 2: Průměrný prodaný denní náklad; zvýrazněny jsou nejvyšší hodnoty prodaných nákladů.....	35
Tab. 3: Odhady čtenosti 2006–2008	35
Tab. 4: Počet příspěvků v jednotlivých přílohách	72
Tab. 5: Nejčastější velikosti vizualizací a textů.....	73
Tab. 6: Struktura vizualizací	79
Tab. 7: Nejčastější velikosti vizualizací a textů.....	79
Tab. 8: Počet příspěvků v jednotlivých letech u všech příloh	81
Tab. 9: Nejčastější velikosti textů a vizualizací.....	81
Tab. 10: Struktura vizualizací v jednotlivých přílohách.....	96
Tab. 11: Nejčastější velikosti vizualizací a textů.....	96

12. Bibliografie

12.1 Literatura

BENDA, Josef. *Vlastnictví periodického tisku v České republice v letech 1989–2006*. Praha : Karolinum, 2007. 273 s. ISBN 978-80-246-1387

BERÁNKOVÁ, Milena. *Dějiny československé žurnalistiky I. : Český a slovenský tisk do roku 1918*. Praha : Novinář, 1981. 296 s.

BERÁNKOVÁ, Milena. *Dějiny československé žurnalistiky III. : Český a slovenský tisk v letech 1918–1944*. Praha : Novinář, 1988. 332 s.

ČELOVSKÝ, Bořivoj. *Konec českého tisku?.* Šenov u Ostravy : Tilia, 2001. 86 s. ISBN 80-86101-45-2.

DISMAN, Miroslav. *Jak se vyrábí sociologická znalost*. Praha : Karolinum, Praha, 2000. 374 s. ISBN 80-246-0139-7.

DOKOUPIL, Blahoslav. *Slovník českých literárních časopisů, periodických literárních sborníků a almanachů 1945–2000*. Brno : Host, 2002. 334 s. ISBN 80-7294-041-4.

DOLEJŠÍ, Vojtěch. *Noviny a novináři: z poznámek a vzpomínek*. Praha : NPL, 1963, 552 s.

HABERMAS, Jürgen. *Strukturální přeměna veřejnosti*. Praha : Filosofia, 2000. 418 s. ISBN 80-7007-134-6.

HANUŠKA, P., NOVOTNÝ, V. *Česká literatura ve zkratce. 4 : Období od poloviny 40. let do současnosti*. Praha : Brána: Knižní klub, 2001. 215 s. ISBN 80-7243-115-3.

HOŘEC, Jaromír (ed) : *Generace nadoraz: Hlasy a ohlasy Generace 45*. Praha : Česká expedice a Riopress, 1998. 93 s. ISBN 80-85281-55-4.

HOŘENÍ, Zdeněk (ed). *KSC o tisku, rozhlasu a televizi: 1945–1975*. Praha : Novinář, 1976. 272 s.

CHALOUPKA, Otakar. *Příruční slovník české literatury, od počátků do současnosti : významní autoři a jejich tvorba, díla neznámých tvůrců staré literatury, nejčastější literární*

termíny, hlavní literární skupiny a směry, historická období. Brno : Centa, 2005. 1116 s. ISBN 80-96785-03-3.

JANOUSĚK, Pavel a kol. *Dějiny české literatury 1945–1989 I.* Praha : Academia, 2008. 431 s. ISBN 978-80-200-1527-3.

JANOUSĚK, Pavel a kol. *Dějiny české literatury 1945–1989 II.* Praha : Academia, 2008. 549 s. ISBN 978-80-200-1528-0.

JANOUSĚK, Pavel a kol. *Dějiny české literatury 1945–1989 III.* Praha : Academia, 2008. 688 s. ISBN 978-80-200-1583-9.

JANOUSĚK, Pavel a kol. *Dějiny české literatury 1945–1989 IV.* Praha : Academia, 2008. 977 s. ISBN 978-80-200-1631-7.

JECHOVÁ-VOISINE, Hana. *Dějiny české literatury.* Vimperk : H&H, 2005. 625 s. ISBN 80-7319-031-1.

JÍLEK, Viktor. *Dějiny české žurnalistiky od svého počátku do r. 1945.* Olomouc : Univerzita Palackého, 2002. 139 s. ISBN 80-244-056-8.

JIRÁK, J., KÖPPOVÁ, B. *Média a společnost: Stručný úvod do studia médií a mediální komunikace.* Praha : Portál, 2003. 207 s. ISBN 80-7178-697-7.

JUNGMANN, Milan. *Literárky – Můj osud: kritické návraty ke kultuře padesátých a šedesátých let s aktuálními reflexemi.* Brno : Atlantis, 1999. 407 s. ISBN 80-7108-182-5.

KERLINGER, Fred Nicholas. *Základy výzkumu chování: pedagogický a psychologický výzkum.* Praha : Academia, 1972. 705 s.

KŘIVÁNKOVÁ, A., VATRÁL, J.: *Dějiny žurnalistiky, IV. : Český a slovenský tisk v letech 1944–1987.* Brno : Novinář, 1989. 248 s. ISBN 80-7077-036-8.

KUBAŠ, Mario. *Česká kulturní periodika a kulturní politika v letech 1998–2006.* Praha, 2008. 98 s. Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut komunikačních studií a žurnalistiky. Vedoucí diplomové práce Doc. PhDr. Barbara Köpplová, CSc.

KUČERA, Štěpán. *České internetové literární časopisy*. Praha, 2007. Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut komunikačních studií a žurnalistiky. Vedoucí bakalářské práce PhDr. Anna Jonáková.

MCQUAIL, Denis. *Úvod do teorie masové komunikace*. Praha : Portál, 2002. 447 s. ISBN 80-7178-714-0.

NÜNNING, Ansgar. *Lexikon teorie literatury a kultury*. Brno : Host, 2006. ISBN 80-7294-170-4.

OSVALDOVÁ, B, HALADA J. a kol. *Praktická encyklopedie žurnalistiky*. Praha : Libri, 2002. 240 s. ISBN 80-7277-108-6.

PERNES, Jiří. *Svět Lidových novin 1893–1993 : Stoletá kapitola z dějin české žurnalistiky, kultury a politiky*. Praha: Lidové noviny, 1993. 143 s. ISBN 80-7106-056-9.

POSSET, Johanna. *Česká samizdatová periodika 1968–1989*. Brno : Továrna pro sítotisk. Společnost pro reklamu a tisk R & T, 1993. 214 s. ISBN 80-901192-0-4.

PUNCH, Keith F. *Základy kvantitativního šetření*. Praha : Portál, 2008. 150 s. ISBN 978-80-7367-381-9.

REIFOVÁ, Irena (ed.): *Analýza obsahu mediálních sdělení*, Praha : Karolinum, 2004. 149 s. ISBN 80-246-0827-8.

ŠIMŮNKOVÁ, Tereza. *Činnost časopisu Divoké víno v šedesátých letech a dnes*. Praha, 2006. Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut komunikačních studií a žurnalistiky. Vedoucí bakalářské práce PhDr. Anna Jonáková.

TRÁVNÍČEK, Jiří. *Čteme? Obyvatelé České republiky a jejich vztah ke knize (2007)*. Brno : Host, 2008. 208 s. ISBN 978-80-7294-270-1.

VESELÁ, Jana. *Sociologický výzkum a jeho metody*. Pardubice : Univerzita Pardubice, 2007. 92 s. ISBN 80-7194-847-0.

12.2 Články

BALAŠTÍK, Miroslav. Editorial. *Host*. 1999, č. 1, s. 1. ISBN 80-86055-65-5.

Diplomová práce

BĚLUNKOVÁ, Libuše. Vážené čtenářky a vážení čtenáři!. *A2*. 2005, roč. 1, č. 0, s. 2. ISSN 1801-4542.

BOČANOVÁ, Stanislava, CHUCHMA, Josef. Otevřeli jsme Kavárnu on-line. *Mladá fronta DNES : Kavárna*. 2008, roč. 19, č. 16, s. 27. ISSN 1210-1168.

České literární časopisy, periodické literární sborníky a almanachy po roce 1945. *Česká literatura*. 2000, roč. 48, č. 3, s. 289–306. ISSN 0009-0468.

Divoké víno. 1964, roč. 1, č. 1, s. 1.

FISCHER, Petr. Konec vypravěče. *Lidové noviny : Orientace*. 2006, roč. 19, č. 66, s. 4. ISSN 0862-5921.

HESS, Ludvík (ed). *Divoké víno 1964–2007 : Antologie*. Praha: Sloart, 2007. 495 s. ISBN 978-80-7.

CHUCHMA, Josef. Otevřená Kavárna. *MF DNES : Kavárna*. 2004, roč. 15, č. 123, s. 1. ISSN 1210-1168.

JUNGMANN, Milan. Odpovědnost kultury. *Literární noviny*. 1990, roč. 1, č. 1, s. 1–2. ISSN 1210-0021.

K čemu je nám Orientace. *Lidové noviny : Orientace*, 1997, roč. 10, č. 256, s. 1. ISSN 0862-5921.

KOPÁČ, Radim. Literární časopisy do jedné ruky. *UNI*. 1999, roč. 9, č. 12, s. 24–28. ISSN 1214-4169.

Literární encyklopedie salonu. *Právo : Salon*. 2001, roč. 11, č. 233, s. 4. ISSN 1211-2119.

Literární masér komentuje. *Právo : Salon*. 2000, roč. 10, č. 284, s. 6.

Literární masér komentuje. *Právo : Salon*. 2004, roč. 14, č. 387, s. 2. ISSN 1211-2119.

MATHESIUS, Bohumil. Nesem vám noviny... . *Literární noviny*. 1927, roč. 1, č. 1, s. 1.

MLYNÁŘ, Vladimír. Úspěch Lidovek nás zaskočil. *Lidové noviny*. 2008, roč. 21, č. 8, s. 31. ISSN 1210-0021.

Diplomová práce

NOVOTNÝ, Vladimír. Co jsou literární časopisy, co nejsou a k čemu jsou na světě. *Dokořán*. 2005, roč. 9, č. 35, s. 9–11. ISBN 80-7363-014-1.

OSVALDOVÁ, Barbora. Žurnalistou může být každý. *Mladá fronta DNES : Kavárna*. 2006, roč. 17, č. 66, s. 2. ISSN 1210-1168.

Otázka pro Lidové noviny. *Právo : Salon*. 2005, roč. 15, č. 415, s. 2. ISSN 1211-2119.

PETRÁČEK, Zbyněk. Revolver Revue po pěti letech. *Revolver Revue*. 1990, roč. 1, č. 14, s. 5–6. ISBN 80-85196-0-4

PILAŘ, Jan. Máme za sebou uplynulý rok... *Literární noviny*. Praha, 1959, roč. 8, č. 1, s. 1.

POLÁČEK, Jiří. Literární časopisy 1945–1998. In KOUDELKOVÁ, Eva, MARKKOVÁ, Milada. *Sborník '98*. Liberec : Technická univerzita v Liberci, 1998, s. 137–152. ISBN 80-7083-293-2.

PORYBNÝ, Zdeněk. Právo. *Rudé právo*. 1995, roč. 5, č. 217, s. 1.

Postsriptum. *Právo : Salon*. 1996, roč. 6, č. 1, s. 4. ISSN 1211-2119.

Ringier prodal Lidové noviny. *Metro*. 1. 10. 1998, s. 6. ISSN 1211-7811.

Salon: nejdůležitější je chuť! *Tvar*. 2001, roč. 12, č. 4, s. 8–9. ISSN 0862-657X.

Slovo ke čtenářům, *Host do domu*. 1954, roč. 1, č. 1, s. 1–2.

ŠOFAR, Jakub : Liternetura@. *Právo : Salon*. 2000, roč. 9, č. 183, s. 2. ISSN 1211-2119.

Téma coby rozbuška. *MF DNES : Kavárna*. 2006, roč. 17, č. 6, s. 1. ISSN 1210-1168.

Ukažte mi ten český folk!. *MF DNES : Kavárna*. 2005, roč. 16, č. 225, s. 24. ISSN 1210-1168.

VAČKOV, Veselin. Vážené čtenářky, vážení čtenáři. *Lidové noviny*. 2005, roč. 18, č. 90, s. 1. ISSN 1210-0021.

Vážení čtenáři. *Tvar*. 1990, roč. 1, č. 1, s. 2. ISSN 0862-657X.

Výběr. *Právo : Salon*. 1996, roč. 6, č. 2, s. 2. ISSN 1211-2119.

12.3 Elektronické zdroje

Časopis HOST v proměnách času [online]. [cit. 2009-12-04]. Dostupný z WWW: <<http://www.casopis.hostbrno.cz/cs/o-nas/historie>>.

Čím je literární časopis Divoké víno [online]. 2003, 19. listopadu 2009 [cit. 2009-12-20]. Dostupný z WWW: <<http://www.divokevino.cz/info/index.php>>.

Dějiny vědy : Výzkumné centrum pro dějiny vědy: Mgr. Marie Koldinská, Ph.D. [online]. 31.01.2003 [cit. 2009-11-15]. Dostupný z WWW: <<http://www.vcdv.cas.cz/staff/koldinska.php>>.

Ludvík Hess: vydavatel literárního časopisu Divoké víno [online]. [cit. 2009-10-03]. Dostupný z WWW: <<http://www.hess.cz/divoke-vino.html>>.

Mediální skupina MAFRA : Pro inzerenty [online]. 2009 [cit. 2009-11-27]. Dostupný z WWW: <http://www.mafra.cz/cs/default.asp?y=mafra_all\\cs_pro-inzerenty_medialni-skupina-mafra-nabizi.htm>.

O nás [online]. 2005, [cit. 2009-10-10]. Dostupný z WWW: <<http://www.advojka.cz/informace/o-nas>>.

Osoby oceněné výročními cenami NČLF za rok 2001 [online]. 18.12.2009 [cit. 2009-09-13]. Dostupný z WWW: <http://www.nclf.cz/stranky/oceneni_01.htm>.

Redakční přílohy 2009 [online]. 2000-2009, [cit. 2009-12-20]. Dostupný z WWW: <<http://pravo.novinky.cz/inzerce/prilohy.php>>

Revolver Revue : Terezie Pokorná [online]. [cit. 2009-10-02]. Dostupný z WWW: <<http://www.revolverrevue.cz/terezie-pokorna>>.

Revolver Revue : Viktor Karlík [online]. [cit. 2009-10-02]. Dostupný z WWW: <<http://www.revolverrevue.cz/terezie-pokorna>>.

Slovník českých filosofů : Václav Bělohradský [online]. 4. 4. 1998 , [cit. 2009-10-03]. Dostupný z WWW: <<http://www.phil.muni.cz/fil/scf/komplet/>>.

Slovník české literatury po roce 1945 [online]. 2006 [cit. 2009-12-12]. Dostupný z WWW: <<http://www.slovníkceskeliteratury.cz/>>.

Stanislav Komárek – Domovské stránky [online]. 2007, [cit. 2009-10-02]. Dostupný z WWW: <<http://stanislav-komarek.cz/zivotopis.html>>.

ŠOFAR, Jakub. Česká literatura a internet. *Portál české literatury* [online]. 2009 [cit. 2009-12-09]. Dostupný z WWW: <<http://www.czechlit.cz/literarni-odkazy/literarni-periodika/na-internetu/>>.

Víkendové přílohy MF DNES získávají novou podobu. *iDnes* [online]. 2007 [cit. 2009-10-18]. Dostupný na WWW: <http://zpravy.idnes.cz/vikend-mf-dnes-ziska-novou-podobu-dqy-/media.asp?c=A071011_135321_media_ven>.

Wikipedie : Otevřená encyklopedie: Libuše Bělunková [online]. 21. 2. 2008 [cit. 2009-10-02]. Dostupný z WWW: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Libu%C5%A1e_B%C4%9Blunkov%C3%A1>.

Wikipedie : Otevřená encyklopedie: Veselín Vačkov [online]. , 7. 12. 2009 [cit. 2009-12-02]. Dostupný z WWW: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Veselin_Va%C4%8Dkov>.

Wikipedie : Otevřená encyklopedie: Jakub Patočka [online]. 7. 12. 2009 [cit. 2009-12-02]. Dostupný z WWW: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Jakub_Pato%C4%8Dka>.

12.4 Další zdroje

ABC ČR

A2

Divoké víno

Host

Literární noviny

Revolver Revue

Tvar

Mediasearch a Media Projekt

Lidové noviny: Orientace v letech od 1997 do 2009

Diplomová práce

Mladá fronta DNES: Kavárna v letech od 2004 do 2009

Právo: Salon v letech od 1996 do 2009

Příloha č. 1 k usnesení vlády ČR ze dne 21. října 1992, č. 598

Tiskový zákon 46/2000 Sb. § 3

13. Seznam příloh

Příloha č. 1: Titulní strany Salonu (foto)

Příloha č. 2: Titulní strany Orientace (foto)

Příloha č. 3: Titulní strany Kavárny (foto)

Příloha č. 4: Přepis rozhovoru se Zdenko Pavelkou ze dne 27. ledna 2009 (text)

Příloha č. 5: Přepis rozhovoru s Josefem Chuchmou ze dne 4. února 2009 (text)

Příloha č. 6: Přepis rozhovoru s Františkem Šulcem ze dne 6. února 2009 (text)

Příloha č. 7: Přepis rozhovoru s Václavem Bělohradských z měsíce květen 2009 (text)

Příloha č. 8: Struktura fejetonů Lenky Procházkové a Aleše Pejchala v Salonu (tabulka)

Příloha č. 9: Sloupky Pavla Šruta v Salonu v letech 2006–2008 (tabulka)

Příloha č. 10: Nejčastější autoři v přílohách v letech 2006–2008 (tabulka)

Příloha č. 11: Dotazník k sociologické sondě (formulář)

Příloha č. 12: Kódovací kniha a definice proměnných (text)

Příloha č. 13: Kvantitativní analýza 2006–2008: soubor všech nakódovaných dat (SPSS Data Document; jen v elektronické podobě)

Příloha č. 14: Kvantitativní chronologická analýza – soubor všech nakódovaných dat (SPSS Data Document jen v elektronické podobě)

Příloha č. 15: Data získaná ze sondy mezi vysokoškolskými studenty – soubor všech nakódovaných dat (SPSS Data Document jen v elektronické podobě)

14. Přílohy

Příloha č. 1: Titulní strany Salonu

Obr. 1

Obr. 2

Obr. 3

Obr. 4

Priloha č. 3: Titulní strany Orientace

ORIENTACE

Priloha Lidových novin pro civilizaci a myšlení

K čemu je nám Orientace

Vrchní soud se pokouší o právní převrat

Únos Bohumila Laušmana z Rakouska

Lesk a bida švédského socialismu

Názory, ty mně jdou samy

Blondatá raketa Marla Ruzicka

Únos Bohumila Laušmana z Rakouska

Lesk a bida švédského socialismu

Názory, ty mně jdou samy

Blondatá raketa Marla Ruzicka

Obr. 5

ORIENTACE

Priloha Lidových novin pro civilizaci a myšlení

Videa byla během studené války rájem špiónů

Únos Bohumila Laušmana z Rakouska

Lesk a bida švédského socialismu

Názory, ty mně jdou samy

Blondatá raketa Marla Ruzicka

Únos Bohumila Laušmana z Rakouska

Lesk a bida švédského socialismu

Názory, ty mně jdou samy

Blondatá raketa Marla Ruzicka

Obr. 6

ORIENTACE

Priloha Lidových novin pro civilizaci a myšlení

Názory, ty mně jdou samy

Blondatá raketa Marla Ruzicka

Únos Bohumila Laušmana z Rakouska

Lesk a bida švédského socialismu

Názory, ty mně jdou samy

Blondatá raketa Marla Ruzicka

Únos Bohumila Laušmana z Rakouska

Lesk a bida švédského socialismu

Názory, ty mně jdou samy

Blondatá raketa Marla Ruzicka

Obr. 7

ORIENTACE

Priloha Lidových novin pro civilizaci a myšlení

Blondatá raketa Marla Ruzicka

Únos Bohumila Laušmana z Rakouska

Lesk a bida švédského socialismu

Názory, ty mně jdou samy

Blondatá raketa Marla Ruzicka

Únos Bohumila Laušmana z Rakouska

Lesk a bida švédského socialismu

Názory, ty mně jdou samy

Blondatá raketa Marla Ruzicka

Obr. 8

Příloha č. 4: Přepis rozhovoru se Z. Pavelkou ze dne 27. ledna 2009

■ **V Salonu jste působil takřka od samotného počátku. Kdo přišel s nápadem jej založit?** Literární příloha byla nápadem pozdějšího ministra kultury Pavla Dostála, který s tím, pokud vím, přišel za šéfredaktorem Zdeňkem Porybným v době, kdy dělal v Právu komentátora a neměl žádný politický úvazek kromě toho, že byl členem sociální demokracie. Docela se s Porybným sblížili a Dostál navrhl, že by bylo dobré, kdyby měly noviny něco, co by přitáhlo intelektuály, protože ti tehdy Právu jako autoři i čtenáři chyběli. Právo tehdy držel starý předplatitelský kmen, ale mladší a zejména intelektuální vrstvy v něm pro sebe nic nad rámec kvalitního zpravodajství a komentářů nenacházeli. Problém Práva tehdy byl, že ho intelektuální elita četla jen výjimečně. Tato Dostálova myšlenka se ujala a postupně došlo k tomu, že v září 1996 vyšel první Salon.

■ **Ten vyšel už pod vaším vedením?** Ano, ale mělo to ještě takové zákruty. Literární příloha měla začít vycházet na jaře 1996, v únoru nebo březnu, ale já tehdy v Právu nepracoval. Se Zdeňkem Porybným jsme se ale znali, protože jsem do roku 1989 v Rudém právu dělal. Věděl jsem tedy od něj, že něco takového chystá, ale víc jsem se o to nestaral, měl jsem jinou práci i zájmy. Pak mi jednou volal jeden kamarád, že ten, kdo začal přílohu připravovat, to nezvládl. Zároveň se mě zeptal, jestli bych to nechtěl zkusit. Za nějakou dobu jsme se se Zdeňkem Porybným sešli a někdy v květnu 1996 jsme se domluvili, že to vezmu. Závěr byl, že bychom přílohu v září rozjeli a že do té doby připravím maketu – návrh grafiky, obsahové zaměření, název. Domluvili jsme se, že by to měly být čtyři stránky, že nebudeme pospíchat, že v první fázi bude příloha vycházet jednou za měsíc, protože to budu dělat sám. Po prvním čísle jsme se ale shodli, že další číslo vyjde po měsíci a pak hned přejdeme na čtrnáctidenní periodicitu. Původní plán byl, že až tak za rok od prvního vydání přejdeme na týdenní periodicitu. Nakonec jsme to zkrátili o půl roku. A dostal jsem hned místo pro redaktora Jana Kašpara. V letech 1989 až 1990 jsme spolu pracovali v Tvorbě a rozuměli jsme si.

■ **Jaká byla původní koncepce Salonu?** Koncepci jsem nedělal, dělal jsem jen záměr. Programové koncepce nepovažuji pro noviny či časopis za nejlepší začátek, protože praxe původní u stolu vymyšlené ideje vždycky obrousí do něčeho jiného.

■ **Jaký byl tedy záměr?** Ten se dá shrnout do dvou slov, na kterých jsme se se šéfredaktorem dohodli: dobrý produkt. Tedy, aby to přitáhlo pozornost vzdělaných lidí, kteří

by postupně začali i přispívat. Náplň jednotlivých čísel vznikala stále stejně, což znamenalo, že jsem musel mít neustále přehled, co se kde děje, jací jsou noví autoři, a ty, kteří mi vyhovují, pro Salon získat. Salon nebyl založený na tom, abych já nebo ostatní redaktoři Salon popsali sami, ale abychom do něj přitáhli chytré lidi s názory, kteří jsou schopní formulovat své postoje ke světu. Postupně se mi podařilo získat autory, které považuji za nejlepší – jako Karla Kosíka, roli filozofa poté převzal Václav Bělohradský, s nímž jsem původně dělal rozhovor a postupně se ukázalo, že si vyhovujeme a že je pro něj Salon celkem dobrá platforma.

■ **Proč jste pro vydávání Salonu zvolili právě čtvrtek?** Sobotu s magazínem by přetížil, pátek je obecně den předvíkendového spěchu, pondělí, úterý, středa jsou obyčejné dny, čtvrtek je klidnější, očekává se víkend. Pokud vím, řada čtenářů si Salon pořídila a schovala na víkendové čtení. MFD měla a má magazín ve čtvrtek, proti němu byl Salon tak trochu nasazen a mohl se profilovat náročněji, nikoli přebíjet magazínovostí.

■ **Měli jste nějakou finanční rozvahu?** Ne. Jen to, že to nebude vydělávat, ale že by to měl být už zmíněný dobrý produkt s cílem spoluvytvářet prestiž novin v intelektuální sféře.

■ **A jaká byla grafická koncepce?** Základní layout vycházel z grafiky týdeníku Tvorba, protože se osvědčil jako čtenáři přátelský variabilní systém. Jednoduchá záhlaví rubrik, do nichž by bylo možné vepsat cokoli, co jsme potřebovali naznačit z obsahu, velké písmo titulků, hodně „luftu“, velké fotografie, raději jedna pořádná na půl strany než čtyři mrňavé, možnost zalamovat texty případně i obrázky vhodně do sebe.

■ **Do jaké míry jste se v Salonu snažili reflektovat aktuální témata?** Představa byla taková, že by ambice měla být ve vysvětlování, co se děje, a ukazovat možná řešení toho stavu. Což je maximálně otevřený způsob, protože nikdy nevíte, jaké nové informace se objeví a kdo na co přijde. A porozumění tomuto světu je možné přes více výkladů. Mojí ambicí bylo čtenáři poskytnout pravděpodobný vějíř těch výkladů.

■ **Jak si představujete typického čtenáře Salonu?** Řekl bych, že není z Prahy, spíše jsou to lidé podobně orientovaní k mému hledání i svým způsobem k podobnému vidění světa. Chtějí vědět, co se děje, chtějí číst něco s názorem, chtějí srozumitelné, uvěřitelné i polemické výklady. Nepreferuji ale konfrontační věci, spíš hledání. Jde o zvědavost. Profil předpokládaného čtenáře je asi takový, že je to minimálně středoškolsky vzdělaný člověk,

spíše vysokoškolák. Hodně čte, zajímá se o politiku, ale ta každodenní je mu možná i protivná, a chce se na ni dívat raději z nadhledu.

■ **Myslíte si, že je možné předpokládat, že by přílohy jako Salon, Orientace a Kavárna mohly předpovídat vzhled a styl deníkové novinářiny v budoucnu?** Tato situace se začala měnit v 80. letech v Evropě tím, že noviny přecházely výrazně na přílohy. Obchodní stránka věci nutí vydavatele vymýšlet přílohy, které by táhly inzerenty. V 90. letech začínají být hlavní evropské deníky tlustými štosy. Pak je tu internet, který je konkurencí pro zpravodajství. Analytické věci nejsou pro internet tak akceptovatelné. To byl pro mě problém, jak s internetem zacházet, když Salon vylučoval rychlé čtení, rychlou reakci – proto udělat webové stránky pro Salon bylo otázkou nejen technickou. Nakonec byla zvolena nejjednodušší cesta přes Novinky.cz. Z českých literárních webů se mi líbí třeba Dobrá adresa, která vlastně kopíruje klasickou sazbu. Můžete si ji vytisknout jako celý časopis. To by cesta mohla být, ale musí se to dělat s velkou disciplínou a klasickou redakční prací

■ **Kdo jsou/byli podle vás zásadními autory Salonu, kteří jej formovali?** Jednoznačně Karel Kosík, Jan Keller, Václav Bělohradský, Stanislav Komárek, Václav Cílek, později také Erazim Kohák, ale také Blumfeld S. M. neboli Čaroděj. A Bohumil Hrabal, protože jemu jsem první Salon přinesl a považoval jsem ho za kmotra – jeho strýc totiž vydával za první republiky společenský časopis Salon, který mě k názvu přílohy přivedl. Hrabal byl zásadní, byť už v té době nepíšící a záhy ani nežijící autor. Podobný vliv měl Egon Bondy, s nímž jsme připravili několik rozhovorů, včetně posledního, který vyšel posmrtně. Velkým přínosem byla také spolupráce s Janem Trefulkou. I když pravidelně do Salonu nepřispíval, považoval jsem ho za autora, který se musel v Salonu objevovat. Stejně jako Michal Viewegh. Šlo mi také o hledání nových autorů. Takže musím zmínit ty, kteří se mezitím jako dobří spisovatelé prosadili: Václava Kahudu, Emila Hakla, Miloše Urbana, Mariana Pallu, Radku Denemarkovou, abych jmenoval ty nejznámější. Jaroslav Rudiš dokonce ze Salonu odstartoval. Podstatná pro mě byla také spolupráce se Sašou Berkovou nebo s Mirkem Vodrážkou, ale hlavně s Lenkou Procházkovou. Ta mi především v začátcích pomohla. Ona byla ta, která mi napověděla tím, co psala, že tudy ta cesta vede. Její fejetony lidi zaujaly. A jedním z nejbližších spolupracovníků byl Pavel Šrut, postupně takový tajný rada, konzultant teprve klubajících se záměrů. Ale v mém adresáři se nasčítalo na 1100 jmen, a primárně důležité pro mne nebylo jméno, rozhodující byl vždycky text.

■ **Přiblížil byste standardní rubriky?** Rubriky vycházely z odhadu, co může být nosné, a jestli má smysl to tak dělit. Jako první zadání jsem si dal fejeton v každém čísle – a aby bylo jasné, že nejde o žádní tlachání, měl v záhlaví K věci. Problémem byla reflexe literatury, ta dozrála do podoby rubriky Nad knihou. Žádné recenze nebo strukturální rozbory knih, ale samostatné texty, fejetony nebo úvaha, pro niž je kniha východiskem. Salon nebyl primárně určen pro literární vědce, ani pro autory, ale pro lidi, kteří se o literaturu a svět zajímají. To byl základní moment, který podle mě Salon výrazně odlišoval od všech ostatních příloh v denících nebo od literárních časopisů. Vědomě jsem rezignoval na recenze. Pak pravidelně vychází básnička. Dělam to obráceně, než to dělali ve slavných Literárních novinách v 60. letech, kdy básnička sloužila k zaplácnutí díry, když jim nevycházela sazba – to mám od pamětníků. V Salonu je báseň nebo básně manifestačně, řekněme, že padesát básníků za rok stojí za to, aby se o nich vědělo. Pak tam má být sloupek, nejdříve pan Č – Pavel Vašák – a po něm nastoupil Pavel Šrut se sérií, jež má srovnání jen s Vaculíkovými fejetony. A pak Šofarova literatur@ – to si vymyslel sám, že by to chtěl zkusit. A zjistili jsme, že to píše dobře a že má svůj okruh čtenářů. Pak tam byla literární encyklopedie, určená pro české učitele, protože se o současné české literatuře v té době moc neměli kde dozvědět. A leckteří češtináři si encyklopedii vystříhovali, jak se mi donášelo. Ale nejdůležitější byly samozřejmě titulní rozhovory a eseje.

■ **Jak byste zhodnotil Salon v porovnání s ostatními přílohami Orientace a Kavárna?** Ze začátku, než vznikla Kavárna, jsem neuvažoval o tom, že mám nějakou konkurenci. Orientace je koncipovaná úplně jinak, je intelektuálštější. Podle některých lidí se postupně dokonce Orientace změnila na „intelektuální bulvár“, snažila se témata hrotit, vyrobit nějaký ten intelektuální skandál nebo aspoň kauzu. Ale nejsem ten, kdo by měl zrovna tohle hodnotit. Když začala Kavárna vycházet, musel jsem zpozornět, ale brzy jsem toho nechal, protože tam byl ten rozdíl zřetelný hlavně ve dvou věcech – více se věnovala politice a nepředstavovala živou přílohu. Oběma přílohám, Orientaci i Kavárně, je ale společný stejný pohled na svět. Kdežto v Salonu byl základní postoj od začátku určován přesvědčením, že systém je špatný a společenská kritika i argumentace tomu odpovídaly. Ta shoda byla pozoruhodná, aniž by se autoři jakkoli domlouvali: chybný je systém, dílčí kosmetika mu nepomůže.

■ **Na závěr – jak byste Salon stručně definoval?** Král je fakt nahý, a to se dá vyjádřit básničkou, fejetonem, esejí, povídkou... Pro mě to má být pořád rock'n'roll. Jak ho hrál a zpíval Petr Kalandra.

Příloha č. 5: Přepis rozhovoru s Josefem Chuchmou ze dne 4. února 2009

■ **V Kavárně působíte od jejího počátku. Jak Kavárna vznikla?** Kavárna vznikla během roku 2004, kdy se tehdejší šéfredaktor Pavel Šafr rozhodl, že chce mít nějakou sobotní přílohu v rámci rozšíření portfolia listu. Protože před tím zakládal v Lidových novinách Orientaci, zřejmě chtěl mít něco takového i v MF Dnes. Hlavní impuls tedy vzešel od něj, on vymyslel i název. Před tím jsem se podílel na stránkách, ze kterých se to transformovalo, to znamená Civilizace, tak jsem byl logicky ten, kdo by to měl začít dělat. Na začátku jsem na to byl sám, dva dny v týdnu mi někdo pomáhal. Dnes je i internetová verze, dělám to ještě s jednou kolegyní.

■ **Jaká byla původní koncepce Kavárny?** To má dvě roviny. Jedna je ta deklarovaná, že je to příloha pro myšlení, civilizaci a umění. To byly základní stavební prvky – jedna byla civilizace, což byla volná transformace té rubriky, umění bylo myšleno tak, že třeba recenze budou nahlížené ze společenského hlediska anebo se budou týkat společenskovední literatury, což je to, co kulturní rubrika nepokrývala. Nůžky se tak rozevřely a každý měl svou přihrádku. Druhá část směřování vyplývá ze mě. Od začátku jsem nechtěl to, co dělá Salon, to znamená takovou literární přílohu, byť je to vágní vymezení, některé jejich materiály jsou politické eseje, rozhovory, které nejsou o literatuře. Salon není ortodoxně literární příloha. Orientace byla v tu dobu, kdy jsme Kavárnu definovali, zaměřena historicky, což bylo dané tím, že šéfem byl tehdy Petr Zídek, který je historik. Nechtěl jsem stát ani na literární, ani na historické parketě, ale mít svou parketu, která je tematicky i žánrově velmi otevřená. Příloha byla koncipována pokud možno bez rubrik.

■ **Proč?** Protože když zahlavičujete, zarubrikujete čtyři tiskové strany, stanou se vám z toho přihrádky, které vyplňujete. Poezie a Knižní tipy jsou anotačně informační rubriky, poezie je skládaná výhradně z knih, které vyjdou, také anotace na poetickou knížku je skrze poezii. Jinak Kavárna nemá žádnou další pevnou strukturu. Za mnou přišel i Petr Fidelius a oslovil mě, jestli nechci nějaké texty o řeči a jazyku, se kterými v Orientaci nepochodil, ačkoli pro ně psal a oni si udělali před dvěma lety novou koncepci, která důsledně rozrubrikovala celou přílohu. A mě to přijde svazující. I když jsem i slyšel, že

některým vadí to, že jeden týden máme rozhovor a druhý zase ne. Ale mě to nevadí a myslím si, že je to otevřené. Když mám dobrý rozhovor a nechci ho krátit, prosadím si, že ten rozhovor vyjde na dvou stranách. Když tam budu mít rubriky, těchto věcí se vzdám. Tato volnost mi navíc umožňuje ještě jednu věc. Když se vedou nad něčím polemiky, tak je v Kavárně průběžně a aktuálně zveřejním. Kdybych měl rubriky, jsem ztracen. Dnes je situace ještě trochu jiná, protože většina polemických materiálů končí v on-line Kavárně, což mi odlehčí v tištěné verzi a umožňuje mi to zařadit prakticky každý polemický příspěvek.

■ **Jak si představujete typického čtenáře, čtenářku Kavárny?** Teď se budu pohybovat ve velmi vágních pojmech. Představuju si ho tak, že to je nepředpojatý člověk, který přemýšlí v souvislostech. Chci oslovit lidi, kteří nerezignovali na myšlení v souvislostech. Asi to bude skupina lidí středoškolského a vysokoškolského vzdělání, ale nedokázal bych říct, jestli převažují muži nebo ženy. Podle reakcí, které mi chodí, vím, že Kavárnu čtou lidé v důchodovém věku stejně jako mladí lidé. Také si myslím, že v novinách takového nákladu nemůžete pracovat s nějakou konkrétní subkulturou. Snažím se, aby tam nebyly odbornické texty stejně jako ty trapně zjednodušující. Nepreferuji ani žádnou orientaci nebo tematickou a žánrovou sevřenost.

■ **Mohl byste přiblížit strukturu autorů?** To, kdo se tam objevuje, vzniká dvojpohybem. Některé autory oslovuji a témata pro ně vyhledávám. Druhou část tvoří, tak čtyřicet procent, texty, které mi chodí. Řada z nich se sice vrátí, ale řada se také použije. Hodně jmen se objeví jednou dvakrát za rok. Pak jsou autoři a autorky, které mám v adresáři, a přesně vím, jaké téma jim zadat. Kdysi tam publikoval velmi pravidelně Miroslav Bednář, který byl tehdy na volné noze. Jednou za měsíc mi Pavel Kosatík napíše úvahu, která se bude týkat české společnosti. Soustavně spolupracuji s Petrem Fideliem na materiálech o jazyku. Je to pestrá skupina lidí. Není v tom pevný systém. Zatím. Sobotní přílohy mají projít radikální změnou a pak to bude třeba vyžadovat něco, co má Respekt, autorské sloupky po stranách. Uvažuje se o sloučení všech sobotních příloh do jednoho sešitu, co dělá pár novin v Evropě.

■ **Jak byste si Kavárnu kupříkladu za pět deset let představoval?** Mediální scéna bude zase vypadat jinak, řada rubrik se přesune na internet. Papírové noviny si budou muset definovat svou pozici, což ostatně průběžně dělají. Předpokládám, že má rubrika bude nadále na papíru existovat, ale její těžiště se přesune na internet. Představoval bych si to jako ostrov, který by nabízel společenské vědy, umění a alternativnější kulturu, takový ostrov spřízněných

duší, přičemž nemyslím nějakou selankovitou shodu, ale spíše dům, kde si vyberete nějaké svoje pokoje. Lidi se naučili číst na internetu delší věci, zvětšily se monitory, zrychlilo připojení. Na internetu můžete rozšiřovat rozsah textů, jejich škálu, multimedializovat. Docela mi to vyhovuje. Ale je to věštění z koule.

■ **Kavárna je také na internetu. Jak s texty pracujete?** Dneska už to často dělám tak, že mám nějakou papírovou verzi toho materiálu a pak je internetová verze, která se liší nejen rozsahem, nebo je úplně odlišná.

■ **Je podle vás možné, že přílohy typu Orientace, Kavárna a Salon mohou být jakýmsi „předchůdci“ toho, jak budou jednou noviny vypadat?** Není to samozřejmě vyloučené. Možná to budou takové časopisy vycházející denně. Má to i určité nebezpečí, ne nepochopitelnou součástí budou různé zábavné prvky. Ne každá symbióza je únosná a plodná. Ale možná to tak nebude, pohybujeme se na poli alternativ.

■ **Odkdy je Kavárna na internetu?** Je to rok, bylo to na moji žádost. Pociťoval jsem dvě věci. Když se vyvolala nějaká debata, bylo třeba na ni reagovat, a nechtěl jsem uzurpovat jen jeden ten hlas, protože nemůžete další dvě Kavárny věnovat jen ohlasům. A přitom mezi těmi nepřipustitelnými hlasy byly velmi zajímavé připomínky nebo úvahy na to téma. A druhá věc byla, že jsem chtěl, aby tam byly speciálně psané věci pro on-line Kavárnu. Podobná rubrika bude bez internetu postupně nedostatečná. Časem bych tam chtěl mít třeba blogy, ale ne takové, které jsou na iDnes.cz. Je tam možnost mít třeba kulturní zápisník. Kavárna je v rámci těchto dvou redakcí, MF Dnes a iDnes.cz, jediná rubrika, která má skutečně svou internetovou verzi. Každý den je tam nový materiál a funguje to jako samostatná rubrika. Zároveň je tam archiv papírové Kavárny.

■ **Do jaké míry spolupracujete s kulturní rubrikou?** Moc ne. Kolegyně Martina Buláková, která dělá v kulturní rubrice výtvarné umění, mi občas něco napíše (zejména na internet). Jinak je spolupráce s kulturní rubrikou daná personálně, a je to celkem striktně oddělené.

■ **Mohl byste Kavárnu zařadit vedle Orientace a Salonu? V čem je podobná a v čem se liší?** Společného má to, že vychází jednou týdně. Společné má i to, že se věnuje kulturním tématům, kterým se nevěnuje deníková kultura. To se týká především Salonu. Stejně tak je to v Kavárně ve vztahu k deníkářské kultuře. V té rubrice Scéna, ve které je Kavárna zasunuta, dochází k určitému překryvu, někdy žánrovému i tematickému. Žádnou

nepropustnou bariéru nepropaguji. V té určité alternativnosti pohledu je Kavárna společná se Salonem. Řekl bych také, že je Salon středově redigovaný. Je tam určitá tendence k tomu. V Kavárně je různost politických ideologií a systémů větší. Ty politické věci v Salonu definuje Václav Bělohradský, je to kritický hlas. Kavárna není politicky a názorově aktivistická jako Salon, ani Orientace taková není. Ve vztahu k Orientaci se liší Kavárna tím, že v ní není tolik rubrik a není nutné je týden co týden zaplňovat, což vede k tomu, že je Kavárna jako by nezodpovědnější. Vůči Orientaci mám pocit, že se ty naše přílohy přirozeně doplňují a v ničem se moc nepřekrývají. Kavárna je také příloha, která vzniká bez nějakého schůzování. Snažím se reagovat aktuálně na témata, mám ambici nebýt mimo čas a prostor, což Salon je a Orientace trochu méně.

Příloha č. 6: Přepis rozhovoru s F. Šulcem ze dne 6. února 2009

■ **Kdo přišel s nápadem Orientaci založit?** U zrodu stál Tomáš Zahradníček a bylo to za šéfredaktora Pavla Šafra, který měl asi pocit, že v novinách chybí něco „intelektuálnější“, co by zasahovalo do akademické části, kde by měly texty jinou strukturu a zabývaly se jinými tématy. Ale konkrétně, čím to byl nápad, nevím.

■ **Od kterého roku Orientaci vedete?** Od roku 2005.

■ **Dokázal byste popsat rozdíl mezi Orientací za vašeho vedení a tím, kdy ji vedl Petr Zídek?** Ta zásadní změna nastala v roce 2005, před tím Orientace měla otvírací text obvykle esejistického typu, uvnitř byly recenze, menší i větší. A měli jsme pocit, že to není úplně ono a že je třeba to změnit. Na podzim roku 2004 kolega Brian Whitmore, který tehdy dělal pro Boston Globe a dnes dělá pro Svobodnou Evropu, byl stejně jako já přizván k přípravě. Bavili jsme se, jak to změnit. Dříve byly texty hodně těžké, historické texty, které už hodně vybočovaly z toho, co by v novinách mělo být. Protože nemá smysl, aby měly noviny část, která bude vypadat jako odborný sborník. Celé to má být popularizací různých aspektů, a protože je příloha Věda, my se soustředíme na sociální vědy. I když tam někdy vědecké články máme. Více se zabýváme společností, společenskými vědami. My neřešíme, jestli raketa doletí na Měsíc, ale co to může znamenat pro společnost. Orientace měla dříve čtyři stránky, novou koncepcí se rozšířila na šest a pokusili jsme se udělat model anglosaský, který najdete v různých časopisech. Když se podíváte na otvírák, je to na noviny příliš dlouhý text. Spousta lidí s tím může mít problém, zůstává obrázek, kde býval Pavel Reisenauer. Toho vystřídal Michal Cihlář, což je tak rok a půl.

■ **Jaká je koncepce dnes?** Layout přílohy je vždycky stejný, jsou to přesně dané rubriky. Vychází to z toho, že k dlouhým textům patří jistá dávka konzervatismu. Nápadem Veselina Vačkova poutáme texty slovem, ostatní separáty to dělají obrázkem, grafikou. Nechci, aby ten, kdo Orientaci čte, musel pokaždé rubriky hledat jinde. Chci, aby tam nebyly rušivé elementy, aby se mohl soustředit na text. Otvírák, cover story se odlišuje od zbytku, je to novinářská záležitost, reportáž, analýza, která musí mít širší rozměr. Text má úplně stejnou strukturu – story-příběh, nadgraf, popíšete hypotézy, teze. Styl je takový jako časopis New Yorker, kde najdete podobnou strukturu. Na straně 3 – Studovna je recenzní esej, žádný vědecký článek – musí něco popularizovat. Když Orientací listujete, můžete vydechnout u kratších sloupků – ty dva po bocích píšou stále stejní lidé. Obrazový prvek je prezentace mladých výtvarníků. Zůstává Knihovna – nahoře je recenze většinou na beletrii, dole dvě recenze na naučnou literaturu. A pak je tam esej.

■ **Tato struktura je tedy od roku 2005?** Ano, od dubna. Pak byla ještě malá změna, že jsme měli necelý rok osm stran, trochu jsme se rozmáchli, a to bylo hodně zajímavé. Byly tam dvojstrany recenzí a sloupků. Pak došlo ke změnám, že se vymyslel Relax a jinak se kvůli tiskárně uspořádaly separáty.

■ **Dotklo se nějak koncepčně Orientace sloučení Lidových novin s MAFRou?** Orientace vůbec ne, ani moc novin ne. Redakčně je to striktně odděleno. Ale fakt je ten, že rivalita stále existuje.

■ **Do jaké míry spolupracujete s kulturní rubrikou LN?** Největší dialog probíhá s Ondřejem Horákem, který má na starosti knížky v kultuře a s Iwashitou, která má u nás na starosti beletrii. Ondřej Horák nám občas něco napíše, stejně jako Jana Machalická, která šéfuje kultuře. Na otvírky používám lidi z domácí, ekonomické nebo zahraniční rubriky. Je to mix.

■ **Popište tedy personální strukturu autorů.** Jsme na to čtyři stálí redaktoři – Daniela Iwashita, má na starosti beletrii a dělá Studovny, Petr Zídek, dr. historie, bývalý šéf, píše i otvírky, velká část práce je samozřejmě redakční, práce s texty, objednávání témat, nápady. Honza Čáp, který dělal dřív v BBC, píše otvírky, má na starosti rubriky Všechno je jinak (je asi rok stará) a má na starosti technické zpracování eseje. Malé procento autorů jsou ti kmenoví. Nápady vznikají na otvírky u nás, při debatách. Poradu máme jednou týdně.

■ **Když má Orientace pevnou strukturu, do jaké míry je aktuální s ohledem na palčivá témata?** Snažíme se ty věci předjímat.

■ **To je těžké.** Ale zároveň i jednoduché, jako třeba výročí – tzn. 12. února má výročí Darwin. Chceme to nějak udělat, tak jak... další věci se dají předpokládat, začátek/konec našeho předsednictví, zasedání NATO, výročí Kosova. Někdy to vyjde, někdy ne. Otvíráky jsou ty nejaktuálnější. Nemůžete čekat na nápad, plánujeme témata na několik týdnů dopředu. Když se něco stane a je to možné kvalitně a rychle udělat, tak neaktuální věci třeba posuneme. K aktuálnosti jsou dobré eseje.

■ **Jak byste hodnotil Orientaci v porovnání se Salonem a Kavárnou? Co mají společného a v čem Orientace vybočuje?** Salon je více literární a orientovaný více do kultury. Kulturní revue. Úroveň Salonu je velmi dobrá. Kavárna mi přijde mnohem méně čitelná, někdy tam máte kulturu, někdy hodně politiky, někdy se divím, proč tam je tahle básnická sbírka. Někdy tam mají dobré věci. Odlišuje nás od nich hlavně to, že je naše koncepce naprosto striktní. Máme jasné rubriky, víte, co dostanete. Snažíme se hlavně orientovat na společnost, za každou věcí se ptáme, proč, ne co kdo a kdy. Každý přístup je jiný a vlastně se docela dobře doplňujeme. Pro mě je mnohem větším konkurentem třeba Respekt než Kavárna nebo Salon. Orientace je časopis v malém.

■ **Je podle vás možné, že přílohy typu Orientace, Kavárna a Salon mohou být jakýmsi „předchůdci“ toho, jak budou jednou noviny vypadat?** V novinách tak obrovské materiály jako u nás nebudou z jednoho prostého důvodu, protože to nikdo neučte.

■ **Orientace je na internetu?** Je na webu Lidových novin, ale nemá vlastní rubriku. Snaha je, aby byla jedna rubrika. Internet je prostor pro rozšíření, nevidím ho jako primární věc.

■ **Jak si představujete typického čtenáře Orientace?** Je to asi člověk s vyšším vzděláním, je to člověk ve městě, povětšinou v Praze, a je zaměřen primárně humanitně, zároveň to čtou lidé i technického směru. Předpokládal bych, že Orientaci čtou akademici spíše středního a vyššího věku.

Příloha č. 7: Přepis rozhovoru s Václavem Bělohradských z měsíce květen 2009

■ **Jaké vidíte zásadní rozdíly mezi přílohami Orientace, Kavárna a Salon?**

Orientace mi vždycky připadala jako akademická platforma – nějakým způsobem se v ní objevují základní témata, která se ve světě diskutují, ať už to jsou klimatické změny nebo nové nemoci. Naopak Kavárna se za poslední tři roky prudce zpolitizovala. Vidím ji jako ideologickou platformou určité pravice v této zemi. Salon si drží literární linie – je spíše literárním týdeníkem otevřeným společenským tématům s tím, že literaturu pojímá jako angažovaný životní postoj s mojí výjimkou. Já jednou za dva měsíce publikuji nějaký základní článek z oblasti společenských věd.

■ **Jaké byly hlavní důvody pro to, že jste si Salon jako českou publikační platformu vybral?** Motivy jsou hlubší. Měl jsem pocit, že to, co dnes nejvíce ohrožuje naši politickou kulturu, je masová delegitimace levice, levice jako pozůstatku minulosti. Ono to tak není. Je třeba postavit politické myšlení na ideji, že kapitalismus a komunismus jsou dvě varianty průmyslové modernosti a že ani jedna ani druhá neřeší problémy průmyslové modernosti. Naopak, jak řekl můj učitel Jan Patočka, vzájemný boj mezi komunismem a kapitalismem ty rozpory ještě prohlubují. V rámci této filozofie jsem měl pocit, že je třeba hájit legitimnost nějaké levicové kritiky, aniž bych to bral politicky. V tomto směru mi nejsympatičtější přišlo Právo, jako noviny, které mají hrát určitou roli obnovy demokratické levice v této zemi. Současně mi Salon připadal nejméně politický, protože politická témata, která se tam objevují, jsou do jisté míry nadpolitická.

■ **Je podle vás možné, že přílohy typu Orientace, Kavárna a Salon mohou být jakýmsi „předchůdci“ toho, jak budou jednou noviny vypadat?** Dokonce musí. Tím, že se všechny tradice rozpadly, protože mobilita postmoderního světa je obrovská, funkcí novin budoucnosti bude především vyprávění příběhů, jejichž cílem bude probudit v lidech nějakou orientaci v rozporném světě. Druhou funkcí bude senzibilizace, tedy na co máme být citliví, co má mít prioritu. Samozřejmě modernost by chtěla všechno změnit a noviny by měly hájit to, co je třeba konzervovat. Také budou vyprávět příběhy o tom, jak konvertujeme na nové hodnoty. Věřím, že tyto suplementy jsou zárodečnou formou nového novinářství. Já žiji v Itálii a právě italské noviny by dneska byly v Česku spíš přílohy.

Příloha č. 8: Struktura fejetonů Lenky Procházkové a Aleše Pejchala v Salonu

	Lenka Procházková	Aleš Pejchal
26.9.1996	Návrat ženského principu aneb Pozvání na cestu	Ženy jako otázka?
24.10.1996	O Senátě	Senát, zákon a právo
7.11.1996	Krise paměti	Pomníky
21.11.1996	Úvaha o drogách	Kolik je na světě drog?
5.12.1996	Satisfakce malých lidí	Justice?
19.12.1996	Kultura v obcích aneb Sláva Arnoštkám!	Právo v obcích aneb Sláva starostům!
9.1.1997	Che ti dice la patria?	Fejeno o vlastenectví
23.1.1997	Žena na kladině	Muž vve službě
6.2.1997	Meze úzkosti	Nekonečno končí, konec začíná!?
6.3.1997	Krédo	O víře
20.3.1997	Aplaus v hořkých chvílích	Bez aplausu
3.4.1997	Hlas veřejného mínění	O době minulé
17.4.1997	Tělo je domov aneb Pokrytectví celibátu	Láska, duše a tělo
15.5.1997	Tajné obřady aneb Já píšu vám...	Proč psát?
22.5.1997	Poutníci do nového tisíciletí	Znovu poprvé
5.6.1997	Buditelé, snílci, šamani a mučedníci	Býti Čechem...

Příloha č. 9: Sloupky Pavla Šruta v Salonu v letech 2006–2008

	Pavel Šrut
12.1.2006	Derniéry
19.1.2006	Dvacet let poté
26.1.2006	Siouxové mají jasno
2.2.2006	Béčkové inspirace
9.2.2006	Mám rád happy endy
16.2.2006	Mluv, mluv, zajímáš mě
23.2.2006	Únor, máj a minařík
2.3.2006	ZOH a divák ČT 2
9.3.2006	Nezávislí demokrati a závislí kuřáci
16.3.2006	O kovetu
30.3.2006	Daně, zima, spiklenci
6.4.2006	Klinická zpráva
13.4.2006	Pravicovatí a levicovatí
20.4.2006	Pan domácí versus stát – a já
11.5.2006	Kafe Evropy ve Slávii
18.5.2006	Recepty mailem z Madridu
25.5.2006	Skrýše a objevy
1.6.2006	To chce klid
8.6.2006	O ženách a úvodnících
15.6.2006	Miller, Brückner a Madonna
22.6.2006	Jsem na hlavu
29.6.2006	Klimatický blues
13.7.2006	Svět je krásný

Diplomová práce

20.7.2006	Zeta
27.7.2006	Masakristovy dopisy
3.8.2006	Vedro, taláry a návyky
10.8.2006	Potěšení stonožky z Karibiku
17.8.2006	Jakési výročí
24.8.2006	Na houbách
31.8.2006	Hříchy mládí, hříchy stáří
7.9.2006	O burčáku
14.9.2006	Domácí Freud
21.9.2006	Klobouk a kloubouk
5.10.2006	Sloupek pro 300
12.10.2006	Dědo, nepiš!
19.10.2006	Bachaři a vychovatelé
26.10.2006	Milý Karle Čapku!
2.11.2006	Politické pexeso
9.11.2006	Šerá neděla v Z.
16.11.2006	Spisovatelé a lid
23.11.2006	Strychnin a jiná potěšení
30.11.2006	Spisovatelská fyzika
14.12.2006	Slavík a aspirin
21.12.2006	Ústně více
28.12.2006	Bejt, nebo nebejt?
4.1.2007	Nový rok s klasiky
11.1.2007	Brautigan a knihovna libri prohibiti
18.1.2007	Kdy už, když ne v penzi?
25.1.2007	Ukecanej Homo Sapiens
1.2.2007	Jako z Hrabala
8.2.2007	Vyhynulý druh
22.2.2007	Proklaté dny a roky
1.3.2007	Krásné ztráty paměti
22.3.2007	Co jméno, to zázrak
29.3.2007	Dva z TOP TEN
5.4.2007	Podporujte svého povídkáře
12.4.2007	Magor v Humpolci
19.4.2007	A tak dále
3.5.2007	Cílkův svět
10.5.2007	Anděl perutí mách
17.5.2007	Jsem tady správně?
24.5.2007	Chceme ten příběh vyprávět znovu
31.5.2007	J. G. V české vsi
7.6.2007	O slepici a uspokojení
14.6.2007	Už pozdě
21.6.2007	Zmařená možnost doslovu
28.6.2007	Sloupek pro kočku
12.7.2007	SOS
19.7.2007	Krásna i jed
26.7.2007	Chvála tajemství
2.8.2007	Zákruty
9.8.2007	Muž z onoho světa
16.8.2007	Přerušení dialogu
23.8.2007	Oklikou o kopané
30.8.2007	O jedné rezervaci a jednom knihkupectví

Diplomová práce

6.9.2007	Merde!
13.9.2007	Trápení a smích
20.9.2007	Nůžky a lepidlo
27.9.2007	Definitivní růže?
4.10.2007	Stále nedotčená kniha
11.10.2007	Dobry krátky román
18.10.2007	Neknižní knihovnik
25.10.2007	Z Třebíče
1.11.2007	Toulavý pes poezie
8.11.2007	Ráno a večer
15.11.2007	Praha – Brno
22.11.2007	V louži a za louží
29.11.2007	Café Amsterdam
6.12.2007	Vlak z Petrohradu do Den Brielu
13.12.2007	Brno je menší
20.12.2007	A znovu v Brně
27.12.2007	Rozbité zrcadlo
3.1.2008	Umění románu a umění překladu
10.1.2008	Střední věk v prostřední literatuře
17.1.2008	Bude to film?
24.1.2008	Jako podle pravítka
31.1.2008	Otvírá se Borgesova knihovna
7.2.2008	Díky, Marjánko
14.2.2008	Králík kličkuje a Updike se vrací
21.2.2008	Řeč s mužem, který neřeční
28.2.2008	Co tím Sü San–Kuan myslel?
6.3.2008	Otec Chesterton
13.3.2008	Cíl je cesta
20.3.2008	Prodavač zázraků
27.3.2008	Oprašte si Shakespeara
3.4.2008	Filokartista v pasece
17.4.2008	Básník nad parapetem
24.4.2008	Burian a Benny pro maturanty
15.5.2008	Zápisky z francouzského šuplíku
29.5.2008	Jarní kniha roku
12.6.2008	Trhlina a perořízek
19.6.2008	Sem a tam aneb Ženy bez mužů
26.6.2008	Připraven o pointu
3.7.2008	Šlo by to?
10.7.2008	Mark Twain v červenci 2008
17.7.2008	Je libo
24.7.2008	Za úplňku i v plném slunci
31.7.2008	Náhody a sudby
7.8.2008	O zemi OH
14.8.2008	Film v hlavě
21.8.2008	Pěkný ptáček z polského hnízda
28.8.2008	Dvojí pokání
4.9.2008	Skrytí lidé, skryté příběhy
11.9.2009	Vyvolávači ozvěny
18.9.2008	Slyšte!
2.10.2008	Skoro o všem
9.10.2008	Samozřejmé povinnosti

Diplomová práce

16.10.2008	Povídky z pařížské kapsy
23.10.2008	Chodí Nobel okolo
30.10.2008	Minulost nás nemine
6.11.2008	Vítejte v Lomarku
13.11.2008	Chvála šerosvitu
20.11.2008	Když čas plyne jinak
27.11.2008	Tentokrát rozmrzele
4.12.2008	Zuzana Michnová v zemi Bójů
11.12.2008	Puškinův knoflík
18.12.2008	Bratři pod stromeček

Příloha č. 10: Nejčastější autoři v přílohách v letech 2006–2008

		PŘÍLOHA			Total
		Salon	Orientace	Kavárna	Salon
AUTOŘI	František Šulc	0	10	0	10
	Petr Zídek	0	27	0	27
	Jan Čáp	0	13	0	13
	Daniela Iwashita	0	21	0	21
	Zdenko Pavelka	25	0	0	25
	Michal Procházka	19	0	0	19
	Jakub Šofar	38	0	0	38
	Pavel Šrut	38	0	0	38
	Václav Bělohradský	3	0	0	3
	Josef Chuchma	0	0	11	11
	Lenka Procházková	1	0	0	1
	Jan Trefulka	2	0	0	2
	Paolo Coelho	14	0	0	14
	Vladimír Hulec	2	0	0	2
	Pavel Vašák	1	0	0	1
	Karel Kosík	1	0	0	1
	Igor Malijevský	2	0	0	2
	Stanislav Komárek	7	21	0	28
	Ondřej Horák	0	6	0	6
	Alex Švamberk	4	0	0	4
	Martina Overstreet	3	0	0	3
	Jan Keller	3	0	0	3
	Bára Gregorová	1	0	0	1
	Petr Pýcha	2	0	0	2
	Václav Cílek	4	1	0	5
	Jaroslav Rudiš	3	0	0	3
	Vladislav Merhaut	1	0	0	1
	Erazim Kohák	3	0	0	3
	Karel Paulík	7	0	0	7
	Markéta Kořená	0	7	0	7

Diplomová práce

Jaromír Slomek	0	13	0	13
Dana Packová	0	2	0	2
Vladimír Dubský	0	8	0	8
Renata Kalenská	0	1	0	1
Jan Nejedlý	0	7	0	7
Petr Zavadil	0	2	0	2
Julius Klement	0	7	0	7
Marek Kerles	0	6	0	6
Tomáš Weiss	0	2	0	2
Zdeněk Suda	0	2	0	2
Ladislav Nagy	0	6	0	6
Radim Kopáč	0	3	0	3
Marie Koldinská	0	0	4	4
Pavel Kosatík	0	0	2	2
Jan Fingerland	0	2	8	10
Petr Placák	0	0	3	3
Vladimír Birgus	0	0	1	1
Čestmír Lang	0	0	3	3
Petr Fidelius	0	0	4	4
Tereza Brdečková	2	0	0	2
Total	411	485	330	1226

Příloha č. 11: Dotazník k sociologické sondě

ČTENÁŘI NOVINOVÝCH PŘÍLOH: SALON, ORIENTACE A KAVÁRNA

1. Znáte přílohy celostátních deníků?

a) Salon	ano	ne
b) Orientace	ano	ne
c) Kavárna	ano	ne

2. Přiřad'te, která příloha patří ke kterému deníku?

a) Salon	1) Lidové noviny	
b) Orientace	2) Právo	
c) Kavárna	3) Mladá fronta Dnes	

3. Jak často jednotlivé přílohy čtete?

	Každý týden	Alespoň jednou za	Náhodně	Vůbec
--	--------------------	--------------------------	----------------	--------------

		měsíc		
Salon				
Orientace				
Kavárna				

4. Charakterizujte stručně jednotlivé přílohy a napište, co se vám na nich líbí/nelíbí.

a) Salon

b) Orientace

c) Kavárna

5. Který(é) novinářský(é) žánr(y) v preferujete?

- a) rozhovor
- b) analýza
- c) reportáž
- d) esej
- e) povídka
- f) kritika
- g) jiný

6. Vyjmenujte autory, jejichž texty máte spojené s některou z příloh.

a) Salon:

- b) Kavárna:
- c) Orientace:

7. Jste...

- a) žena
- b) muž

8. Vaše vzdělání je...

- a) základní
- b) středoškolské bez maturity
- c) středoškolské s maturitou
- d) vysokoškolské

9. Věk...

- a) méně než 18
- b) 19 až 26
- c) 27 až 35
- d) 36 až 50
- e) 51 až 65
- f) více než 66

10. Jste student?

- a) ano
- b) ne

11. Váš průměrný měsíční příjem je...

- a) méně než 10 000 Kč
- b) 10 000 až 20 000 Kč
- c) 20 000 až 30 000 Kč
- d) 30 000 až 40 000 Kč
- e) 40 000 až 50 000 Kč
- f) více než 50 000 Kč

12. Jste zaměstnán(a) v oboru...

- a) státní správa
- b) školství
- c) bankovní sektor
- d) soukromý sektor
- e) bez zaměstnání
- f) jiný...

13. Ve kterém kraji žijete (plus Praha)?

.....

Příloha č. 12: Kódovací kniha a definice proměnných (text)

Identifikační proměnné

1. **Příloha:** Je suplement deníku, v tomto případě s týdenní periodicitou. Identifikuje se podle názvu v záhlaví. Pro přílohy Salon, Orientace a Kavárna byly přiřazeny kódy 0–2.

2. **Datum publikace:** Datum, kdy byla textová nebo obrazová jednotka publikována. Tento údaj byl kódován ve tvaru RRRRMMDD. Tedy kupř. datum 1. března 2008 bylo zakódováno 20080301.

3. **Umístění jednotky ve výtisku:** Kódovala se strana, na níž byla jednotka (text, obraz, inzerce) umístěna (podle paginace v přílohách): 1 – *titulní strana*, 2 – *druhá strana*, 3 – *třetí strana*, 4 – *čtvrtá strana*, 5 – *pátá strana*, 6 – *šestá strana*, 7 – *sedmá strana*, 8 – *osmá strana*, 9 – *devátá strana*, 10 – *desátá strana*, 12 – *dvanáctá strana*.

4. **Rozsah textu:** Prostor, který článek na novinové straně zabíral (a to včetně titulků, mezititulků, vizualizací a popisků)¹⁶⁷: 1 – *celá novinová strana*, 2 – *polovina novinové strany*, 3 – *třetina novinové strany*, 4 – *čtvrtina*, 5 – *pětina*, 6 – *šestina*, 7 – *šestnáctina a menší rozsah*, 10 – *tzv. přechod*¹⁶⁸ a 11 – *dvě celé novinové strany*.

¹⁶⁷ K poměru obrazové a textové části v rámci jedné přílohy se dospělo tak, že vizualizace byl kódovány zvlášť. Jejich velikost byla poté od textové části odečtena. K přesnému měření v jednotkách cm přistoupeno nebylo, neboť výzkumný vzorek byl příliš rozsáhlý. Navíc s ohledem na výzkumné téma je dostačující orientační poměr mezi obrazem a textem v rámci jedné novinové strany.

¹⁶⁸ Články přecházející z jedné strany na další, kódují se v umístění podle strany, kde text začíná.

5. **Velikost vizualizace:** Prostor, který zabírala vizualizace. Kódovalo se viz kódy 1–7 bodu 4, plus kód 0 – vizualizace není.

6. **Velikost inzerce:** Prostor, který zabírala inzerce na novinové straně. Kódovalo se viz kódy 1–7 bodu 4.

Systematizující proměnné

7. **Žánr¹⁶⁹:** Kódovaly se žánry převážně publicistické, zahrnuty nejsou editorially, redakční poznámky, errata nebo omluvy. 1 – *rozhovor*¹⁷⁰, 2 – *esej*¹⁷¹, 3 – *sloupek*¹⁷², 4 – *recenze*¹⁷³, 5 – *anotace*¹⁷⁴, 6 – *reportáž*¹⁷⁵, 7 – *báseň*¹⁷⁶, 8 – *pozvánka*¹⁷⁷, 9 – *glosa*¹⁷⁸, 10 – *zápisník*¹⁷⁹, 11 – *povídka*¹⁸⁰, 12 – *polemika*¹⁸¹, 14 – *nekrolog*¹⁸², 15 – *profil/výročí*¹⁸³, 16 – *úvaha*¹⁸⁴, 17 – *článek*¹⁸⁵, 18 – *analýza*¹⁸⁶, 19 – *jiný typ*¹⁸⁷, 20 – *fejton*¹⁸⁸, 21 – *anketa/otázka pro)s*¹⁸⁹, 22 – *úryvek z knihy*¹⁹⁰.

¹⁶⁹ „Žánr je obecně druh, sloh, styl, souhrn znaků vyvozených ze slovesného, výtvarného, hudebního apod.. díla v druhový typ, platný pro všechny materiály stejného zaměření; v užším smyslu konkrétní vymezení novinářského útvaru. Podle tohoto určení pak přistupuje novinář k tématu a k jeho zpracování a volí nejvhodnější podobu textu.“ (*Osvaldová, Halada a kol., 2002, s. 219*)

¹⁷⁰ Dialog dvou i více osob zaznamenaný formou otázka/odpověď popř. komentovaný rozhovor.

¹⁷¹ Žánr na pomezí umělecké publicistiky a odborného textu s originálním pohledem autora na dané téma.

¹⁷² Žánr umělecké publicistiky blízký fejtonu, rozsahem kratší.

¹⁷³ Publicistický text kratšího rozsahu, hodnotí se v něm výrazně kladné či záporné znaky.

¹⁷⁴ Je stručná zpráva o knize, CD, časopisu, o obsahu, tématu apod.

¹⁷⁵ Smíšený útvar na pomezí zpravodajství a umělecké publicistiky podávající informace o aktuálních skutečnostech každodenního života.

¹⁷⁶ Je psaná veršem, jehož charakteristickým znakem je metrické a rytmické uspořádání.

¹⁷⁷ Spíše zpravodajský stručný informující text o nadcházející akci.

¹⁷⁸ Je krátký novinový útvar vyjadřující se k aktuálním problémům. Glosa je psaná „lehkým perem“, nepostrádá vtíp a pointu.

¹⁷⁹ Je publicistický text deníkového typu, zaznamenávající aktuální informace s komentářem.

¹⁸⁰ Je krátký prozaický text.

¹⁸¹ Je vědecký nebo umělecký spor, konfrontace názorů, postojů apod.

¹⁸² Je informační a hodnotící vzpomínkový text při úmrtí významné osobnosti.

¹⁸³ Je text různého rozsahu vyzdvihující významnou osobnost nebo událost.

¹⁸⁴ Obecně rozjímání, reflexe, srovnávání pro a proti. Kratší slohový útvar, v němž autor zaujímá pozici k události, jevu nebo osobnosti, klade otázky a hledá odpovědi. Má ustálenou kompozici: úvod, stať a závěr.

¹⁸⁵ „Je publicistický žánr obsahující jasné, věcné a srozumitelné vyjádření myšlenky nebo popis události, osobitý přístup autora k problematice i k výrazovým a jazykovým prostředkům, obsahuje základní myšlenku, argumentaci a závěr. Obecněji publicistický novinový příspěvek. Tuto kategorii jsme použili v případě, že nebylo zcela zřetelné určení jednoho typu žánru a zároveň se nejednalo ani o jednu kategorii zde vymezenou.“ (*Osvaldová, Halada a kol., 2002, s. 41*)

¹⁸⁶ Je systematický rozbor, metoda zkoumání složitějších skutečností rozkladem na jednodušší.

¹⁸⁷ Je útvar mimo definované kategorie.

¹⁸⁸ Je žánr umělecké publicistiky, zaměřený na společenská a kulturní témata. Psán je zábavným a lehkým slohem. Neměla by chybět pointa.

¹⁸⁹ Stručný dotaz na dané téma, otázka týkající se většinou aktuální kulturní události.

¹⁹⁰ Ukázka, citace, z knihy.

8. Překlad ze zahraničního média: Tato kategorie vznikla na základě poznatku z Kavárny, v níž se objevovaly texty přeložené z Project Syndicate (mezinárodní organizace sdružující 415 novinových titulů ve 150 zemích světa). Kódy značí, zda byl/nebyl článek přeložen ze zahraničního média: 1 – ano, 0 – ne.

9. Téma/podtéma: Hlavní téma, jehož se týkala převážná část příspěvku. Podrobněji pak byla u hlavního tématu určována podrobnější podtémata, zpřesňující obsah textu. Texty byly kódovány vždy dvěma čísly: 1 – *historie* (pravěk¹⁹¹, starověk¹⁹², středověk¹⁹³, novověk¹⁹⁴, 20. a 21. století a napříč staletími), 2 – *kultura* (literatura¹⁹⁵, hudba¹⁹⁶, film¹⁹⁷, výtvarné umění¹⁹⁸, divadlo¹⁹⁹ a jiné), 3 – *vědy*: humanitní a společenské (filozofie²⁰⁰, sociologie²⁰¹, politologie²⁰², gender studies²⁰³, psychologie²⁰⁴, právo²⁰⁵, ekonomie/ekonomika²⁰⁶ a jiné); technické²⁰⁷; přírodovědecké (ekologie²⁰⁸, medicína/zdravotnictví²⁰⁹); náboženství²¹⁰; lingvistika/literární věda²¹¹ a jiné; 4 – *politika* (domácí²¹² a zahraniční²¹³), 5 – *cestování*²¹⁴, 6 – *sport*²¹⁵, 7 – *média*²¹⁶, 8 – *portrét osobnosti* (kulturní²¹⁷, historické²¹⁸, vědecké²¹⁹, politické²²⁰ a jiné osobnosti); 9 – *subkultury*²²¹, 10 – *menšiny*²²², 11 – *jiné téma*, 12 – *více témat*²²³ a 13 – *ženy*²²⁴.

¹⁹¹ Zjednodušeně období lidských dějin do vzniku písma.

¹⁹² Od cca poloviny 4. tisíciletí př. n. l. do rozpadu římské říše (pro Evropu).

¹⁹³ Od pádu římské říše do objevení Ameriky (konec 15. století).

¹⁹⁴ Od začátku 16. století do konce 19. století.

¹⁹⁵ Krásná literatura: beletrie, poezie, literatura faktu apod.

¹⁹⁶ Koncerty, CD, hudební DVD apod.

¹⁹⁷ Dokumenty, české i zahraniční snímky, experimentální i alternativní filmy, animované apod.

¹⁹⁸ Výstavy, bienále, přehlídky apod.

¹⁹⁹ Činohry, operety, opery, experimenty apod.

²⁰⁰ Příspěvky o zkoumání podstaty světa, života a člověka.

²⁰¹ Příspěvky zkoumající život jedinců, skupin a společností, strukturu společnosti, společenské systémy apod.

²⁰² Příspěvky zabývající se popisem i hodnocením politických jevů, a to jak ve vztahu k domácí i zahraniční politice.

²⁰³ Příspěvky o vztahu mužů a žen a jejich postavení ve společnosti.

²⁰⁴ Příspěvky o chování lidí i lidské psychice.

²⁰⁵ Příspěvky o teorii práva a o právních systémech.

²⁰⁶ O ekonomických procesech, o hospodaření státu, firem apod.

²⁰⁷ Příspěvky o technologiích, automobilech, GPS, dopravě apod.

²⁰⁸ O ochraně životního prostředí, o vztahu člověka a životního prostředí.

²⁰⁹ Příspěvky o zdraví, zdravotnictví, chorobách, způsobu léčení apod.

²¹⁰ Příspěvky o náboženských systémech, o víře, sektách apod.

²¹¹ O jazyku, řeči, teorii literatury.

²¹² Příspěvky o aktivní politice v České republice na úrovni jak celostátní, tak komunální politiky.

²¹³ Příspěvky o aktivní politice mimo ČR.

²¹⁴ Příspěvky o tom, kam jet na dovolenou, zajímavosti pro cestovatele, nebezpečí cestování aj.

²¹⁵ O sportování profesionálním i amatérským, o turnajích, mistrovstvích.

²¹⁶ O významu a historii masových sdělovacích prostředků, o systému jejich fungování, o propagaci nebo o public relations.

²¹⁷ O osobnostech z kulturní sféry z jakéhokoli historického období.

²¹⁸ Příspěvky o významných osobnostech v našich dějinách (o panovnících, vojevůdcích, šlechticích apod.).

²¹⁹ Osobnosti významné ve vědecké oblasti.

10. **Reflexe klíčových témat:** Tato kategorie proměnných by měla zkonkrétnit obrázek o tom, do jaké míry jsou jednotlivé přílohy aktuální. Vybrány byly aktuální události z kultury, politiky, financí, sportu nebo médií (kupř. smrt Roberta Altmana, olympijské hry v Pekingu, největší stávka českých učitelů, oslavy 50. výročí EU, Irglová dostala Oscara, nový ruský prezident Medveděv, zmařený teroristický útok na Velkou Británii, smrt bývalého agenta KGB Alexandra Litviněnka apod.) Tyto události doplnila dlouhodobá témata, kauzy a významné svátky: vítězný návrh na novou budovu Národní knihovny od Jana Kaplického, americké prezidentské volby, globální ekonomická krize, americký radar v Česku, výročí srpnové okupace 1968, Vánoce a Velikonoce. Jednotky jsou kódovány nejprve podle toho, zda obsahují reflexi na významné události²²⁵: 1 – ano, 0 – ne a dále kódy 1–100.

11. **Autoři:** Tato proměnná nabývá hodnoty z množiny klíčových interních autorů a externích spolupracovníků²²⁶ jednotlivých příloh (1–67), a to včetně zkratk, varianty bez autora či více autorů.

12. **Vizualizace:** Tato proměnná identifikuje, zda byla v textovém příspěvku použita vizualizace: 0 – *bez vizualizace*, 10 – *fotografie*, 100 – *mozaika*²²⁷, 11 – *kresba*, 12 – *infografika*, 13 – *koláž*, 14 – *komiks*, 15 – *reprodukce obrazu*, 16 – *jiný*, 17 – *kresba Mariana Pally*.

13. **Souvislost vizualizace s textem:** Znázorňuje, zda vizualizace svým obsahem souvisela s obsahem textu: 0 – ne, 1 – ano.

14. **Inzerce:** Tato proměnná značí, jestli byla na stránce inzerce: 0 – ne, 1 – ano.

²²⁰ Osobnosti politické scény 20. století a 21. století (žijící i zesnulí).

²²¹ O specifické menšinové kultuře v rámci majoritní společnosti.

²²² O menšinovém společenství lidí v rámci majoritní společnosti.

²²³ V případě, že je ve zkoumané jednotce zmíněno více témat.

²²⁴ Příspěvky o ženách, jejich problémech nebo postavení na pracovním trhu.

²²⁵ Klíčové události z oblasti politiky, společnosti, kultury nebo sportu byly vybrány v období březen, srpen a prosinec (plus v přílehlých dnech v ostatních měsících) v letech 2006, 2007 a 2008, a to z bilanční ročenek deníků i zpravodajských serverů a on-line deníku Aktuálně.cz.

²²⁶ K tomuto seznamu jsme dospěli na základě předběžného šetření. Doplněny jsou kategorie „jiný autor, jiná autorka, více autorů, zkratka nebo bez autora“.

²²⁷ Více než jedna vizualizace k jednomu článku. Jejich velikosti se sčítají.